

Tulosraportti 2018-2021

SUOMEN LÄHETYSSEURA 1859

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	2
1. Toimintaympäristön muutokset 2018–2021	4
1.1 Toimintaympäristön muutokset 2021	4
1.2 Ohjelmakauden trendit 2018–2021	5
2. Koordinaatio ja yhteistyö muiden kanssa	7
3. Ohjelman toteutusstrategiat	8
3.1 Hanketyö	8
3.2 Katastrofiapu	9
3.3 Asiantuntija-apu	11
3.4 Vaikuttamistyö Suomessa.....	12
3.5 Kehitysviestintä ja globaalikasvatus.....	13
4. Ohjelman resurssit	14
4.1 Kotimaan henkilöstö	14
4.2 Talous	15
5. Hyödynsaajat	17
6. Tavoitteiden saavuttaminen ja tulokset.....	18
6.1 Ohjelmataason kehitysvaikutukset	18
6.2 Teema 1: Syrjittyjen oikeudet.....	23
6.3 Teema 2: Oikeudenmukaisuus	28
6.4 Teema 3: Rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistuvat paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa.....	31
6.5 Läpileikkaavat teemat ja valtavirtaistaminen	32
7. Koronapandemian vaikutukset ohjelmaan 2020–2021	35
8. Ohjelman riskit.....	37
9.1 Ohjelman seurannan ja arvioinnin toteutuminen ja kehittäminen	40
9.2 Kumppanin kapasiteetin seuranta ja arviointi.....	41
9.3 Hankkeiden kestävyuden seuranta ja arviointi	42
10. Oppiminen ja toiminnan ohjaaminen.....	44
10.1 Hyvät käytännöt ja innovaatiot.....	44
10.2 Oppiminen ja toiminnan ohjaaminen	44
10.3 Ohjelman päättäminen ja uuden ohjelman suunnittelu.....	46
LIITTEET	48

Tiivistelmä

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelma (2018–2021) pyrki syrjittyjen aseman ja ihmisarvon vahvistumiseen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen; taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistumiseen sekä rauhan ja sovinnon edellytysten vahvistumiseen paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa. Ohjelma suunniteltiin kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG 1–6, 8, 10, 13 ja 15–17) sekä ihmisoikeuksiin ja ilmastoon liittyvien sopimusten mukaisiksi. Ohjelma tuki Suomen kehityspoliittisia painopistealueita 1–4, joista ohjelman kannalta tärkein oli Suomen tavoite vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa kehitysmaissa. Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman läpileikkaavat teemat olivat ympäristö- ja ilmastomuutos, konfliktisensitiivisyys, sukupuolten välinen tasa-arvo ja vammaisinklusiivisuus. Teemat linkittyivät Suomen kehityspolitiikan läpileikkaaviin tavoitteisiin.

Kehitysyhteistyöohjelma toteutettiin hankkeiden, katastrofiavun, asiantuntija-avun, vaikuttamistoiminnan, kehitysviestinnän ja globaalikasvatuksen avulla. Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman kautta tuettiin 37 kumppaniorganisaatiota 12 toimintamaassa. Lähetysseuran ohjelmakumppaneita olivat kirkot, uskopohjaiset järjestöt ja muut kansalaisjärjestöt. Ohjelmakauden aikana toteutettiin 60 kehitysyhteistyöhanketta. 76,7 % Lähetysseuran kehitysyhteistyöhankkeisiin käyttämistä varoista suunnattiin vähiten kehittyneisiin maihin. Ohjelmakauden 2018–2021 kokonaistoteuma oli 24 868 668 euroa. Valtioavustuksen osuus oli yhteensä 22 810 063 euroa. Pitkäaikaiseen asiantuntija-apuun (laadun vahvistaminen, temaattinen erityisasiantuntijuus) investoitiin noin 11,3 % koko ohjelman toteumasta. Hallintokulut olivat 10 % kehitysyhteistyöohjelman kokonaistoteumasta. Ohjelmahallinnossa korostui avoimuus ja hyvä hallintotapa. Ohjelmassa laajennettiin tulospohjaisuuden käyttöä, mikä vaati uudenlaista ajattelua ja edellytti osaamisen vahvistamista ja kehittämistyötä. Kumppaniorganisaatioiden työntekijöiden ja avainhenkilöiden osaaminen hallinnollisissa ja temaattisissa aiheissa vahvistui yli odotusten, kun ohjelmakauden lopussa koulutettujen osaajien määrä yli kaksinkertaistui. Ohjelmassa toteutettiin väliarvio ja hankkeiden loppuarviointeihin pohjautuva metaevaluaatio, hankearviot sekä hankkeiden ja ohjelmatalouden tilintarkastukset.

Ohjelmakaudella maakontekstit olivat jatkuvassa muutoksessa. Yhteiskunnallisen ilmapiirin muuttuminen sekä kansallismielisyyden, autoritäärisyyden ja populismin voimistuminen kavensivat demokraattista tilaa. Koronapandemia paljasti eri puolilla maailmaa eriarvoisuudesta ja ihmisoikeusloukkauksista kumpuavia epäkohtia ja lisäsi yhteiskunnallisia jännitteitä, köyhyyttä ja väkivaltaa sekä kavensi kansalaisyhteiskunnan toimintavapautta. Konfliktit ja ilmastomuutos kiihdyttivät ruokaturvakriisiä ohjelmakauden loppupuolella. Jännitteet lisääntyivät entisestään ja turvallisuustilanne pysyi vaikeana muun muassa Etiopiassa ja Kolumbiassa. Henkilövaihdokset ja muutokset Lähetysseuran organisaatiossa vaikuttivat ohjelman viimeisiin vuosiin.

Ohjelman kautta tavoitettiin vuosittain noin 200 000–250 000 suoraa hyödynsaajaa, joista oikeudenhaltijoita oli noin 90 % (keskiarvo) ja vastuunkantajia noin 10 % (keskiarvo). Epäsuoria hyödynsaajia tavoitettiin yli 5 miljoonaa. Ohjelman edunsaajissa korostuivat yhtäältä syrjittyihin ryhmiin kuuluvat ihmiset (naiset ja tytöt, vammaiset henkilöt, etniset vähemmistöt ja nuoret) sekä toisaalta yhteiskunnalliset toimijat. Kehitysyhteistyöohjelman piirissä olleista oikeudenhaltijoista 5,4 % oli vammaisia henkilöitä. Koronapandemian (2020–2021) aikana Lähetysseura sopeutti joustavasti toimintaansa yhteistyössä kumppaneiden ja rahoittajien kanssa. Hanke suunnitelmia mukautettiin ja työ digitalisoitui entisestään. Sopeutumista edisti hyvä yhteistyö pitkäaikaisten paikallisten kumppanien kanssa, katastrofivalmius ja ohjelmatyön kokonaisvaltainen lähestymistapa. Ohjelmakaudella humanitaarista työtä rahoitettiin 1,6 miljoonalla eurolla, mistä runsas 1,1 miljoonaa euroa oli Lähetysseuran omaa katastrofirahoitusta. Ulkoministeriön rahoituksella (566 814 euroa) tuettiin kahtatoista humanitaarisen avun hanketta viidessä maassa.

Ohjelman tuloksina naisten ja tyttöjen voimaantumisen esteet vähenivät. Vammaisten henkilöiden esteettömpi elämä ja omien voimavarojen käyttö lisääntyi. Vähemmistöjen mahdollisuudet päästä opetukseen, saada äidinkielistä opetusta ja parantaa elintasoaan vahvistuivat. Riistettyjen ja hyväksikäytettyjen fyysinen koskemattomuus ja mahdollisuus riippumattomaan toimeentuloon lisääntyi. Nuorten elinolot muuttuivat turvallisemmiksi. Lisäksi tuettiin naisten johtavaa roolia poliittisissa aloitteissa, ja vastuunkantajiin vaikutettiin, jotta he lisääisivät sitoutumistaan naisten oikeuksiin. Ohjelma tuki 370 000 syrjittyä henkilöä, ja ohjelman avulla 245 000 syrjityn mahdollisuudet oman elinkeinonsa, elämänsä ja oikeuksiensa kohentamiseksi paranivat. Lä-

hetysseura onnistui erityisesti toimimalla alueilla, joissa kukaan muu ei toiminut, sekä sukupuolten tasa-arvon moniperustaisessa lähestymistavassa, kuten syrjäytyneiden ryhmien vammaisten naisten huomioimisessa.

Syrjiviin rakenteisiin puututtiin paitsi paremmilla toimeentulon edellytyksillä, myös tasa-arvoisemmalla pääsyllä koulutukseen. Saavutetut tulokset ylittivät ohjelmakaudelle asetetut tavoitteet. Noin 50 000 naisen ja tytön tietoisuus omista oikeuksistaan syveni. Myös ruokaturva, perustarpeisiin vastaaminen ja ilmastokestävyys paranivat. Kaikkiaan tavoitettiin 73 000 kotitaloutta, joista lähes 60 %:lla oli ohjelmakauden lopussa yksi pysyvä ravinnonlähde enemmän. Uusia kestävästä kehitystä edistäviä ja ilmastonmuutokseen vastaavia maatalouden tuotantomenetelmiä otettiin käyttöön odotettua enemmän. Kaikkiaan menetelmän otti käyttöön 27 500 kotitaloutta, mikä oli 275 % vuoden 2018 tasosta. Ohjelman avulla 132 000 henkilön ruokaturva vahvistui. Kehitysyhteistyöohjelman hankkeista 38 % sisälsi erityisen ilmastokomponentin. Ohjelman läpileikkaavien teemojen seuranta vahvistaa, että eniten syventymistä on tapahtunut ympäristö- ja ilmastonmuutosteemassa, kaikille kumppaneille ja hankkeille järjestetyn ilmasto- ja katastrofikoulutuksen ansiosta.

Myös vammaisten henkilöiden oikeuksia suojeltiin, ja heidän tietoisuutensa ihmisoikeuksistaan syveni. Vammaisten henkilöiden valmiudet vaatia ihmisoikeuksiaan paranivat. Kumppanihallitusten ja keskeisten kansainvälisten instituutioiden valmiuksia toteuttaa vammaisten oikeuksien mukaista kehitystä vahvistettiin. Ohjelmakauden lopussa 88 %:lla hankkeilla tavoitetuista vammaisista henkilöistä (16 000) oli virallinen vammaisstatus tai muu peruspalveluihin ja tukiin oikeuttava status. Ohjelmakauden aikana yli 6 000 hyväksikäytettyä henkilöä tuli tietoiseksi oikeuksistaan ja yli 3 000 yhteisön jäsenen tietoisuus hyväksikäytettyjen oikeuksista kasvoi. Hyväksikäyttötapauksia tuli entistä enemmän esille ja viranomaisien käsiteltäviksi. Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten pääsy turvaverkkojen piiriin lisääntyi.

Ohjelman kautta kansalaisyhteiskunnan toimijoiden sekä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua sekä valmiudet päätöksentekoon paranivat. Naisten ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden julkinen ja poliittinen osallistuminen sekä päätöksentekovalta vahvistuivat. Moniarvoisen kansalaisyhteiskunnan valmiudet järjestäytyä ja osallistua poliittiseen päätöksentekoon lisääntyivät. Ohjelmakaudella tehtiin yli sata uutta eri hallinnollisiin tasoihin kohdistunutta aloitetta, uudistusprosessia tai toimenpidettä politiikan ja lainsäädännön kentällä. Suurin osa aloitteista kohdistui paikallistason päätöksentekoon. Lähetysseuran kumppanit kouluttivat ja tukivat viranomaisia kehittämään toimintatapojaan vastaamaan lain asettamia vaatimuksia.

Rauhan ja sovinnon edellytyksiä vahvistettiin lisäämällä rauhanrakentajien tietotaitoa ja resursseja synnyttää luottamusta ja luoda toimivia ratkaisuja. Paikallistoimijoiden ja -kumppanien tietotaito lisääntyi ja toimintatavat muuttuivat. Konfliktien määrä väheni, kun osapuolia osallistettiin yhteisöjen sisäiseen rauhantyöhön. Ohjelmakauden vuosina yli 20 000 henkilöä osallistui rauhanrakennukseen, ja heistä keskimäärin 56 % oli naisia.

Ohjelmakauden kehityspoliittisessa vaikuttamistyössä korostuivat haavoittuvien ryhmien ihmisoikeudet, kehitys- ja ilmastorahoitus sekä yritys vastuun kysymykset. Verkostoitumista ja monitoimijayhteistyötä edistettiin uskonnollisten johtajien roolin vahvistamiseksi vammaisten henkilöiden oikeuksien sekä rauhan ja sovinnon teemoissa. Kotimaassa korostuivat yritys- ja yliopistoyhteistyö, monitoimijaverkostot sekä kansalaisjärjestöjen yhteistyö. Kehitysviestinnän avulla lisättiin suuren yleisön ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksista kestäväan kehitykseen. Globaalikasvatuksessa panostettiin nuorten ja opettajien tarpeisiin.

Ohjelma-arviossa kehitysyhteistyöohjelma todettiin yleisesti ottaen onnistuneeksi. Ohjelma oli vastannut kohderyhmän tarpeita, onnistunut tavoitteidensa saavuttamisessa, ollut kustannustehokas ja edistänyt hankkeillaan onnistuneesti toivottuja vaikutuksia. Arviossa todettiin myös ohjelman ajoittainen kunnianhimoisuus ja monimutkaisuus. Arviossa suositeltiin kontekstikohtaisen lähestymistavan jatkamista ja identifioitujen hyvien käytänteiden, kuten moniperustaisen lähestymistavan, kehityksen ja katastrofien välisen yhteyden, vertaisoppimiskäytäntöjen ja olemassa olevien hyvien käytäntöjen laajempaa kehittämistä ja käyttöä.

1.Toimintaympäristön muutokset 2018–2021

1.1 Toimintaympäristön muutokset 2021

Etelä- ja Kaakkois-Aasiassa Kambodzhassa Mekongin alueella vuonna 2021 perheiden ruokaturva heikentyi pandemian kurittaessa maan taloutta. Päivä- ja tehdastyöläiset korvasivat koronasulkujen aiheuttamia ansiotulon menetyksiä mikrolainoilla, joiden korkeat korot syöksivät perheitä vararikoon aiheuttaen laajamittaisia taloudellisia vaikutuksia etenkin Koillis-Kambodzhan etnisillä vähemmistöalueilla. Äidinkielen opetus, ruokaturva sekä vesi- ja sanitaatiopalvelut huononivat. Lähetyseuran kumppanit kompensoivat tätä toimittamalla hätäapua. Epic Arts (KH707¹) toimitti ruoka-apua myös vammaisten henkilöiden perheille. Sananvapauden rajoitukset heijastuivat kansalaisjärjestöjen työhön. Hyödynsaajien oikeuksia ei merkittävästi rajoitettu. Vastuunkantajien rooli toteutui lähinnä kurinalaisesti toteutettuina pakollisina koronarokotuksina. Lähetyseura ei ole rekisteröity Kambodzhassa, mutta toimi onnistuneesti paikallisten kansalaisjärjestöjen kautta tiivistäen yhteistyötä.

Laosissa valtion suhtautuminen kansalaisjärjestöihin oli haasteellista. Koronan vaikutuksista ei tiedotettu kunnolla, mutta Lähetyseuran hankkeet jatkuivat koko vuoden 2021 ja päättyivät suunnitellusti huolimatta Luterilaisen maailmanliiton (LML) henkilöstövajeesta.

Nepalissa aikaisempi hieman vakaampi poliittinen kehitys vaihtui vuonna 2021 perustuslaillisen kriisin selvittelyksi. Kriisi ja koronavastineiden toteuttaminen viivästyttivät Lähetyseuran ja Nepal valtion välisen projektisopimuksen syntyä maaliskuulle 2022, vaikka yleinen ilmapiiri pysyi hyvin vastaanottavaisena ulkomaiselle avulle. Nepal hallituksen edellyttämä hankesopimus määrittelee Lähetyseuran seuraavan viiden vuoden toiminnan maassa. Sopimusprosessi siirtyi vuodella, koska aiempaan sopimukseen haettiin lisää aikaa koronan vuoksi. Koronakriisin vaikutukset jatkuivat Nepalissa vuonna 2021, etenkin taloudellisesti. Kriisin heikko hoito on osaltaan rapauttanut kansalaisten uskoa valtaapitäviin.

Itäisessä ja eteläisessä Afrikassa pandemia vaikutti edelleen vuonna 2021, ja sen pitkäaikaisvaikutuksia taloudelle tai kansanterveydelle oli vielä vaikea arvioida. Botswanassa koronapandemia leimasi hyvin vahvasti vuotta 2021. Kesä-elokuu oli koronapandemian osalta hyvin raskasta aikaa, kun koronatartunnat lisääntyivät rajusti ja monet sairastuneet menehtyivät. Huhtikuussa 2020 julistettu ja tiukasti valvottu poikkeustila päättyi syyskuun 2021 lopulla lisäten ihmisten liikkumisvapautta. Tästä huolimatta ihmiset olivat edelleen haluttomia liikkumaan ja kokoontumaan. Yritykset ja niiden työntekijät olivat vuoden aikana kovilla, kun polttoaineiden ja elintarvikkeiden hinta nousi huomattavasti hallituksen tuontiriippuvuutta vähentävien toimien seurauksena. Muutoin Botswanan toimintaympäristö oli vakaa. Ulkoministeriön kehitysyhteistyörahoituksen päättyessä vuonna 2021, Lähetyseuran kehitysyhteistyökumppanit Botswana Gender Based Violence Prevention & Support Centre (BGBVC) ja Botswana Network for Ethics, Law & Hiv/AIDS (Bonela) saivat EU:lta lisärahoitusta turvataloihin.

Etelä-Afrikan rajat pysyivät suljettuina. Pandemia jatkoi kuitenkin etenemistään, ja vuoden 2021 alussa tilanne kääntyi virusmuunnoksen myötä huonompaan suuntaan. Korkeat tartuntaluvut sekä matkustus- ja liikkumisrajoitukset vaikuttivat yhteiskuntaan voimakkaasti lisäten muun muassa lähisuhdeväkivaltaa ja uusien levottomuuksien riskiä merkittävästi. Pandemian pitkäaikaiset seuraukset taloudelle tai kansanterveydelle ovat vielä auki.

Etiopiassa koronapandemia jatkui ja sen seuraukset maan taloudelle, terveydenhuollon kantokyvyille sekä liikkumisvapaudelle vaikuttivat Lähetyseuran hankkeiden toteutumiseen ja seurantaan esimerkiksi Lalibelassa ja Dessiessä. Tigrayn konflikti aiheutti vakavan ruokakriisin. Vaikka vuoden 2021 lopulla tilanne Addis Abebassa ja maan eteläosissa oli melko vakaa, riski Tigrayn monitahoisen ja -syisen konfliktin uudelleenlaajentumiselle tai uuden konfliktin leimahtamiselle on korkea. Rajaseutujen konfliktit sekä maan sisäiset ja ulkoiset jännitteet ovat edelleen riski pysyvälle rauhalle. Lähetyseuran omin ja ulkoministeriön varoin rahoitettuja hankkeita muutettiin käyttötarkoituksen muutoksella osin humanitaariseksi avuksi.

¹ Hanketunnus

Kumppanit tukivat Tigrayn, Lalibelan ja Dessien alueiden ihmisiä muun muassa ruokaturvalla, psykososiaalisella tuella ja dialogin mahdollistamalla.

Merkittävin Tansanian toimintaympäristössä tapahtunut muutos oli presidentin äkillinen kuolema maaliskuussa 2021 ja varapresidentti Samia Suhulu Hassanin valtaannousu maan ensimmäiseksi naispresidentiksi. Vallan vaihtumisen myötä maan julkilausuttu koronapolitiikka muuttui merkittävästi ja nopeasti. Koronasta saatiin taas puhua, vaikka monet rajoitukset sananvapauden, median ja kansalaisten oikeuksien kannalta pysyivät edelleen voimassa. Vaikka virallinen koronanarratiivi muuttui, käytännön politiikkamuutokset olivat pieniä. Esimerkiksi testauskapasiteetti pysyi matalana. Suurimman osan väestöstä on arvioitu sairastaneen koronan delta- tai omikronvariantin, ja koronarokotuksiin suhtauduttiin hyvin epäilevästi. Lähisuhdeväkivalta, alaikäisten raskaudet ja tyttöjen silpominen lisääntyivät pandemia-aikana. Loppuvuodesta 2021 raskaana olevat tytöt saivat palata kouluun, mikä paransi merkittävästi monen tytön oikeuksia. Turismielinkeino toipui hiljalleen, ja maan talous alkoi tasapainottua.

Poliittinen, taloudellinen ja humanitaarinen tilanne huononi edelleen Zimbabwessa vuoden 2021 aikana koronapandemian pitkittymisen pahentaessa tilannetta entisestään. Jännitteiden ja väkivallan uhan kasvaessa Lähetysseuran rauhantyön kumppani, kirkkojen neuvosto ZCC (Zimbabwe Council of Churches), valmistautui tukemaan rauhanomaisten vaalien toteutumista sekä kansallisen dialogiprosessin käynnistämistä. ZCC on jatkossa myös ulkoministeriön tukeman kehitysyhteistyöohjelman kumppani toimeentulon ja resilienssin vahvistamisessa sekä rauhan ja sovinnontyön hankkeissa.

Länsi-Afrikassa Senegalissa ja Mauritaniassa Sahelin alueen turvallisuuskriisi aiheutti merkittäviä turvallisuushaasteita ja terrori-iskujen uhkaa vuonna 2021. Mauritaniassa hankematkoja jouduttiin karsimaan myös koronapandemian takia. Maaliskuussa 2021 Senegalissa koettiin pahimmat poliittiset levottomuudet vuosikausiin. Yritykset tukahduttaa mielenosoituksia laukaisivat monia muita pinnan alla kyteneitä haasteita, kuten koronapandemian heikentämät toimeentulomahdollisuudet erityisesti nuorille, tyytymättömyys istuvan presidentin johtamistyyliin sekä vastustusta Ranskan taloudellista vaikutusvaltaa kohtaan. Sahelin konflikti johti salakuljetuksen ja huumekaupan lisääntymiseen alueella. Senegalin luterilaisessa kirkossa tapahtuneet henkilöstövaihdokset vaikuttivat Lähetysseuran työhön. Hankkeessa havaitut taloushaasteet johtivat laaja-alaisiin taloustarkastuksiin, mikä lopulta vahvisti kumppanin sisäistä seurantaprosessia.

Latinalaisessa Amerikassa Boliviassa edellisen vuoden presidentinvaalien aiheuttama poliittinen jakaantuneisuus presidentin ja tämän MAS-puolueen sekä opposition välillä jatkui. Maaliskuun 2021 alue-, maakunta- ja kuntavaalit sujuivat melko rauhallisesti, mutta vaalien järjestäminen vaikeutti Bolivian luterilaisen kirkon (IELB) toteuttamaa vesijärjestelmien rakentamista ja vaikuttamistyötä Sumak Kawsayssa. Muuten IELB jatkoi toimintaansa edellisen vuoden tapaan. Osa toiminnoista toteutettiin virtuaalisesti koronatilanteen takia, mutta paluu normaaliin pääsi myös alkamaan.

Kolumbiassa aseellinen konflikti ja väkivalta kiihtyivät edelleen vuonna 2021. Vuoden aikana rekisteröitiin 168 ihmisoikeuspuolustajan ja yhteisöjohtajan murhaa. Maan sisäisten pakolaisten määrä kasvoi 72 300 henkilöllä, ja Venezuelasta tulleita pakolaisia on Kolumbiassa jo 1,8 miljoonaa. Poliittiset jännitteet ja levottomuudet vaikeuttivat ajoittain hankealueille pääsyä. Sissijärjestöjen ja puolisoitaallisten joukkojen valtataistelu kiihtyi, ja siviileihin kohdistuvien väkivaltaisuuksien uhka kasvoi. Yhteistyö Lähetysseuran kumppaneiden Kolumbian evankelisluterilaisen kirkon (IELCO) ja Luterilaisen maailmanliiton Maailmanpalveluosaston kanssa jatkuu muutoksitta.

Ohjelmakauden trendit 2018–2021

Kansalaisjärjestöjen toimintaympäristö kaventui Lähetysseuran toimintamaissa koko ohjelmakauden ajan. Esimerkiksi Kambodzhasa sananvapautta rajoitettiin vuosina 2019–2020, ja kansalaisjärjestöjen epävarma tulevaisuus jatkuu. Lähetysseura ja sen kumppanijärjestöt toimivat matalalla profiililla, jolloin toimintaa pystyttiin jatkamaan häiriöttä. Laosissa etnisten vähemmistöjen oikeuksia ajavia järjestöjä valvottiin tiukasti, minkä seurauksena Lähetysseura joutui arvioimaan hankekomponenttejaan uudelleen jo ohjelman alussa vuonna 2018. Hankekylät saatiin lopulta vahvistettua, ja toiminta käynnistettyä vuoden 2019 marraskuussa. Nepalissa kansalaisjärjestökenttä on hajanainen ja heikko valtion ohjatessa sen toimintaa erityisesti kohti palveluntarjontaa. Paikallis- ja osavaltiohallinnon sekä liittovaltion välillä oli jännitteitä erityisesti kansainvälisen tuen kohdentamisessa. Järjestöjen mahdollisuudet tehdä ihmisoikeustyötä pienenevät samalla kun

kansainvälisten järjestöjen viisumi- ja työlupakäytäntöjä kiristettiin. Tansaniassa vaikuttamismahdollisuudet heikkenivät toimintakaudella valtion rajoittaessa edelleen kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja vaikutusvaltaa yhteiskunnallisissa asioissa. Vuosina 2020–2021 uusia sananvapauden ja ihmisoikeuksien rajoituksia perusteltiin laajasti koronapandemialla.

Ihmisoikeusloukkauksia havaittiin useissa Lähetyseuran toimintamaissa, joissa lähes kaikissa vallitsee hauras ihmisoikeustilanne. Sananvapautta rajoitettiin muun muassa Laosissa ja Tansaniassa, lasten oikeudet kärsivät lapsityövoiman sallivasta lainsäädännöstä Boliviassa, oikeuslaitoksen puolueellisuus ja heikkous näkyi muun muassa Kolumbiassa, jossa myös ihmisoikeusaktivisteja surmattiin. Mauritaniassa 1 % väestöstä oli edelleen orjan asemassa. Uskonnonvapauden heikkeneminen monissa maissa vaikeutti myös Lähetyseuran työtä, sillä kirkkoilla on perinteisesti ollut mahdollisuus puolustaa ihmisoikeuksia ja antaa ääni syrjityille myös niissä maissa, joissa perinteistä kansalaisyhteiskuntaa rajoitetaan.

Sään ääri-ilmiöt ja ilmastonmuutos kurittivat Lähetyseuran kumppaneita kaikilla mantereilla. Kambodzhassa vuoden 2020 rankkasateet ja tulvat pakottivat tuhannet ihmiset jättämään kotinsa. Lähetyseuran yhteistyökumppanit toimittivat tulvauhreille humanitaarista apua. **Luonnonkatastrofit** koettelivat Nepalia, jossa vuoden 2020 keskisuuren maanjäristyksen seurauksena 25 000 ihmistä menetti kotinsa ja toimeentulonsa. Samana vuonna tulvat ja hurrikaani Iota koettelivat rajusti Kolumbiaa, jossa erityisesti Antioquian sekä San Andresin ja Providencian saarilla infrastruktuuri tuhoutui lähes 90 %:sti. Itäisessä ja eteläisessä Afrikassa tulvat, kuivuus ja heinäsiirkaparvet koettelivat läpi koko ohjelmakauden. Etiopiassa aloitettiin vuonna 2020 ensimmäinen ulkoministeriön rahoittama ilmastohanke Luterilaisen maailmanliiton kanssa.

Koronapandemia vuosina 2020–2021 loi lisää jännitteitä ja haasteita kaikissa kumppanimaissa. Lähetyseuran toiminnan muutoksista koronapandemian yhteydessä raportoidaan erikseen luvussa 7.

Pandemia synkensi **kehitys-, talous- ja eriarvoisuustilannetta**, ja suuressa osassa kehittyvistä talouksista talouskasvu hidastui tai taantui. Erityisesti koronavuonna 2020 heikentyivät Bolivian (-8,7 %), Botswanan (-8,7 %), Kambodzhassa (-3,1 %), Kolumbian (-7 %), Nepalin (-2,1 %) ja Zimbabwen (-5,3 %) valtiontaloudet². Näistä maista Bolivia, Botswana ja Zimbabwe kokivat vuonna 2021 varsin ripeän talouskasvun. Pandemia jätti silti talouteen arpensa, ja talouden eriarvoisuus lisääntyi, kun syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset eivät päässeet osallisiksi uudesta talouskasvusta. Laosissa suunnattiin vuonna 2020 hankerahoitusta koronapandemian hillitsemiseen ja naapurimaista palaavien siirtotyöläisten avustamiseen pian hanketoiminnan aloittamisen jälkeen.

Luonnonvaroista riippuvaiset maat (Bolivia, Botswana, Etiopia, Kolumbia, Mauritania ja Tansania) olivat haavoittuvaisia maailmanmarkkinahintojen heilahdellessa, mikä söi ripeästä talouskasvusta (Etiopia, Kambodza ja Senegal) saatua hyötyä ja jätti edelleen merkittävän osan väestöstä köyhyysrajan alapuolelle (vuonna 2019 Kolumbia 35,7 %, Zimbabwe 38,3 %³). Zimbabwen talousvaikeudet heijastuivat hanketyön toteuttamiseen hankaloittaen hankkeen taloushallintoa ja toimeenpanoa.

Nepalissa **poliittiset jännitteet** johtivat parlamentin hajottamiseen vuoden 2020 lopulla. Kolumbiassa yli miljoona venezuelalaista pakolaista kuormitti maan terveys- ja koulutussektoria, mikä osaltaan lisäsi etnisiä jännitteitä. Esimerkiksi Araucassa Luterilainen maailmanliitto päivitti hankesuunnitelmansa vuonna 2019 huomioimaan pakolaisuuden vaikutukset, ja Kolumbian evankelisluterilaisen kirkon hankkeessa Farc-taistelijoiden alueella tarkennettiin toimintasuunnitelmia muuttoliikkeen vuoksi vuonna 2020. Bolivian vaaliväkivalta aiheutti Lähetyseuran työntekijöiden evakuoinnin joulukuussa 2019, ja toimintaa siirrettiin vuodelle 2020. Etiopiassa vuoden 2018 vallanvaihdosta seurasi ensin kiihkeä demokraattisten uudistusten ja nopean talouskasvun aika, kunnes maan sisäiset etniset ja poliittiset paineet purkautuivat yhä kiihtyvämmäksi **poliittiseksi väkivallaksi** johtaen lopulta sisällissotaan 2019 sekä humanitaariseen kriisiin Tigrayn alueella⁴,

² https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLD

³ [Poverty Rate by Country 2022 \(worldpopulationreview.com\)](https://www.worldpopulatonreview.com)

⁴ 5,9 miljoonaa ihmistä humanitaarisen avun varassa [WFP Ethiopia Country Brief March 2020.pdf](https://www.wfp.org/publications/briefings/ethiopia-country-brief-march-2020)

pakolaisuuteen ja syvään nälkäkriisiin vuosina 2020–2021⁵. Ohjelmatyö keskeytyi väliaikaisesti (ET703 ja ET705), ja yksi hankkeen ET703 keskeisistä työntekijöistä kuoli levottomuuksissa vuonna 2019. Vuonna 2020 Lähetyseura käynnisti uuden ilmastohankkeen Etiopiassa, mikä on erityisen tärkeää, sillä metsäkatot, kuivuus ja tulvat sekä maaperän köyhtyminen ovat todellisia kehityksen esteitä sekä konfliktien juurisyitä. Väkivaltaisuuksien Kolumbiassa aiheuttivat vaaratilanteita Lähetyseuran kumppaneille ja muuttivat hanketoiminnan aikatauluja.

2. Koordinaatio ja yhteistyö muiden kanssa

Lähetyseuran kehitysyhteistyöhankkeiden ja humanitaarisen avun hankkeiden toimeenpanijoina Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa ovat kumppanijärjestömme ja -kirkkomme. Vuonna 2021 Lähetyseuralla oli 32 ja koko ohjelmakaudella 37 paikallista kehitysyhteistyökumppania. Paikallisten verkostojen kautta yhteistyötahojen määrä oli moninkertainen.

Vuoden 2020 aikana arvioitiin ja valittiin uudet kumppanit vuonna 2022 alkavaa kehitysyhteistyöohjelmaa varten. Lähetyseuran vuoden 2019 laajan kumppanikonsultaation pohjalta toteutettiin keväällä 2021 ulkomaantyön strategiakysely, jossa kartoitettiin kumppaneiden mielipiteitä muun muassa Lähetyseuran tuottamasta lisäarvosta, yhteistyön muodoista ja temaattisista valinnoista. Tulokset validoitiin, ja kumppanuuden sisältö ja ohjelmastrategia määriteltiin vuoden 2021 järjestetyissä webinaareissa.

Lähetyseuran ulkomaantyön asiantuntijoita osallistui ekumeenisiin kansainvälisiin verkostoihin. Ensisijaisia kansainvälisiä verkostoja olivat Luterilainen maailmanliitto ja ACT (Action by the Churches Together) -allianssi. Lähetyseuran edustajat osallistuivat muun muassa ACT-allianssin globaaleihin teemaryhmiin kehittäen verkoston toimintaa ilmastonmuutoksen, naisten ja tyttöjen oikeuksien, inklusiivisuuden sekä rauhan teemoissa. Aktiivinen toiminta Zero Conference ja EDAN (Ecumenical Disability Advocates Network) -verkostoissa oli tärkeää vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi paitsi Lähetyseuran ja paikalliskumppanien työssä myös laajemmin vaikuttamistyön työkaluna. Lähetyseura osallistui myös paikallisiin temaattisiin kansalaisyhteiskunnan, YK-järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöverkostoihin. Maatason ACT-foorumit olivat tärkeitä sekä DRR- että kehitysyhteistyön koordinoinnissa esimerkiksi Etiopiassa, Myanmarissa ja Zimbabwessa.

Verkostoitumista ja uusia yhteistyöfoorumeita edistettiin uskonnollisten johtajien roolin vahvistamiseksi vammaisten henkilöiden oikeuksien sekä rauhan ja sovinnon teemoissa. Esimerkiksi Burundissa ja Ruandassa kirkkojen roolia vahvistettiin huomioimaan vammaisten henkilöiden toimeentulotarpeet kirkkojen omissa kehitysohjelmissa. Työhön saatiin mukaan Burundin anglikaanisen kirkon Eglise Evangelique des Amis Conseil ja Ruandassa Eglise Presbyterienne au Rwanda, Ruandan baptistikirkkojen liitto (AEBR). Burundin ja Ruandan kansalliset vammaisjärjestöt tarjosivat teknistä ja seurantatukea.

Suomessa Lähetyseuran tärkeitä yhteistyökumppaneita olivat viranomaistahojen lisäksi Fingo työryhmineen, Reilu kauppa ry, Dalitien Solidaarisuusverkosto ry, eräät akateemiset toimijat (muun muassa Jyväskylän, Helsingin ja Turun yliopistot) sekä ohjelmatukijärjestöjen verkosto. Lähetyseura oli osana Fingon koordinoimaa ketterän päättävävaikuttamisen ryhmää, jossa ulkoministeriön keskeisimmät ohjelmatukijärjestöt pyrkivät tunnistamaan keskeisiä poliittisia päättäjiä ja räätälöimään heille viestejä kehitysrahoituksen merkityksestä. Lähetyseura osallistui yhdessä Abiloksen ja Fidan kanssa keväällä 2021 Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen julkaiseman vammaistutkimuksen kirjoittamiseen (Disability and development: embodied inequalities), aiheenaan vammaisten henkilöiden oikeudet ja ilmastonmuutos.

Yhteistyö EU:n kanssa maatasolla käynnistettiin Nepalissa entisiä maaorjia tukevassa ihmisoikeushankkeessa neljän järjestön yhteistyönä (Lähetyseura, LML, CAHURAST ja Rastriya Haliya Mukti Samaj Federation Nepal).

Yhteistyö ulkoministeriön eri osastojen ja yksiköiden välillä oli vilkasta. Lähetysseura kommentoi pyynnöstä muun muassa maaohjelmia ja -strategioita sekä osallistui sidosryhmien kuulemistilaisuuksiin. Lähetysseura osallistui konsultaatioihin liittyen ylivaalikautisen kehityspoliittisen selonteon valmisteluun sekä antoi lausunnon valtioneuvoston ihmisoikeusselontekoon. Lähetysseura teki läheistä yhteistyötä eri toimintamaissa Suomen ja EU:n edustustojen kanssa.

Vuonna 2021 nostettiin Tansanian ihmisoikeushaasteita seitsemän YK:n jäsenvaltion edustajan tietoisuuteen juuri ennen Tansanian maaohjelman määräaikaistarkastelua. Tietoisuuteen nostettiin varsinkin teiniäitien oikeus palata kouluun ja terveyskasvatuksen tarpeellisuus osana opetussuunnitelmaa. Myös Suomen ulkoministeriö nosti teiniäitien kouluun paluun yhdeksi kolmesta suosituksesta. Vuonna 2020 Lähetysseura koordinoi vaikuttamistapaamisia kansainvälisen ja kansallisen järjestökentän sekä Suomen ulkoministeriön, Nepalin EU-delegaation sekä Saksan, Yhdysvaltojen, Irlannin ja Ranskan Geneven edustustojen kanssa määräaikaistarkastelua varten.

Opetussektorilla Lähetysseura jatkoi aktiivista osallistumistaan koulutusala kehitysmaissa -koordinaatioryhmän toimintaan yhteistyössä ulkoministeriön, opetushallituksen, tärkeimpien kansainvälisten opetussektorin kansalaisjärjestö-, yritys- ja yliopistotoimijoiden kanssa. Tällä pohjustettiin muun muassa Suomen roolin kasvattamista pyrittäessä kansainvälisen oppimisen kriisin ratkaisemiseen monitoimijayhteistyöllä ja uuden opetussektorin kansainvälisen yhteistyökeskuksen perustamisella (FinCEED). Toiveikkaasti alkanut yhteistyö UNTILin Suomen yksikön kanssa rauhanteknologian ja toimeentuloon johtavan koulutuksen kehittämiseksi laantui UNTILin vuonna 2020 tekemän strategiamuutoksen vuoksi.

Kaiken kaikkiaan Lähetysseuran yhteistyö kehitysyhteistyön alueella monipuolistui ohjelmakauden 2018–2021 aikana. Yritys- ja yliopistoyhteistyö vahvistuivat, ja monitoimijayhteistyön mahdollisuuksia, mutta myös niiden rajoituksia, alettiin nähdä yhä selkeämmin ja monipuolisemmin sekä Lähetysseuran Helsingin toimistossa että Lähetysseuran alueteimeissä. Lähetysseura kehitti monenkeskistä yhteistyötä tuomalla yhteen sekä paikallisia että suomalaisia yritys-, yliopisto- ja järjestötoimijoita.

3. Ohjelman toteutusstrategiat

3.1 Hanketyö

Lähetysseuran hanketyön vahvuutena on sen kiinteä yhteys paikallistasoon, vahva tarveperustaisuus ja oikeusperustaisuus. Toimintamme Etiopiassa ja Kambodzhassa vammaisten lasten ja nuorten naisten parissa ovat hyviä esimerkkejä työstämme, joka ei olisi mahdollista ilman syvää ja pitkäikäistä luottamukseen perustuvaa, hyödynsaajat suoraan tavoittavaa ja paikallista osaamista vahvistavaa kumppanuutta. Lähetysseuran vahvuutena oli myös hanketyön erittäin vahva painotus vähiten kehittyneisiin maihin. **Hankkeisiin käytetyistä varoista 76,1 % suunnattiin vähiten kehittyneisiin maihin vuonna 2021 ja 76,7 % koko ohjelmakaudella.** Hankkeita oli vuonna 2021 kaikkiaan 45 ja koko ohjelmakaudella 60.

Lähetysseuran hankkeiden toteutuksessa eri hyödynsaajaryhmille on määritelty sopivimmat ja toimivimmat toimintastrategiat. Alla olevassa taulukossa on esitetty toiminnassa käytetyt toimintastrategiat tulosalueittain ja kohderyhmittäin.

Tulosalue	Toteutusstrategiat hankkeissa
TEEMA 1: SYRJITTYJEN OIKEUDET	
Sukupuolen vuoksi syrjityt naiset ja tytöt	Toimeentulo; ruokaturva; palveluiden kehittäminen (koulutus, vesi ja sanitaatio, terveydenhuolto); ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen; tietoisuuden lisääminen; verkostoituminen; viranomaisyhteistyö; materiaallinen tuki
Vammaiset henkilöt	Etsivä sosiaalityö; yhteisöpohjainen kuntoutus, tietoisuuden lisääminen; palveluiden kehittäminen (koulutus, terveydenhuolto), kasvatus ja elämäntaidot; perheiden ja huoltajien tuki; toimeentulo; materiaallinen tuki; tekninen ammatilaituki; verkostoituminen; viranomaisyhteistyö.

Vähemmistöt	Toimeentulo; ruokaturva; palveluiden kehittäminen (koulutus, vesi ja sanitaatio); ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen; tietoisuuden lisääminen; dialogi; verkostoituminen; materiaallinen tuki; viranomaisyhteistyö.
Riistetyt ja hyväksikäytetyt	Etsivä sosiaalityö; suojelu; tietoisuuden lisääminen; toimeentulo; materiaallinen tuki; verkostoituminen; viranomaisyhteistyö.
Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret	Etsivä sosiaali- ja nuorisotyö; tietoisuuden lisääminen; suojelu; palveluiden kehittäminen (koulutus); kasvatus ja elämäntaidot; rauhankasvatus; verkostoituminen; toimeentulo; perheiden ja huoltajien tuki; materiaallinen tuki; viranomaisyhteistyö
TEEMA 2: OIKEUDENMUKAISUUS	
Poliittiset päättäjät ja talousvaikuttajat	Vaikuttamistyö; tietoisuuden lisääminen (ihmisoikeudet, syrjittyjen oikeudet); kapasiteetin vahvistaminen (hallinto, temaattinen); verkostoituminen; osallistuminen hanketoimintoihin; viranomaisyhteistyö
Kansalaisyhteiskunnan johtajat ja kumppaniorganisaatiot	Kapasiteetin vahvistaminen (hyvä hallinto, temaattinen); tietoisuuden lisääminen (ihmisoikeudet, syrjittyjen oikeudet); vaikuttamistyö; viranomaisyhteistyö; osallistuminen hanketoimintoihin; verkostoituminen; asiantuntija-apu
TEEMA 3: RAUHA JA SOVINTO	
Rauhanrakentajat	Dialogi; rauhankasvatus; kapasiteetin vahvistaminen (temaattinen); psykososiaalinen tuki; tietoisuuden lisääminen (ihmisoikeudet, syrjittyjen oikeudet); verkostoituminen; viranomaisyhteistyö; vaikuttamistyö.

Ohjelman toteutuneet hankkeet ja kumppaniorganisaatiot on esitetty liitteessä 2.

Poikkeamat suunnitelmiin

Koronapandemia aiheutti laajamittaisia muutoksia hankkeiden suunnitelmiin, ja Lähetysseura pystyi reagoimaan muuttuneisiin tarpeisiin nopeasti. Näitä muutoksia on kuvattu kappaleessa 7. Ulkoministeriö myönsi Lähetysseuralle kaksivuotisen lisärahoituksen Afrikkaan kohdistuviin hankkeisiin vuosille 2020–2021. Tällä rahoituksella aloitettiin kuusi uutta hanketta viidessä maassa (Etiopia 2, Tansania 1, Botswana 1, Etelä-Afrikka 1 ja Mauritania 1). Rahoituksella saavutettiin hyviä tuloksia ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, vammaisten henkilöiden oikeuksissa ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa. Taloushallinnollinen riski toteutui ohjelmakaudella kambodžalaisen järjestön (Komar Pikar Foundation), bolivialaisen järjestön (CEPROMIN) ja zimbabwelaisen järjestön (Jairos Jiri Association) kohdalla. Näistä kahden ensimmäisen kanssa yhteistyö päättyi ohjelmakauden aikana.

3.2 Katastrofiapu

Koronapandemian vaikutukset ja tarpeet leimasivat vahvasti Lähetysseuran antamaa katastrofiapua yhä **vuonna 2021**. Useassa Lähetysseuran toimintamaassa jatkettiin erilaisin rahoitusjärjestelyin koronan vaikutusten ennaltaehkäisyä ja lieventämistä uusilla toimilla käynnissä olevissa hankkeissa. Monessa maassa jatkuivat laaja-alaiset levottomuudet ja taistelut, joiden keskelle ihmiset jäivät kärsien tilanteesta vakavasti. Vuoden 2021 aikana Lähetysseuralle oli 10 katastrofityön hanketta, joista 2 oli ulkoministeriön rahoittamia Etiopiassa. Katastrofityöhön käytettiin 466 950 euroa, josta 181 950 euroa rahoitettiin ulkoministeriön kehitysyhteistyörahoituksen käyttötarkoituksen muutoksella. Loput 285 000 euroa tulivat Lähetysseuran omasta katastrofirahastosta.

Ohjelmakaudella humanitaarista työtä on rahoitettu lähes 1,6 miljoonalla eurolla, mistä runsaat 1,1 miljoonaa on Lähetysseuran omaa katastrofirahoitusta 37 humanitaariselle hankkeelle 16 eri maassa. Ulkoministeriön rahoituksella 566 814 euroa tuettiin 12 Lähetysseuran humanitaarisen avun hanketta 5 maassa.

Maa	UM/KEO-30-rahoitetut humanitaarisen avun hankkeet	Tuen sisältö	Rahoitus (EUR)			
			2018	2019	2020	2021
Etiopia	Maan sisäiset pakolaiset (UM/KEO-30), ET708	ravinto, vesi, sanitaatio	34 580			
	Koronapandemia (UM/KEO-30), ET741	suojaravinteet, tiedon levittäminen			40 000	
	Maan sisäiset pakolaiset (Tigray/Dessie) (UM/KEO-30), ET717	ravinto, vesi, hygienia				133 389
	Maan sisäiset pakolaiset Gambellan alueella (UM/KEO-30), ET718	ruokaturva, toimeentulo, koronatoimet				48 561
Kolumbia	Koronapandemia (UM/KEO-30), CO741	ravinto, tiedonvälitys, psykososiaalinen tuki			39 984	
Nepal	Katastrofivalmiuden kehittäminen, DRR (UM/KEO-30), NP713	koulutus, vammaisinkluisio	30 000			
	Koronapandemia (UM/KEO-30), NP741	terveys			40 000	
	Koronapandemia (UM/KEO-30), NP704	koulunkäynti			4 000	
	Koronapandemia (UM/KEO-30), NP731	psykososiaalinen tuki			20 000	
Tansania	Tulvat (UM/KEO-30), TZ708	hätämajoitus, ruoka, vesi, terveys	59 727			
	Koronapandemia (UM/KEO-30), TZ711	sanitaatio, tyttöjen ja naisten väkivallan ehkäisy			87 512	
Zimbabwe	Koronapandemia (UM/KEO-30), ZW731	käteisavustukset			29 061	
Hankkeita kpl			3	0	7	2
Rahoitus yhteensä			124 307	0	260 557	181 950

Taulukko 1. Suomen Lähetyseuran ulkoministeriön tuella toteutetut humanitaarisen avun hankkeet vuosina 2018–2021.

Ulkoministeriön ohjelmakaudella rahoittamat humanitaarisen avun hankkeet toteutettiin Etiopiassa (4 kpl), Nepalissa (4 kpl), Tansaniassa (2 kpl) sekä vuonna 2020 yksi hanke sekä Kolumbiassa että Zimbabwessa. Eniten ulkoministeriön tukea saivat koronapandemiaan liittyvä avustustoimet (260 557 €), toiseksi eniten apua annettiin Etiopian sisäiseen pakolaismuuttoon vuosina 2018 ja 2021 (216 530 €). Ulkoministeriön tuella rahoitettiin lisäksi katastrofitalanteita ja -riskin rajoittamista Nepalissa ja Tansaniassa yhteensä 89 727 eurolla. Lähetyseuran omarahoitteinen katastrofiapu mukaan lukien koko humanitaarisella avulla on tavoitettu yhteensä yli 167 000 suoraa edunsaajaa ja 500 000 epäsuoraa edunsaajaa.

Ohjelmakauden aikana humanitaarisen työn hankkeita on toteutettu yhdessä 24 yhteistyötoimijan kanssa. Kolme suurinta kumppania ovat olleet Luterilainen maailmanliitto (LML) eri maissa, Tanganyika Christian Refugee Service (TCRS) Tansaniassa ja Ethiopian Evangelical Church Mekane Yesus (EECMY) Etiopiassa.

Ohjelmakauden aikana useassa Lähetyseuran toimintamaassa pystyttiin tukemaan niin sanotun kolmoisneksuksen toteutumista yhdistäen humanitaarisen avun, kehitysyhteistyön ja rauhantien tavoitteet kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen työn kautta.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyivät monessa maassa erilaisina lisääntyvinä humanitaarisen avun tarpeina muun muassa kuivuuden tai tulvien keskellä. Vammaisten henkilöiden asema ja oikeudet nostettiin

systemaattisesti esiin myös katastrofityössä hankkeiden edunsaajavalinnoissa sekä suunnittelu- ja toteutusvaiheissa.

Lähetysseura on kehittänyt ulkoministeriön tuella oman ”Building Resilience to Climate Change and Disasters” -koulutuspaketin, jonka avulla koulutettiin omaa ja yhteistyöorganisaatioiden työntekijöitä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja katastrofeihin valmistautumisessa eri ohjelmamaissa. Vuonna 2018 Lähetysseurasta tuli kansainvälisen ACT Alliance -verkoston täysjäsen. Lähetysseura on osallistunut aktiivisesti sen päätöksentekoon ja sisäiseen asiantuntijatyöskentelyyn. Jäsenyys on osa Lähetysseuran katastrofityön vahvistamista ja kriisien vaikutusten ennaltaehkäisevän (Disaster Risk Reduction, DRR) toiminnan pitkän tähtäimen kehitystyötä.

3.3 Asiantuntija-apu

Lähetysseuralla työskenteli ulkomaantehtävissä pitkäaikaisia asiantuntijoita, joita ei ohjelmakaudella arvioitu löytyvän kohdemaista. Lyhytaikaista asiantuntija-apua palkattiin lähinnä paikallisesti kunkin maan omaa osaamista hyödyntäen.

Pitkäaikaisen asiantuntija-avun osuus koko ohjelman toteutuksesta oli vuonna 2021 yhteensä 10,1 % ja koko ohjelmakaudella 11,3 % (keskiarvo). Asiantuntija-apu kohdistui hallinnollisten tehtävien laadun vahvistamiseen ja temaattisiin erityisasiantuntijuutta vaativiin tehtäviin. Tällä saavutettiin hyviä tuloksia erityisesti kumppaneiden kapasiteetin kehittämisessä ohjelmakauden aikana. Ulkoministeriön rahoittamissa osa-aikaisissa tehtävissä työntekijät pitivät työaikaseurantaa, jonka perusteella kulut jyvitettiin eri rahoituslähteiden kriteerien mukaisesti. Taulukossa 2 on esitelty ulkomaantehtävissä olleet työntekijät ja heidän osuutensa työajasta ohjelmakaudella. Vuosi 2021 heijastaa organisaatiomuutoksen aiheuttamaa tehtävien uudelleenjakoa. Kotimaan henkilöstö esitellään luvussa 4.1. Kotimaan henkilöstö.

Alueet	Tehtävät	Osuus työajasta			
		2018	2019	2020	2021
Alueelliset					
Latinalainen Amerikka	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	50 %	50 %	50 %	46 %
	Organisaation kehittämisen asiantuntija	33 %	100 %	100 %	
	Alueellinen hankehallinto ja viestintä				50 %
	Aluejohto				14 %
Eteläinen Afrikka	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	100 %	100 %	100 %	87 %
	Alueellinen hankehallinto				
	Talouden ja hyvän hallinnon asiantuntija				46 %
	Ohjelmahallinto, alue				20 %
Länsi-Afrikka	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	58 %	100 %	100 %	33 %
	Ruokaturva-asiantuntija	50 %			
	Talouden ja hyvän hallinnon asiantuntija				50 %
	Ohjelmahallinto, alue				25 %
Mekong	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	100 %	100 %	100 %	80 %
	Organisaation kehittämisen asiantuntija	100 %	100 %	100 %	50 %
	Äidinkielen opetuksen asiantuntija				11 %
	Aluejohto				14 %

Maakohtaiset					
Etiopia	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	100 %	100 %	100 %	100 %
	Erityisopetuksen asiantuntija	100 %	100 %	100 %	90 %
Tansania	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	100 %	100 %	100 %	73 %
	Opetuksen kehittämisen asiantuntija	100 %	100 %	100 %	100 %
	Viestinnän asiantuntija				50 %
	Aluejohto				15 %
Nepal	Alueellinen kehitysyhteistyökoordinaattori	167 %	100 %	100 %	67 %
	Kehitysviestinnän asiantuntija	33 %	100 %	100 %	100 %
	Maajohto				13 %
Henkilötyövuodet		10,8	10,7	10,9	11,3

Taulukko 2. Suomen Lähetyseuran kehitysyhteistyön asiantuntijat ulkomaantehtävissä vuosina 2018–2021.

3.4 Vaikuttamistyö Suomessa

Kehitysyhteistyön tiedotustuella tuettiin vaikuttamistyön tapahtuma- ja seminaarityötä (hanke XX602) Lähetyseuran muun pitkäjänteisen vaikuttamistyön tukena. Hankkeen tavoitteena oli, että poliittiset päättäjät ja talousvaikuttajat tiedostavat ihmisoikeuksien toteutumisen esteitä ja toimivat niiden poistamiseksi ja että kansalaisyhteiskunnan johtajat puolustavat aktiivisesti syrjittyjen oikeuksia. Moniperustaista syrjintää käsittelevällä aineistolla, Maailma kylässä -festivaalien asiaohjelman sekä Suomi Areenan oheistilaisuuksilla ja viestintämateriaaleilla tuettiin **haavoittuvien ryhmien ihmisoikeuksien keskeistä asemaa Suomen ulko- ja kehityspolitiikassa** ja sen eri toimijoiden keskuudessa.

Lisäksi Lähetyseuran vaikuttamistyö kehitysrahoituksen puolustamiseksi julkisessa dialogissa ja yksityisissä päättäjätapaamisissa oli keskeinen osa kansallista kehityspoliittista dialogia. Vuonna 2021 erityinen huomio kiinnittyi **kehityspolitiikan ylivaalikautisiin tavoitteisiin ja kehitysrahoitusta koskevaan tiekarttaan. Lakiselvitys yritysvastuun kehittämisestä** oli osa hallitusohjelmaa vuonna 2019. Lähetyseura nosti poliittisten päättäjien ja viranomaisten tietoisuutta kehitysrahoitusta koskevasta murroksesta, jossa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön kohdennetun rahoituksen määrä vähentyi suhteessa muuhun kehitysrahoitukseen. Lähetyseura oli avainjärjestönä mukana vaikuttamassa **ulkoministeriön OpenAid-tulosportaalin toteutukseen**. Lisäksi Lähetyseura kävi dialogia OECD:n asiantuntijoiden kanssa Suomen kehitysrahoituksen raportointikäytännöistä.

Lähetyseuran vaikuttamistyö kokonaisuutena kohdistui vuonna 2021 kansainvälisen ilmastorahoituksen jän-
tevoittamiseen. Lukuisten erilaisten julkaisujen, päättäjätapaamisten ja verkostoyhteistyön seurauksena Suomi teki päätöksen **ilmastorahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyden ja tuloksellisuuden kehittämisestä** sekä nosti vuonna 2020 ilmastorahoituksen historiallisen korkealle tasolle. Ulkoministeriön ylivaalikautisissa tavoitteissa ilmastorahoitus nousi esiin voimakkaasti ja rahoituksen jämäkkyuden kehitystä tuettiin ympäristö-, ulkoasian- sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnissa vuonna 2021. Lähetyseura oli näkyvästi esillä kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa Glasgow'ssa nostaen viestejä ilmastorahoituksen oikeudenmukaisuudesta, kohdentumisesta ja tasa-arvovaikutuksista. Ilmastorahoitusvaikuttaminen tapahtui Lähetyseuran perustamassa viiden aktiivisen järjestön yhteisessä ilmastovaikuttamisen ryhmässä. Lisäksi Lähetyseura hankki ja tuotti tietoa sekä vaikuttamisviestintää kansainvälisessä yli 130 jäsenen ACT-allianssin verkostossa.

Ohjelmakauden 2018–2021 aikana Lähetyseuran vaikuttamistyö edisti taloudellista oikeudenmukaisuutta rohkaisemalla yksityisen sektorin osallistumista kestäväns kehityksen edistämiseen. Suomalaisten yritysten aiempaa huolellisempaa ihmisoikeuksien seurantaa ja huomioimista tuettiin käynnistämällä vuonna 2021 **yritysvastuulain valmistelu** sekä tuottamalla tausta-aineistoa Suomen verotus- ja kehitysohjelman uudistamiseksi. Suomi nosti yritysvastuun osaksi EU-politiikkaansa. Ulkoministeriön tukeman hankkeen tuella toteutettu ihmisoikeusperustaista ilmastorahoitusta koskeva suunnitelma ja kestäväns kehityksen uusia mittareita koskeva julkaisu päättyivät **osaksi Euroopan neuvoston aihetta koskevia suosituksia**. Vuosina 2018–2021 Lähetyseura edisti yritysten verovastuullisuutta ja yritystoiminnan ihmisoikeusperustaisuutta. Tulokset ovat seurausta ohjelmakauden systemaattisesta vaikuttamistyöstä, jossa keinoina käytettiin

tutkimusta, populaarijulkaisuja, julkista dialogia, ministeriö- ja poliittikotapaamisia, viestintää sekä verkostoitumista kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.5 Kehitysviestintä ja globaalikasvatus

Kehitysviestinnän temaattisina painopisteinä **ohjelmakaudella** olivat ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen kehitysmaissa, resilienssi, vammaisten henkilöiden asema, omankielisen koulutuksen merkitys sekä työpaikkojen ja elinkeinojen luominen. Viestintää kohdistettiin laajasti kotimaiselle yleisölle muun muassa mediaviestinnän kautta sekä erityisesti hyväntekeväisyydestä ja kestävästä kehityksestä kiinnostuneelle suurelle yleisölle. Lisäksi viestittiin evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille ja työntekijöille, nuorille, Lähetysseuran työn tukijoille ja aktiiveille sekä asiantuntija- ja päättäjäyleisöille. Lähetysseuran kaksikielisen viestinnän ansiosta tavoitettiin myös äidinkielenään ruotsia puhuvia suomalaisia.

Lähetysseuran viestiminen **kehitysyhteistyöohjelmasta ja sen tuloksista** sai runsaasti näkyvyyttä eri medioissa. Valtakunnallisen lehdistön artikkelit Etiopian konfliktin vaikutuksista kehityshankkeisiin, Senegalissa julkaistusta vähemmistökielen sanakirjasta ja kehitysyhteistyön ohjaamisesta humanitaariseen työhön keräsivät useita miljoonia lukukertoja. Vuonna 2021 Lähetysseuran sosiaalisessa mediassa julkaistiin **infograafien ja somepostausten** avulla vuoden 2020 **kehitysyhteistyön tulosraportin** kohokohtia sekä julkaistiin 74 kehitysyhteistyötä, yleisiä kehityskysymyksiä ja ilmasto-oikeudenmukaisuutta käsittelevää juttua, jotka keräsivät hyvin näkyvyyttä. Koronatilanteen vaikutusta lasten koulunkäyntiin Kambodzhassa ja Lähetysseuran kehitysyhteistyöhankkeessa kehitettyä etäkouluratkaisua käsiteltiin Ylen aamutelevision asiantuntijahaastattelussa ja radion Ykkösaamussa. Nepalilä koronatilannetta ja Lähetysseuran koronatyötä tuotiin esiin valtakunnallisessa mediassa. Miljoonat eri-ikäiset suomalaiset eri puolilla maata saivat Lähetysseuran kehitysviestinnän kautta tietoa kehitysyhteistyön tuloksista, haasteista ja merkityksestä yksilöiden ja yhteisöjen elämässä. Kehitysyhteistyö erotettiin viestinnässä Lähetysseuran muusta työstä selkeästi, ja kehitysviestinnässä mainittiin **työn tukeminen Suomen kehitysyhteistyövaroin**. Sosiaalisessa mediassa aihetunniste **#kehitysyhteistyö** oli käytössä. Vuoden 2021 aikana nostettiin esiin kehitysyhteistyöhankkeita toteuttavia kumppaneita paikallisen osaamisen ja omistajuuden avaamiseksi.

Hyviä käytäntöjä tuloksista viestimisessä edusti mm. kesäkuussa 2021 julkaistu **Apu-lehden advertoriaaliartikkeli** vammaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä kehittyvissä maissa ja Lähetysseuran Etiopian työn tuloksista vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta. Koronatilanteen vuoksi peruuntuneen Maaailma kylässä -festivaalin media-aineistoa kehitysyhteistyön tuloksista jaettiin kirjastoisiin, Helsingin kirjamessujen kävijöille ja muun muassa rippikoululaisille. Materiaalia käytetään edelleen laajasti.

Yleisen kehitysviestinnän tavoitteena oli lisätä suuren yleisön ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksista kestäväan kehitykseen globaalissa etelässä. Näistä esimerkkinä on Kehityskeskusteluja-podcastissa vuonna 2021 julkaistut kolme jaksoa, joista ”Ratkaisu oppimisen kriisiin: Opetus omalla äidinkielellä” oli Lähetysseuran kaikista vuoden 2021 podcasteista toiseksi kuunnelluin. Laajasti mediassa⁶ näkyivät Glasgow’n ilmastokokouksen aikana jaettu tieto ja näkökulmat ilmasto-oikeudenmukaisuudesta, ilmastonmuutoksen vaikutuksista kehittyvien maiden ihmisten elämään sekä kehitysyhteistyön ratkaisusta sopeutumisen ja hillinnän edistämiseksi.

Yleisen kehitysviestinnän hyviä käytäntöjä edusti muun muassa **viestintäyhteistyössä** Suomen suosituimpiin kuuluvan tubettajan **Roni Backin kanssa** tuotettu erityisesti nuoret hyvin tavoittanut Youtube-video⁷ ilmastonmuutoksen vaikutuksista kehittyvissä maissa ja kehitysyhteistyön tuottamista ratkaisusta. Back ohjasi 148 000 seuraajaa katsomaan Lähetysseuran kanavalta kehitysviestinnän hyvin menestynyttä ilmastoanimaatiota. Vuoden 2021 isoimpia ulostuloja oli **MTV3-kanavalla** loppuvuodesta yli 2,1 miljoonaa aikuista tavoittanut kahden spotin **mainoskampanja** ilmastonmuutoksen aiheuttamista ongelmista ja

⁶ Lähetysseuran asiantuntijan haastatteluja, kommentteja tai mielipidekirjoituksia julkaisivat Helsingin Sanomat, Turun Sanomat, Aamulehti, Demokraatti, Kotimaa, Kirkko ja kaupunki, The Ulkopolitist, Maaailma.net ja Fingon tiedotteet sekä Ylen radion Ykkösaamu ja Horisontti-radio-ohjelma.

⁷ Ruotsinkielinen lähetyslehti

vammaisten henkilöiden asemasta sekä kehitysyhteistyön tuloksista näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Kampanjalla yllettiin noin 2,1 miljoonaan kohderyhmän kontaktiin. Spotteja hyödynnettiin lisäksi Lähetysseuran sosiaalisessa mediassa. Lähetysseuran ja Missionin⁸ **kehitysyhteistyöliitteessä** ollut artikkeli *Satoja tuhansia puita Tansaniaan – Näin se tehdään* julkaistiin myös natiivimainosartikkelina **Ilta-Sanomissa** Uudenmaan asukkaille. Se kiinnosti hyvin erityisesti nuoria, keski-ikäisiä aikuisia ja miehiä.

Gloaalikasvatushankkeessa Lähetysseuran strategisia tavoitteita olivat syrjittyjen oikeuksien, taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä rauhan ja sovinnon edellytysten edistäminen lisäämällä lasten ja nuorten ymmärrystä oman toimintansa merkityksestä Suomessa ja Nepalissa. Nuoria tutustutetaan toistensa koulunkäyntiin ja elinoloihin. Ihmisoikeuksia vahvistetaan käsittelemällä ja refleктоimalla YK:n kestävän kehityksen tavoitteita, niiden toteutumista omassa elinympäristössä sekä nuorten omia vaikuttamismahdollisuuksia. Gloaalikasvatuksen kumppaneina toimivat Kelaamo, CMC, Opitco, Mussalon koulu, Kotka, Kotka-Karhulan seurakunta ja Vantaan Ilolan koulu.

Opettajien kapasiteettia gloaalikasvatuksen toteuttajina vahvistettiin vuonna 2021 valmistuneen virtuaalisen 40 oppitunnin opetusmateriaalipaketin avulla. ”Gloaaliagentit” on oppimiskokonaisuus, jonka avulla 4–6-luokkalaisten oppivat eettisesti, kulttuurisesti ja ekologisesti kestävä elämäntapaa, ymmärtämään omaa ja vieraita kulttuureja ja maailmankatsomuksia, oppivat toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ihmisoikeuksia kunnioittaen ja toteuttamaan konkreettisen kansainvälisen vaikuttamisprojektin maailman parantamiseksi. Oppimispaketti sisältää oppilaan oman vaikuttamishankkeen, jossa käytettävissä on vinkkejä ja vaihtoehtoja Lähetysseuran toteutuneista hankkeista.

4. Ohjelman resurssit

4.1 Kotimaan henkilöstö

Ohjelmakautta leimasivat moninaiset henkilöstö- ja organisaatiomuutokset Lähetysseurassa. Koronapandemian aiheuttama taloustilanne, varainhankinnan tuottojen väheneminen sekä pyrkimykset tehostaa ja uudelleenorganisoida Lähetysseuran organisaatiota vaikuttivat muutosten taustalla. Alkuvuodesta 2020 käytyjen yhteistoimintaneuvotteluiden tuloksena 46 henkilöä lomautettiin osa-aikaisesti ja 3 kokoaikaisesti. Loppuvuodesta 2020 päättyneiden yt-neuvotteluiden tuloksena kaikki työntekijät lomautettiin kuukauden ajaksi ja 22 henkilöä irtisanottiin. Samanaikaisesti ulkomaantyöntekijöiden evakuointi koronapandemian vuoksi sekä työn uudelleen suuntaaminen aktiviteettien ja tilaisuuksien peruuntuessa vaikuttivat työoloihin. Lisäksi tehtäviä uudelleen järjesteltiin ja avoinna olevia tehtäviä jätettiin täyttämättä.

Lähetysseuran henkilöstömäärä ja -rakenne oli ollut muutoksessa jo aiempinakin vuosina. Taustalla olivat aiemmat kotimaantyön uudelleenjärjestelyihin liittyvät yhteistoimintaneuvottelut (2014), kehitysyhteistyöleikkauksiin liittyvät henkilöstönvähennykset (2015/2016) sekä muutto uusiin toimitaloihin ja niihin liittyvät henkilöstönvähennykset (2017). Lähetysseuran kotimaan henkilöstö muutti vuonna 2018 uusiin toimistotaloihin Länsi-Pasilaan.

Monien muutosten seurauksena ja uutta ulkomaantyöohjelmaa silmällä pitäen ulkomaantyön organisaatioon, myös kotimaassa, haluttiin tehdä muutoksia. Muutosten tarkoituksena oli tehostaa työtä ja yhteistyötä sekä madaltaa eri ulkomaantyön ohjelmaosien välisiä raja-aitoja. Lisäksi työtä haluttiin tuoda mahdollisimman lähelle kumppaneita ja hyödynsääjia sekä vahvistaa Lähetysseuran asiantuntijapanosta toteutettavissa ohjelmissa. Kehitysyhteistyöohjelman osalta tämä näyttäytyi siten, että ohjelman hankehallintoa kevennettiin Helsingissä ja hankehallinnon tehtäviä päädyttiin toteuttamaan ensi sijassa Lähetysseuran ulkomaantoiminnoissa alueilla. Esihenkilötyöskentelyyn käytettävää resurssia vahvistettiin ja

⁸ <https://felm.suomenlahetyseura.fi/onko-koyhyys-lisaantynyt-nyt-puhuvat-maanviljelijat-jarjestojen-tyontekijat-ja-tutkijat/>

asiantuntijatyöskentelyyn keskeisille sisältöalueille allokoitiin henkilöstöresursseja. Helsingin kehitysyhteistyön ohjelma- ja hankehallinnosta siirrettiin noin 3,5 henkilötyövuotta alueille.

Muutosta työstettiin jo vuodesta 2019, ja se astui voimaan kehitysyhteistyöohjelman viimeisenä vuonna, alkuvuodesta 2021. Viimeistä ohjelmavuotta leimasikin uuden rakenteen ja uusien käytäntöjen opettelu ja toimeenpano. Myös henkilöstövaihdoksia tapahtui. Samanaikaisesti koronapandemian aiheuttavat ulkoiset stressitekijät olivat merkittäviä. Pitkään jatkunut epävarmuus, luopuminen ja uusien sisäisten prosessien käyttöönotto vaikuttivat osaltaan Lähetyseuran henkilöstön hyvinvointiin. Kehitysyhteistyöohjelman arviossa nouseekin esille yhtäältä henkilöstön vahva sitoutuminen mutta myös merkittävä työkuorma, henkilöstön vaihtuvuus ja huoli henkilöstön hyvinvoinnista. Ohjelma-arviossa suositellaan toimia riittävien henkilöstöresurssien varmistamiseksi, henkilöstön sitouttamiseksi ja tulevien organisaatiouudistusten fasilitoimista konsulttituen avulla.

Uuden ohjelmakauden käynnistyessä vuonna 2022 uutta organisaatiota oli ehditty sisään ajaa vuosi, ja osa organisaatiouudistuksen aiheuttamista muutoksista oli vakiintumaan päin. Muutoksen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan, ja henkilöstön hyvinvointia seurataan säännöllisin seurantakartoituksin.

	Suunniteltu	2018	2019	2020	2021
Kotimaan henkilöstö, henkilötyövuosi	10	10	11	10	5,6
Kehitysyhteistyökoordinaattori	7	7	6	5,5	0
Talouskoordinaattori	1	1	1	1	1
PMEL-asiantuntija			1	0,5	0,6
Viestinnän asiantuntija	1	1	1	1	1
Kehitysyhteistyöpäällikkö	1	1	1	1	1
Projektipäällikkö			1	1	1
Teemapäällikkö					0,5
Temaattiset asiantuntijat (4)					0,4
Hallinnollinen koordinaattori					0,1

Taulukko 3. Kehitysyhteistyöohjelman kotimaan henkilöstö: suunnitellut ja toteutuneet henkilötyövuodet.

4.2 Talous

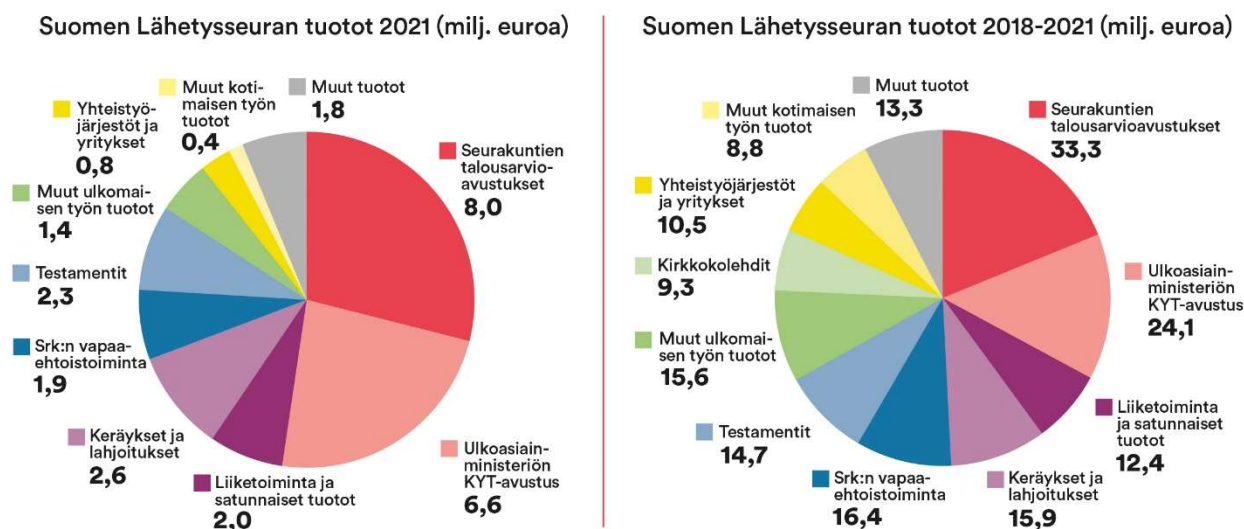
Lähetyseuran kehitysyhteistyön toteuma oli **vuonna 2021** yhteensä 6 741 237 euroa. Raportointivuonna käytetty valtioavustuksen osuus oli yhteensä 6 300 285 euroa sisältäen vuodelta 2020 siirtyneet määrärahat. Varat kohdennettiin vuosisuunnitelman mukaisesti, lukuun ottamatta 7,2 % leikkausta (noin 510 889 euroa) ulkoministeriön puolitettua omarahoitusvelvoitteen. Leikkaus toteutettiin tehokkuus- ja laatuksiteerein: alueilla, joissa hankkeiden toteutus sujui koronasta huolimatta erityisen tuloksellisesti, leikattiin vähemmän. Hankkeilla on voimassa olevat hankesopimukset ja sopimusten lisäpöytäkirjat (addendum), joissa sovitaan muuttuneiden budjettien käytöstä.

Hallintokulut olivat 10 prosenttia kehitysyhteistyöohjelman kokonaistoteumasta. Hallinto-osuus kattoi Lähetyseuran kehitysyhteistyövarojen hallinnoinnista suoraan aiheutuvat kulut järjestön eri osastoilla. Ulkomaanosaston lisäksi osuutensa saivat Lähetyseuran kotimaan-, hallinto- ja viestintäosasto. Kehitysviestinnän ja kansainvälisyyskasvatuksen osuus kehitysyhteistyöohjelman kokonaistoteumasta oli 108 338 euroa (noin 1,6 %).

Ohjelmakauden 2018–2021 kokonaistoteuma oli 24 868 668 euroa. Valtioavustuksen osuus oli yhteensä 22 810 063 euroa pitäen sisällään vuosina 2020–2021 Afrikkaan kohdistuneen lisärahoituksen.

Kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuus

Ulkoministeriö tarjosi mahdollisuuden puolittaa omavastuuosuus ohjelmatukijärjestöille ja hanketukijärjestöille **vuonna 2021**. Lähetyseura hyödynsi tämän kokonaisuudessaan. Lähetyseuran toimintaa rahoittivat seurakunnat ja kristilliset järjestöt, ulkoministeriö, EU ja yksityiset henkilöt. Lähetyseuran tilikauden kokonaistulot olivat 27,9 miljoonaa euroa (27,6 MEUR vuonna 2020), joista kannatustuottoja oli 15,7 miljoonaa euroa. Kannatustuotot muodostuivat seurakuntien talousarvioavustuksista, kolehdeista ja seurakuntien keräyksistä, testamenttilahjoituksista, muista suorista lahjoituksista ja keräyksistä sekä muista tuotoista. Seurakuntien talousarvioavustuksia ei käytetä omavastuuosuuden kattamiseksi, koska niissä on mukana myös kirkollisveroilla kerättyjä varoja. Myöskään kotimaan toimintaan osoitettuja avustuksia ja muita tuottoja sekä ulkoministeriöltä saatuja muita avustuksia ei huomioida kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuudessa. Lisätietoa saa Lähetyseuran toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä.

Kuva 1. Suomen Lähetyseuran tuotot vuonna 2021 ja ohjelmakaudella 2018–2021.

Vuoden 2021 kehitysyhteistyöohjelman tukemiseksi varoja kerättiin kohdennetusti Ylen hyvä -keräyksellä.

Ylen hyvä (Nenäpäivä)

258 481 EUR

Näiden lisäksi tuloja saatiin vuoden 2021 aikana yksityishenkilöiltä joko suoraan tai seurakuntien kautta yhteensä 4 585 369 euroa.

Vakituksina tulonlähteinä toimivat muun muassa seurakuntien ja yhteisöjen kanssa solmitut pitkäaikaiset palvelusopimukset, jotka tukivat yksittäisiä hankkeita tai niissä työskenteleviä asiantuntijoita. Palvelusopimuksen kannatus koottiin seurakunnissa muun muassa myyjäisten, vapaaehtoistoiminnan, tempausten, kolehtien ja lähetyspiiritoiminnan kautta.

Suomen Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuus oli vuonna 2021 yhteensä 440 952 euroa. Tämä vastasi vammaishankkeissa 3,75 % osuutta, muissa hankkeissa 7,5 % osuutta.

Ulkopuolinen tilintarkastaja suoritti tilintarkastuksen Suomen valtion rahoituksella toteutetusta kehitysyhteistyötoiminnasta. Tilintarkastuksen pohjalta laaditut tarkastuskertomus ja -raportit ovat osa talousraporttia. Vuoden 2021 tilintarkastuskertomus (KPMG) totesi tilinpäätöksen antavan oikean ja riittävän kuvan yhdistyksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttävän lakisääteiset vaatimukset.

5. Hyödynsaajat

Lähetysseuran tavoitteena oli vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta kaikkein heikoimmassa asemassa olevien parissa. Osallistavasti kumppaneiden kanssa valitut hyödynsaajaryhmät olivat:

1. Sukupuolen vuoksi syrjityt naiset ja tytöt
2. Vammaiset henkilöt
3. Vähemmistöihin kuuluvat henkilöt (alkuperäiskansat ja etniset vähemmistöt)
4. Riistetyt ja hyväksikäytetyt henkilöt (lapsityöläiset, orjat, ihmiskaupan uhrin, taloudellisen hyväksikäytön uhrin, fyysisen ja seksuaalisen hyväksikäytön uhrin) ja
5. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret.

Ohjelmasuunnittelussa painopiste asetettiin naisten ja tyttöjen, vammaisten henkilöiden, vähemmistöjen ja nuorten tavoitteille. Ohjelman teemoissa oli eri hyödynsaajaryhmiä.

TEEMA: SYRJITTYJEN OIKEUDET

- Naiset ja tytöt
- Vammaiset henkilöt
- Vähemmistöt
- Riistetyt ja hyväksikäytetyt
- Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret

TEEMA: OIKEUDENMUKAISUUS

- Poliittiset päättäjät, viranomaiset
- Virkamiehet ja talousvaikuttajat
- Kansalaisyhteiskunnan johtajat
- Kumppanikirkot ja -järjestöt

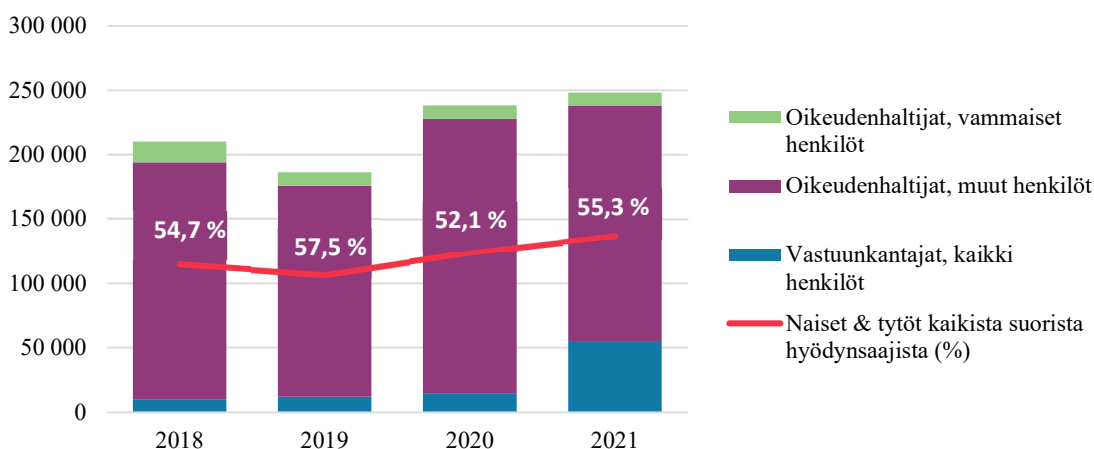
TEEMA: RAUHA JA SOVINTO

- Rauhanrakentajat

Suorat hyödynsaajat jaoteltiin oikeusperustaisen lähestymistavan mukaisesti oikeudenhaltijoihin ja vastuunkantajiin. Vuonna 2021 ohjelmalla tavoitettiin yli 248 000 suoraa hyödynsaajaa, joista oikeudenhaltijoita oli lähes 194 000 (78 %) ja vastuunkantajia lähes 55 000 (22 %). Epäsuoria hyödynsaajia tavoitettiin noin 3,7 miljoonaa. Ohjelman kautta tavoitettiin vuosittain noin 200 000–250 000 suoraa hyödynsaajaa, joista oikeudenhaltijoita oli noin 90 % (keskiarvo) ja vastuunkantajia noin 10 % (keskiarvo). Epäsuoria hyödynsaajia tavoitettiin yli 5 miljoonaa.

Koko ohjelmakauden suorat hyödynsaajat on esitetty kuvassa 2. Hyödynsaajien tarkka erittely on esitetty liitteessä 7.

**Suorat hyödynsaajat
(2018-2021)**

Kuva 2. Suorat hyödynsaajat vuosina 2018–2021.

6. Tavoitteiden saavuttaminen ja tulokset

6.1 Ohjelmataason kehitysvaikutukset

Muutosteoria

Lähetysseura edistää **ihmisarvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumista kaikkialla maailmassa**. Kehitysyhteistyöohjelmalla edistettiin syrjittyjen oikeuksia vahvistamalla heidän toimintamahdollisuuksiaan, oikeudenmukaisuutta vahvistamalla yhteiskunnan vastuunkantoa sekä rauhaa ja sovintoa tukemalla rauhanomaisen rinnakkaiselon edellytyksiä. Jokainen kehitysyhteistyöohjelman hanke tai muu toiminto edisti yhtä tai useampaa ohjelmataavoitetta. Ohjelman pitkäaikaisia tulostavoitteita edustavat **teemat** olivat:

1. Syrjittyjen asema ja ihmisarvo vahvistuvat, ja ihmisoikeudet toteutuvat,
2. Taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus vahvistuu maailmassa ja
3. Rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistuvat paikallisyhteisöissä ja yhteiskunnissa.

Kohderyhmäkohtaisesti ryhmitelty ohjelmataavoitteet erittelevät, minkä toimijan tilanteessa muutos tapahtui. Järjestelmä mahdollisti moniperusteisen syrjinnän esille tuomisen. Ihmisoikeusperustaisuuden mukaisesti hankkeet linkittyivät myös vastuunkantajatahoihin niitä koskevien ohjelmataavoitteiden kautta (luku 6.3 alla). Ohjelmataavoitteet kohdennettiin strategiateemoihin. Kumppaniorganisaatiot laativat omat hankekontekstia ja -kokonaisuutta palvelevat tavoitekokonaisuutensa hankesuunnitelmissaan. Niiden vastaavuus ohjelmataavoitteisiin ja muihin kriteereihin nähden varmistettiin osana ohjelman suunnitteluprosessia. Hankkeiden todelliset tulokset syntyivät paikallisesti kumppaniorganisaatioidemme suunnittelemien ja toteuttamien hankekokonaisuuksien seurauksena. Kuva 3 esittelee vuonna 2020 päivitetyn tuloskehikon mukaiset kehitysyhteistyöohjelman ylätavoitteet, joihin tässä ohjelmakauden kattavassa raportissa keskitytään.

Laajemmat kehitysvaikutukset

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelma suunniteltiin kestäväen kehityksen tavoitteiden sekä ihmisoikeuksiin ja ilmastoon liittyvien sopimusten mukaisiksi. Ohjelma tuki Suomen kehityspoliittisia painopistealueita, joista tärkein on **Suomen tavoite vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa kehitysmaissa**. Alla oleva taulukko 4 tiivistää ohjelmaan kirjatut kehitysvaikutustavoitteet.

#	Teema	SDG:t	Kehityspoliittiset painopistealueet	Ihmisoikeudet artiklat
1	Syrjittyjen asema ja ihmisarvo vahvistuvat ja ihmisoikeudet toteutuvat	1–6, 8, 13, 15	1,2 ja 4	1–4, 13–15, 17–20, 22–23, 25–26
2	Taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus vahvistuu maailmassa	16–17	3	1–4, 13–15, 17–20, 22–23, 25–26
3	Rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistuvat paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa	10, 16	3	1–3, 5, 12

Taulukko 4. Ohjelman kehitysvaikutustavoitteet

Välittömät ohjelmatavoitteet

TEEMA 1:

Naisten toimeentuloedellytykset ja työllistyminen ovat kohentuneet. Naisten ja tyttöjen voimaantumisen esteet vähenevät ja heidän mahdollisuutensa tehdä hyvinvointiaan tukevia valintoja ovat kasvaneet.

Vammaiset henkilöt käyttävät omia voimavarojaan oman elämänsä kehittämiseksi ja oikeuksiensa ajamiseksi. Vammaiset henkilöt pystyvät toimimaan elinympäristössään esteettömämmin.

Vähemmistöjen mahdollisuudet päästä opetukseen ja saada äidinkielistä opetusta lisääntyvät. Vähemmistöt löytävät vaihtoehtoisia elinkeinoja, toimeentuloaan monipuolistaen ja oikeuttaan työhön ja elintasoon vahvistaen.

Riistettyjen ja hyväksikäytettyjen elämä normalisoituu ja oikeus fyysiseen koskemattomuuteen sekä riippumattomaan toimeentuloon ja elintasoon vahvistuu. Riski joutua riistetyksi ja hyväksikäytetyksi vähenee.

Nuorilla on turvallisemmat elinolosuhteet. Nuoret tunnistavat voimavaransa ja tavoitteensa, ja heidän itsetuntemuksensa ja elämänhallintaan tarvittavat taitonsa kasvavat.

TEEMA 2:

Päätäjillä, viranomaisilla ja talousvaikuttajilla on enemmän tietoa ihmisoikeuksista ja keinoja kantaa oman vastuunsa.

Kansalaisyhteiskunnan johtajat osaavat paremmin ajaa syrjittyjen oikeuksia ja löytävät keinoja pitää niitä esillä. Kansalaisyhteiskunnan johtajat osallistuvat kansallisten sosiaalipoliittisten linjausten ja kehityssuunnitelmien tekemiseen.

Kumppanikirkkojen ja järjestöjen hyvän hallinnon toimintamallit vahvistuvat. Kumppanikirkot ja järjestöt ymmärtävät roolinsa vastuullisina toimijoina ja vaikuttajina.

TEEMA 3:

Rauhanrakentajilla on tietotaito ja resurssit tunnistaa rauhantyössä toimivat ratkaisut ja luottamuksen rakentamisen kannalta keskeiset toiminnot.

Pitkän aikavälin tavoitteet (yli ohjelmakauden)

TEEMA 1: Syrjittyjen henkilöiden ihmisarvo ja oikeudet

Sukupuolen vuoksi syrjityt **naiset ja tytöt** tunnistavat uusia mahdollisuuksia ja hyödyntävät niitä.

Vammaiset henkilöt elävät omaehtoisesti esteettömämmässä ympäristössä osana yhteiskuntaa.

Vähemmistöt toteuttavat omaa kulttuuriaan ja elämäntapaansa vuorovaikutuksessa ja osana ympäröivää yhteiskuntaa.

Riistetyt ja hyväksikäytetyt toipuvat ja päättävät omasta elämästään osana yhteiskuntaa.

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret oppivat elämäntaitoja ja vastuullisen aikuisuuden perusteita.

TEEMA 2: Taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Poliittiset päättäjät ja talousvaikuttajat tiedostavat ihmisoikeuksien toteutumisen esteitä ja toimivat niiden poistamiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan johtajat puolustavat aktiivisesti syrjittyjen oikeuksia.

Kumppaniorganisaatiomme toimivat ammattitaitoisesti ja hyvän hallintotavan mukaisesti.

TEEMA 3: Rauhan ja sovinnon edellytykset

Rauhanrakentajat osallistavat konfliktin ratkaisun kannalta olennaisia ryhmiä, erityisesti naisia, rauhantyyöhön.

Ohjelman vaikutukset

Syrjittyjen asema ja ihmisarvo vahvistuvat ja ihmisoikeudet toteutuvat

**

Taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus vahvistuu maailmassa

**

Rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistuvat paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa

Kuva 3. Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman 2018–2021 ylätasen tavoitteet (muutosteoria).

Kestävän kehityksen tavoitteet on esitetty raportissa teemoittain. Alla kuvataan, miten Lähetyssseuran kehitysyhteistyöohjelmassa tuettiin Suomen kehityspoliittisia painopistealueita. Lähetyssseuran **teema 1 syrjittyjen asema ja ihmisarvo** vahvistamiseksi ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi tuki **kehityspoliittisia painopistealueita** seuraavasti:

Painopistealue 1: Naisten ja tyttöjen oikeuksia parannettiin, kun naisten ja tyttöjen oikeutta elää väkivallasta ja hyväksikäytöstä vapaata elämää ja tehdä omaa kehoaan koskevia päätöksiä suojeltiin (tulosalue 1.2). Sukupuoleen perustuvasta väkivallasta kärsivien henkilöiden (tyttöjen, poikien, naisten ja miesten) pääsy osallistaviin väkivallan ehkäisy- ja suojelupalveluihin parani, myös epävakaisissa tilanteissa (tulos 1.2.1). Naisten ja tyttöjen (myös vammaiset) tietoisuus omasta oikeuksistaan ja heidän kyvystään vaatia niitä parantuivat (tulos 1.2.3). Naisten johtavaa roolia poliittisissa aloitteissa tuettiin ja vastuunkantajiin vaikutettiin, jotta he lisäisivät sitoutumistaan naisten oikeuksiin (politiikkavaikuttaminen). **Vammaisten henkilöiden oikeuksia suojeltiin**, mukaan lukien heidän oikeuttaan nauttia elämästä ilman väkivaltaa, leimautumista ja syrjintää (tulosalue 1.3). Kumppanihallitusten ja keskeisten kansainvälisten instituutioiden valmiuksia toteuttaa vammaisten oikeuksien mukaista kehitystä vahvistettiin (tulos 1.3.1). Vammaisten henkilöiden tietoisuus ihmisoikeuksistaan ja valmiudet vaatia niitä parantuivat (tulos 1.3.2) ja kansainvälisten instituutioiden (EU:n, YK:n, kehityspankkien) vammaiset huomioon ottaviin strategioihin, politiikkoihin ja ohjelmiin vaikutettiin (politiikkavaikuttamisen tulos).

Painopistealue 2: Kestävää taloutta ja ihmisarvoista työtä tuettiin, kun yhä useammalla naisella, nuorella ja haavoittuvassa asemassa olevalla oli oikeus ihmisarvoiseen työhön, toimeentuloon ja tuloihin (tulosalue 2.1). Naiset ja vammaiset henkilöt tulivat tietoisiksi oikeuksistaan ihmisarvoiseen työhön, sosiaaliturvaan ja toimeentuloon, ja nämä oikeudet toteutuivat (tulos 2.1.1) ja maaseudun ja kaupunkien köyhille luotiin paremmat toimeentulomahdollisuudet (tulos 2.1.1).

Painopistealue 4: Ilmaston ja luonnonvarojen kannalta kestävä kehitys tuettiin, kun ihmisten mahdollisuudet tuottaa ja saada turvallista, ravitsevaa ja riittävää ruokaa paranivat (tulosalue 4.4). Kestävä maataloustuotanto lisääntyi pienviljelijöiden keskuudessa, erityisesti naisilla sekä vammaisten henkilöiden perheissä (tulos 4.4.1).

Ulkoministeriön aggregaatti-indikaattorin tulokset

Saavutettu tulos:	2018	2019	2020	2021
Pienviljelijöiden ja ruuantuottajien määrä, jotka on tavoitettu ruokaturvaa ja tuottavuutta vahvistavilla toimilla (kotitalouksien määrä)	11 621	19 468	23 307	26 602
Suorien hyödynsaajien lukumäärä	53 783	106 584	122 061	131 787
Naisten prosenttiosuus tavoitetuista pienviljelijöistä/kotitalouksista	36 %	42 %	48 %	53 %

Lähetyssseuran **teema 2 talouden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden** vahvistamiseksi tuki kehityspoliittisia **painopistealuetta 3 koulutus ja rauhanomaiset demokraattiset yhteiskunnat**, kun kansalaisyhteiskunnan ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet sekä valmiudet osallistua päätöksentekoon paranivat (tulosalue 3.4). Naisten ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden julkinen ja poliittinen osallistuminen ja päätöksentekovalta vahvistuivat (tulos 3.4.1) ja moniarvoisen kansalaisyhteiskunnan valmiudet järjestäytyä, puolustaa ja osallistua poliittiseen päätöksentekoon lisääntyivät (tulos 3.4.2).

Lähetyssseuran **teema 3 rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistamiseksi** tuki kehityspoliittisia **painopistealuetta 3 koulutus ja rauhanomaiset demokraattiset yhteiskunnat**, kun poliittiset ja oikeudelliset instituutiot vahvistuivat ja valtionrakennusprosessit olivat osallistavampia (tulosalue 3.3), rauhanprosessit ja

konfliktien ratkaiseminen olivat rauhanomaisempia (tulos 3.3.1) sekä naisten, nuorten ja vammaisten henkilöiden osallistuminen ja johtajuus lisääntyivät (tulos 3.3.3).

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen

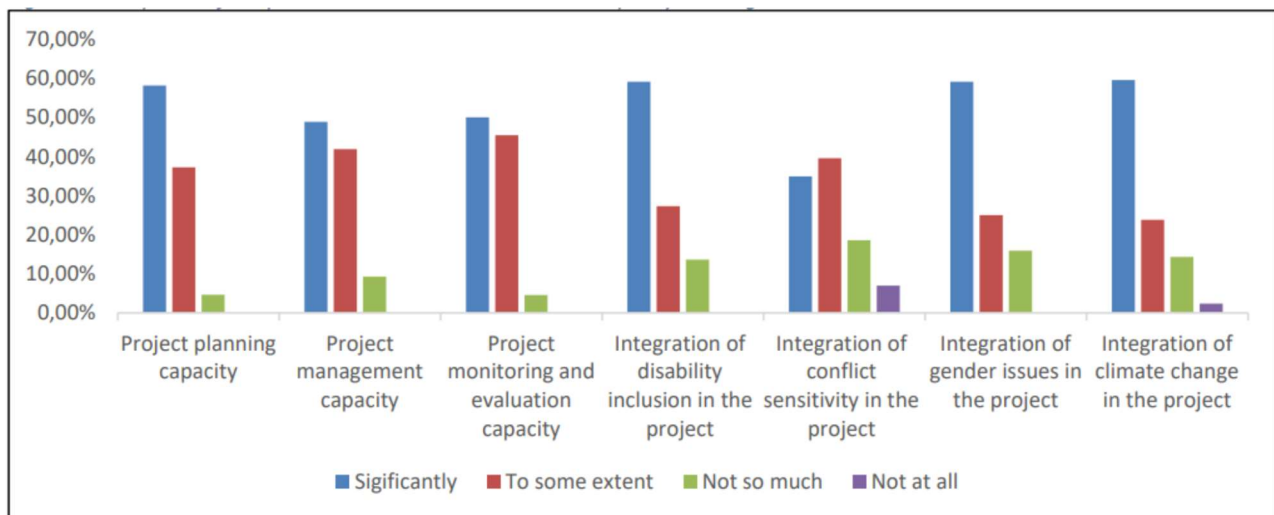
Vuosien 2018–2021 aikana kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristö oli edelleen suurien muutosten kohteena. Syitä tähän olivat muun muassa yhteiskunnallisen ilmapiirin muuttuminen sekä kansallismielisyyden, autoritäärisyyden ja populismin voimistuminen. Lähetyseuran toimintamaissa tämä näkyi muun muassa demokraattisen tilan kaventumisena, kansalaistoiminnan sääntelyn muuttumisena ja tiukentumisena. Kehitysyhteistyömäärärahojen uudelleen kohdentamiset yksityissektorille ja määrärahojen leikkaamiset, muun muassa Suomessa, ovat vaikuttaneet kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiin. Koronapandemia paljasti eri puolilla maailmaa eriarvoisuudesta ja ihmisoikeusloukkauksista kumpuavia epäkohtia ja lisäsi yhteiskunnallisia jännitteitä, köyhyyttä ja väkivaltaa. Pandemia myös kavensi entisestään kansalaisyhteiskunnan toimintavapautta ja demokratiaa monissa maissa. Konfliktit ja ilmastonmuutos kiihdyttivät ruokaturvakriisiä ohjelmakauden loppupuolella. Jännitteet lisääntyivät entisestään ja turvallisuustilanne pysyi vaikeana muun muassa Etiopiassa ja Kolumbiassa.

Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman kautta tuettiin 37 kumppaniorganisaatiota 12 toimintamaassa. Lähetyseuran kumppaneita olivat kirkot, uskopohjaiset järjestöt ja muut kansalaisjärjestöt. Ohjelman edunsaajissa korostuivat yhtäältä syrjittyihin ryhmiin kuuluvat ihmiset ja toisaalta yhteiskunnalliset toimijat (poliittiset päättäjät, viranomaiset, kansalaisyhteiskunnan johtajat, kumppanikirkot, kumppanijärjestöt ja rauhanrakentajat). Kehitysyhteistyöohjelma tuki erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoiden (kirkkojen ja järjestöjen) toimintaa ohjelman strategiatavoitteiden kautta. Kehitysyhteistyöohjelman arvioinnissa tunnistettiin näiden toimijoiden keskeisyys muutoksentehtäjinä, ennen kaikkea konfliktiympäristöissä. Paikoin yhteiskunnallinen muutos eteni myös siten, että toimijat, kuten kirkot muuttuivat itse inklusiivisimmiksi. Ohjelma-arviossa vahvistettu paikallisten kumppanien omistajuus tuki ohjelmatulosten saavuttamista.

Kehitysyhteistyöohjelmassa kumppanimaiden paikalliset kontekstit olivat ohjelman keskiössä. Maakontekstit olivat jatkuvassa muutoksessa, mutta merkittävimmät sopeutustarpeet liittyivät vuosina 2020–2021 koronapandemiaan, jonka aikana Lähetysseura sopeutti toimintaa yhteistyössä kumppaneiden ja rahoittajien kanssa. Ohjelman arvioinnissa kontekstikohtaista lähestymistapaa pidettiin erityisen onnistuneena ja Lähetysseuralle suositeltiin kontekstikohtaisen lähestymistavan jatkamista ja muun muassa intersektionaalisen lähestymistavan laajentamista.

Metaevaluaatio todensi hyviä käytäntöjä Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelmassa. Ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa oli toteutunut osallisuutta. Ohjelmatyön onnistumisen ytimenä pidettiin Lähetysseuran ja sen kumppanien yhteistyötä. Lähetysseuran toimintaa kumppanien kapasiteetin kasvattamisessa pidettiin erityisen hyödyllisenä ja paikallisten kumppanien sidosryhmätyötä aktiivisena. Lähetysseuralle suositeltiin vertaisoppimiskäytäntöjen laajentamista kumppanien toiminnan vahvistamiseksi. Lähetysseuran kumppaneiden havaittiin nojaavan merkittävässä määrin vapaaehtoistoimintaan.

Ohjelma-arviossa kumppanien kyvykkyyttä suositeltiin lisääväksi ennen kaikkea läpileikkaavissa teemoissa. Ohjelmakauden onnistumisia ovat olleet esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja katastrofivarautumiseen liittyvät koulutukset sekä muun muassa Kolumbiassa maamiinoissa vammautuneiden henkilöiden oma koulutustoiminta vammautumisten välttämiseksi. Kapasiteetin kasvattamiseen suositeltiin arviossa lisää resursseja uudella ohjelmakaudella, koska sitä pidettiin keskeisenä tekijänä ohjelmatulosten ylläpitämisessä ja kestävyyydessä. Kestävyyttä edistettiin ohjelmassa myös yhteistyön kautta kansalaisyhteiskunnassa ja sen toimijoiden ja viranomaisten kesken, etenkin paikallistasolla. Jälkimmäistä suositeltiin laajentamaan, esimerkiksi Nepalin ohjelmatyön antamien hyvien esimerkkien ja toimintakäytäntöjen mukaisesti, edelleen laajempiin sidosryhmiin. Tiivis yhteistyö paikallisviranomaisten kanssa edisti myös hankkeiden kestävyyttä. Myös paikallisten järjestöjen, kuten vammaisten henkilöiden omien organisaatioiden, tukeminen osoittautui ohjelmakaudella hyväksi kestävyysstrategiaksi.

Kuva 4. Kumppanien käsitys Lähetyseuran panoksesta kumppanien kapasiteetin vahvistamiseen. Lähde: MTR partner survey 2020.

Yhteisvaikutus/Neksus

Lähetyseura toteuttaa työssään niin sanottua kolmoisneksusta, jossa linkitetään humanitaarinen apu, kehitysyhteistyö ja rauhantyön toiminnot toisiinsa. Humanitaarista apua annetaan pääasiallisesti samoilla työalueilla pitkäjänteisen kehitysyhteistyön rinnalla ja sitä täydentäen. Kaikkea ohjelmatyötä toteutetaan pitkäkestoisten paikallisten yhteistyökumppanien kanssa. Tämä mahdollistaa työskentelyn sekä humanitaarisessa avussa että pitkäjänteisessä kehitysyhteistyössä nopeasti, integroiden ja joustavan siirtymisen toimintamuodoista toiseen. Pitkäjänteisessä ohjelmatyössä panostetaan myös katastrofivalmiuden vahvistamiseen. Lisäksi Lähetyseuran toimintamaissa työssä on mukana rauhantyön ja yhteiskunnan vahvistamiseen liittyviä ohjelmatoimintoja. Ne ovat osana kokonaisvaltaista ohjelmatyötä, jonka tavoitteena on aina vastata ajantasaisesti ja tarkoituksenmukaisesti tarpeisiin sekä tukea kehitystä kestäväällä tavalla ja tulosperustaisuutta noudattaen. Kolmoisneksuksen toimintamallin mukaisesti kaikkea Lähetyseuran ohjelmatyötä suunnitellaan ja toteutetaan kontekstilähtöisesti ja konfliktisensitiivisesti.

Lähetyseura aloitti loppusyksystä 2021 oman sisäisen prosessin kolmoisneksuksen toteuttamisesta ohjelmatyössä, sen vahvistamisesta ja ohjeistamisesta. Työskentely jatkuu vuonna 2022. Tavoitteena on laatia Lähetyseuran oma määrittely ja ohjeistus kolmoisneksukselle sekä vahvistaa hyviä käytäntöjä. Lähetyseura jatkaa myös Suomessa ja globaalisti käytävän keskustelun seurantaa aiheesta ja on aktiivisesti mukana antamassa panostaan, muun muassa ulkoministeriön neksus-lähestymistapaan liittyvään ohjeistukseen. Kehitysyhteistyöohjelman metaevaluaatio suosittelee Lähetyseuran vahvistavan kehityksen ja katastrofien välistä yhteyttä. Johdon vastineessa hyväksytään tämä suositus ja sitoudutaan neksus-lähestymistavan kehittämiseen uuden ohjelmakauden aikana.

Merkittävimmät haasteet

Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelma oli maantieteellisesti, aihealueittain ja kohderyhmien määrän osalta hyvin laaja, ja tulosten mittaaminen ja saavutusten analyysi ohjelmatasolla haastavaa. Tällaisen ohjelman hallinta vaati paljon henkilöresursseja sekä Lähetyseuralta että yhteistyökumppaneilta. Väli- ja metaevaluaatioiden suositusten mukaisesti seuraavalla ohjelmakaudella maita, hankkeita ja kumppaneita on vähennetty sekä teemoja, työmuotoja ja kohderyhmiä entistä selvemmin rajattu Lähetyseuran strategian mukaisesti.

Lähetyseuran vuosien 2018–2021 kehitysyhteistyöohjelmassa laajennettiin tulosperustaisuuden käyttöä ja otettiin käyttöön muutosteoria. Siirtyminen tulosperustaiseen RBM-malliin (results-based management) merkitsi ajattelun muutosta, ja kumppanien hankehallinnollinen osaaminen vaihteli merkittävästi. Lähetyseuran omassa työssä käyttökelpoisen, tulosperustaisen indikaattorikehikon luominen osoittautui

haasteelliseksi ja käyttöön tuli melko monimutkainen indikaattorirakenne, mikä vaikeutti seuranta ja tulosten arviointia. Ohjelman kuluessa indikaattorirakennetta yksinkertaistettiin jonkin verran, ja siitä saadut opit on hyödynnetty uuden ohjelman 2022–2025 suunnittelussa. Haasteista huolimatta tulosperustaisuus auttoi kohdentamaan toimia haluttuun suuntaan ja entistä paremmin arvioimaan toiminnan tuloksia.

Ohjelmakautta leimasivat suuret globaalit muutokset, joiden vaikutukset eri yhteistyömaissa vaihtelivat suuresti. Ilmastomuutoksen nopea eteneminen ja koronapandemia johtivat tarpeeseen muokata ohjelman toimintatapoja ja priorisointeja. Paikallisten ja alueellisten konfliktien kärjistyminen esimerkiksi Etiopiassa vaati joustavuutta erityisesti yhteistyökumppaneilta, mutta myös Lähetysseuralta, ulkoministeriöltä ja muilta Lähetysseuran työn rahoittajilta. Vaikka Lähetysseuran ja sen kumppanien työssä kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun jatkumo on melko vahva katastrofivalmiuden korostuessa hankkeissa, neksus-ajattelu ei vielä ohjelmakaudella 2018–2021 näkynyt riittävän vahvana Lähetysseuran tai muidenkaan kehitysyhteistyötoimijoiden työssä. Uudella ohjelmakaudella neksus-ajattelu ja Suomelle keskeisten kehitysyhteistyöteemojen läpileikkaavuus (vammainen henkilöiden inklusio, sukupuolten tasa-arvo, ilmastokestävyys ja vähäpäästöinen kehitys) vahvistuivat.

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman perustana oli näkemys paikallisen kansalaisyhteiskunnan ja kumppanijärjestöjen keskeisestä roolista maidensa demokratian kehittämisessä ja ihmisoikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa koskevien säännösten kiristyminen ja toimintaedellytysten heikkeneminen toimintamaissa ovat suurin yksittäinen haaste Lähetysseuran työlle. Rajoitukset ohjelmakaudella 2018–2021 kiristyivät erityisesti esimerkiksi Kambodzhassa ja Etiopiassa, jonka lisäksi poliittisten päättäjien ja viranomaisten kriittinen suhtautuminen kansalaisyhteiskunnan rooliin maansa kehityksessä on yleinen trendi lähes kaikissa toimintamaissamme.

6.2 Teema 1: Syrjittyjen oikeudet

Edistyminen kohti tavoitteita

Lähetysseuran ohjelman **muutosteorian** lähtökohtana oli edistää jokaisen ihmisen oikeutta tasavertaiseen osallisuuteen sukupuolesta, fyysistä ominaisuuksista, rodusta, etnisyydestä, kansallisuudesta, kastista, uskonnosta, kielestä tai muista ominaisuuksista huolimatta. Syrjintää vähennettiin ja kehityksen hyötyjä ulotettiin tasapuolisemmin, kun **epätasa-arvon ilmentymiin vaikutettiin ja mahdollisuuksia tasavertaistettiin** rakenteellisesti ohjelmakauden loppuun mennessä yhteensä yli 370 000 tuetulla syrjityllä henkilöllä (tuettujen syrjittyjen lukumäärän tavoitetaso 314 000). Vuonna 2021 yli 100 000 syrjityn henkilön – ja ohjelmakauden aikana yli 245 000 – **syrjityn mahdollisuudet oman elinkeinonsa, elämänsä ja oikeuksiensa kohentamiseksi** paranivat. Näistä suorista hyödynsaajista naisia ja tyttöjä oli 56 %, vammaisia henkilöitä 4 %, vähemmistöjen edustajia 30 %, riistettyjä ja hyväksikäytettyjä 0,4 % sekä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria 9 % (1.0.1, 2.0.1, 3.0.1, 4.0.1 5.0.1⁹). Vuonna 2021 toimeentulo parani lähes 22 000 syrjityllä, joista yli 18 000 oli naisia (1.0.2). Niiden syrjittyjen määrä, joiden käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet ohjelman alusta lähtien, on yli nelinkertaistunut lähtötasoon nähden.

Kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda2030)

⁹ Ohjelmamittarit

Moniperustaisen syrjinnän¹⁰ seurauksia arvioitiin lähinnä laadullisesti. Lähetysseura onnistui erityisesti toimimalla alueilla, jossa kukaan muu ei toiminut, sekä sukupuolten tasa-arvon intersektionaalisessa lähestymistavassa, kuten syrjäytyneiden ryhmien vammaisten naisten huomioimisessa. Metaevaluaatio kiitti onnistuneeksi Lähetysseuran käytännöllistä lähestymistapaa, jossa moniperustaisuutta sovellettiin menestyksekkäästi haavoittuvimpiin tai syrjäytyneimpiin ihmisiin, ja suositteli moniperustaisuuden ulottamista edelleen kaikkein haavoittuvimpiin hyödynsaajiin.

Syrjiviin rakenteisiin puututtiin paitsi parantuneilla toimeentulon edellytyksillä, myös tasa-arvoisemmalla pääsyllä koulutukseen. Saavutetut tulokset ylittivät ohjelmakaudelle asetetut tavoitteet 2–3-kertaisesti. Lähetysseuran työ tasa-arvoisemman koulutuksen saavuttamiseksi on holistista, tunnistuen syrjittyjen moninaiset ja osittain päällekkäiset koulunkäyntiin liittyvät haasteet.¹¹ Näitä tuloksia käsitellään alla kohdissa naiset ja tytöt, vammaiset henkilöt, vähemmistöt ja riistetyt henkilöt.

Sukupuolen vuoksi syrjityt naiset ja tytöt

Lähetysseuran muutosteoriassa naisten heikko ja miehille alisteinen asema ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumattomuus näyttäytyvät keskeisinä kehitys- ja ihmisoikeuskysymyksinä toiminta-alueilla. Naisten on muun muassa vaikeaa päästä kunnollisen työn piiriin, ja he kohtaavat ammattialojen jakautuneisuutta sekä palkkasyrjintää. Naiset ovat olleet aliedustettuina poliittisissa ja talouden päätösprosesseissa. Muutosprosessissa poistetaan perimmäisiä syitä, joita ovat köyhyys, työtaakka ja hoivarooli kotona, korkea syntyvyys, kulttuuriset tekijät, kuten lapsiavioliitot, miesten korkeampi arvostus ja sukupuolien normit.¹² Lähetysseuran toiminnan tuloksena **naisten toimeentuloedellytykset ja työllistyminen kohentuivat** sekä tyttöjen **mahdollisuus koulunkäyntiin vahvistui ja sen keskeytyminen vähentyi**. Esimerkiksi **Tansaniassa** osallistavan opetuksen hankkeessa (TZ701) parantuneiden oppimistulosten ansiosta tyttöjen mahdollisuuden päästä lukioon lähes kaksinkertaistui ohjelmakaudella 2018–2021. Hankekouluissa omaksuttiin tyttöjen oppimista ja aktiivista tuntiosallistumista edistävät työkalut ja opetusmenetelmät.

Naiset ja tytöt tunnistivat uusia mahdollisuuksia ja hyödynsivät niitä, kun yli 18 000 heistä kasvatti vuositulojaan (1.0.2) vuonna 2021. Ohjelmakauden aikana vuosittain tuhansien naisten ja tyttöjen tulot ovat kasvaneet (vuonna 2018 yli 4 000; 2019 yli 8 500; 2020 yli 12 000 ja 2021 yli 18 000). Esimerkiksi **Boliviassa** naisten toimeentulo vahvistui, heidän asemansa yhteisöissä ja yhteiskunnassa parani sekä sukupuoleen perustuva ja perheväkivalta vähenivät. Hankkeessa oli useita suoria aktiviteetteja sukupuolten välisen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Sukupuolten välinen tasa-arvo toteutui hyvin sekä hankkeen arvioinnissa että miesten ja naisten osallistumisessa hankkeen toimintaan. (BO701)

Naisten ja tyttöjen voimaantumisen esteet vähenivät, ja heidän mahdollisuutensa tehdä hyvinvointiaan tukevia valintoja kasvoivat vuonna 2021. **Välittömät tavoitteet osoittavat**, että melkein 50 000 naisen ja tytön tietoisuus oikeuksistaan (1.1.1) lisääntyi odotusten mukaisesti. Noin 10 % yhteisöjen tietoisuuskampanjoista käsiteli naisten ja tyttöjen oikeuksia vuonna 2021, ja yli 61 000 yhteisön jäsenen tietoisuus näistä lisääntyi. Esimerkiksi **Botswanassa** lähisuhdeväkivallasta tai sen uhasta kärsiviä naisia ja tyttöjä ohjattiin psykososiaalisen avun, terapia- ja terveyspalveluiden sekä oikeusavun piiriin. Koronapandemia lisäsi lähisuhdeväkivaltaa, minkä seurauksena yhteistyökumppanin oli tehostettava toimintaansa. Sosiaalisen median kautta tietoa avun pariin hakeutumisen mahdollisuuksista saatiin levitettyä uudella tavalla. Yhteistyökumppanin asema lähisuhdeväkivallan lopettamisen puolestapuhujana ja temaattisena asiantuntijana kansallisesti vahvistui. (BW701)

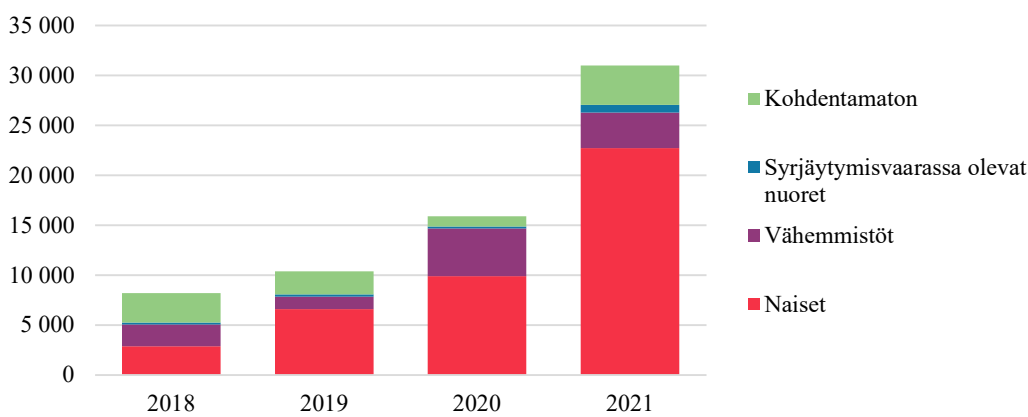
¹⁰ Moniperusteisessa syrjinnässä yksilö joutuu syrjinnän kohteeksi monen eri syyn vuoksi saman- tai eriaikaisesti. Esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluva vammainen nainen voi joutua syrjityksi sukupuolensa, syntyperänsä tai vammaisuutensa perusteella – tai kaikkien näiden vuoksi.

¹¹ Kehitysyhteistyöohjelman metaevaluaatio, 2022.

¹² Lähtötilanne vuonna 2017 oli 70,5 %

Ohjelmakaudella parannettiin **kotitalouksien ruokaturvaa, välittömiä perustarpeita ja ilmasto-resilienssiä**. Hankkeissa, joissa naiset olivat pääasiallisia hyödynsajia, lähes 23 000 kotitaloudella (88 % tavoitetuista kotitalouksista) oli vuonna 2021 yksi ravinnonlähde enemmän kuin ohjelmakauden alussa (1.1.4). Kaikkiaan tavoitettiin yli 73 000 kotitaloutta, joista lähes 60 %:lla oli yksi pysyvä ravinnonlähde enemmän (kuva 5). Uusia kestävästä kehityksestä edistäviä ja ilmastonmuutokseen vastaavia maatalouden tuotantomenetelmiä otettiin käyttöön odotettua enemmän. Hankkeissa, joissa naiset olivat pääasiallisia hyödynsajia, lähes 17 000 kotitaloutta otti käyttöön uuden menetelmän vuonna 2021 (1.1.6). Kaikkiaan menetelmän otti käyttöön 27 500 kotitaloutta, mikä oli 275 % vuoden 2018 tasosta ja ylitti reilusti päivitetyn ohjelmavoitteen (200 % tai 20 000 kotitaloutta).

**Kotitalouksen lukumäärä,
joilla on yksi pysyvä ravinnonlähde enemmän
(2018–2021)**

Kuva 5. Kotitalouksien lukumäärä, joilla on yksi pysyvä ravinnonlähde enemmän (2018–2021).

Ohjelmakaudella tuotettiin tietoa **ulkoministeriön aggregaatti-indikaattoriin**, joka mittaa pienviljelijöiden ruokaturvaa. Vuonna 2021 yli 26 200 pienviljelijää ja ruuantuottajaa tavoitettiin ruokaturvaa ja tuottavuutta vahvistavilla toimilla, mikä ylitti päivitetyn tavoitteen (25 500 kotitaloutta). Tavoitetuista kotitalouksista lähes 14 000 (53 %) oli naisille kohdennetuissa hankkeissa ja 4 500 (17 %) vähemmistöihin kohdistuvissa hankkeissa. Ruokakunnan koko huomioiden tavoitettuja henkilöitä oli kaikkiaan lähes 132 000. (1.1.5)

Vammaiset henkilöt

Lähetysseura edisti **vammaisten henkilöiden** omaehtoista elämää esteettömämmässä ympäristössä osana yhteiskuntaa tukemalla heidän **omia voimavarojaan oman elämänsä kehittämiseksi**. Vammaisten henkilöiden edellytykset oman elämän ja oikeuksien kohentamiseksi paranivat merkittävästi, kun ohjelmakauden lopussa 88 %:lla vammaisista henkilöistä (16 000) oli virallinen vammaisstatus tai muu peruspalveluihin ja tukiin oikeuttava status, joka edesauttaa toimimista esteettömämmässä elinympäristössä. Tämä tulos ylitti ohjelmakauden tavoitteen, joka oli 75 % kattavuus vammaisstatuksella. Vuonna 2020 tapahtunutta jyrkkää pudotusta tavoitettujen vammaisten henkilöiden määrässä ei saatu täysin kurottua umpeen vuonna 2021. Suurin yksittäinen tekijä tavoitettujen vammaisten henkilöiden määrässä oli Etiopiassa kuurojen koulun sulkeminen koronapandemian aikana.

Tietoisuus vammaisten henkilöiden oikeuksista lisääntyi yli 550 000 yhteisön jäsenellä vuonna 2021 hankekoulutuksen, tilaisuuksien ja kotikäyntien tuloksena (2.2.1). Koko ohjelmakaudella tämä tulos monikertaistui onnistuneiden mediakampanjoiden ja radiokeskustelujen tuloksena. Esimerkiksi vuonna 2020 koronatoimien ansiosta 700 000 yhteisöjen jäsentä tavoitettiin vammaisten oikeuksia käsittelevien radiokeskustelujen välityksellä Botswanassa (BW702). Vammaisille henkilöille tarjotuissa palveluissa vaikuttavuus parani ohjelmakauden aikana. Vaikka koronapandemia rajoitti mahdollisuuksia tavoittaa kaikkia potentiaalisia hyödynsajia, hankkeiden toimet olivat tehokkaita ja peruspalvelut olivat paremmat 91 % tukipalveluilla tavoitetuista henkilöistä ohjelmakauden lopussa (2.2.2; vuonna 2018: 86 %).

Esimerkiksi **Burundissa** vammaisjärjestökumppani teki vuonna 2021 laajaa vaikuttamis- ja yhteistyötä maan viranomaisten kanssa **Washington Groupin kysymyspatteriston** käyttämiseksi väestönlaskennassa. Onnistuneen vaikuttamistyön tuloksena Burundissa tullaan ensimmäistä kertaa keräämään tietoa vammaisista henkilöistä seuraavan väestönlaskennan yhteydessä vuonna 2022 (XX704). **Etiopian** kuurojen koulu (ET701) ja **Kambodzhassa** vammaisten lasten ja nuorten (KH707) hankkeet ja niiden aktiviteetit tähtäsivät vammaisten henkilöiden oikeuksien paranemiseen, ja vammaisinklusion läpileikkaavuus täytti kaikki kriteerit. **Nepalissa** edistettiin ohjelmakaudella erityisesti psykososiaalisesti vammaisten henkilöiden asemaa lisäämällä ihmisten tietoisuutta psykososiaalisesta vammaisuudesta (NP707). Hankkeessa toimivat vertaistukiryhmät auttoivat vammaisia henkilöitä ja heidän läheisiään. Vammaisten henkilöiden työllistymistä tuettiin heidän osaamistaan vahvistamalla ja lisäämällä yhteisöjen tietoisuutta vammaisuudesta (NP705). **Zimbabwessa** järjestettiin koronapandemian tuomista rajoituksista ja pitkään jatkuneista täyssulkujaksoista huolimatta vammaisten henkilöiden voimaannuttamista, omanarvontunnon palauttamista, oikeuksien tunnistamista ja aktivoitumista edistäviä koulutuksia ja työpajoja (ZW703). Työn tuloksena vammaisia henkilöitä oli menestyksellisesti mukana paikallisissa luottamushenkilövaaleissa. Alueiden vammaiskomiteat jatkoivat vaikuttamistyötä vammaisten asioiden identifioimisessa ja ajamisessa. Inklusiivisen koulutuksen edistämiseen sisältyi muun muassa opettajien koulutusta, infrastruktuurin parantamista ja vammaisten lasten koulumaksujen maksamista. Vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää tukevia hankkeita jatkettiin.

Vammaiset henkilöt pystyvät toimimaan elinympäristössään esteettömämmin, kun esimerkiksi **Kolumbiassa** miinaonnettomuuksissa vammautuneiden henkilöiden toimijuutta ja osallistumista edistettiin ja esteettömyyttä kehitettiin tarvelähtöisesti. Hankkeen omat tilat oli suunniteltu esteettömiksi fyysisesti ja aistivammaisille henkilöille. Osa hanketyöntekijöistä oli vammaisia henkilöitä ja miinaonnettomuuksien uhreja, ja näiden kokemusasiantuntijoiden tuella julkaistiin tuensaantikanavat ja uhrien oikeudet esitellyt käsikirja miinaonnettomuuksissa vammautuneille (CO703). **Nepalissa** vammaistyön kehittämishanke (NP706) sisälsi vammaisanalyysin ja kattavat tiedot hankealueen vammaisten henkilöiden asemasta ja oikeuksien toteutumisen haasteista. Hankkeen suorat hyödynsaajat olivat hankesuunnitelman mukaisesti vammaisia henkilöitä, ja heidän oli siten mahdollista osallistua hankkeen aktiviteetteihin sekä hyötyä tuloksista. Järjestön työntekijöistä 47 % oli vammaisia henkilöitä. **Etelä-Afrikan** yhteisöissä jaettiin tietoa vammaisuudesta, hivistä ja aidsista sekä seksuaalisuudesta ja ohjattiin tuen tarvitsijoita sopivien palveluiden pariin (ZA731). Hanke tuki vammaisten lasten vanhempien vertaisryhmien ja vammaisten henkilöiden ryhmien toimintaa koronapandemian tuomien liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten puitteissa. Hanke myös levitti tietoa yhteisöpohjaisesta kuntoutuksesta avainryhmien edustajille. Koronapandemian aiheuttamien liikkumisrajoitusten vuoksi hanke teki yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa ruoka-avun kanavoimiseksi hädänalaisille vammaisten henkilöiden perheille.

Vähemmistöt

Vuonna 2021 peruspalvelut parantuivat yli 34 000 tukipalveluilla tavoitetulla vähemmistön edustajalla (79 % tavoitetuista syrjityistä). Niiden vähemmistön edustajien määrä, joiden pääsy peruspalveluiden piiriin parantui tukipalveluiden ansiosta, kolminkertaistui ohjelmakauden aikana. Yli 17 000 yhteisön jäsenen tietoisuus vähemmistöjen oikeuksista lisääntyi vuonna 2021, mikä ei täysin yltänyt asetettuun tavoitteeseen.

Vähemmistöjen mahdollisuus päästä kulttuurisensitiiviseen ja äidinkielliseen opetukseen lisääntyi, kun vuonna 2021 äidinkiellinen opetus palasi koronan jälkeen suurimmaksi osin normaaliin opetukseen. Vain **Kambodzhassa** ja **Laosissa** koulut pysyivät osittain kiinni myös vuonna 2021. Erityisesti esikoululaisten määrä kasvoi vuonna 2021 edellisiin vuosiin verrattuna, kun yli 3 000 lasta suoritti esikoulun, ja heistä 67 % siirtyi 1. luokalle. Samoin 1. luokan käyneiden määrä kasvoi lähes 2 800 lapseen, joista 73 % siirtyi 2. luokalle. Ohjelmakauden aikana yhteensä lähes 8 000 lasta kävi äidinkiellisen esiopetuksen. Heistä 56 % siirtyi 1. luokalle, ja 1. luokan suoritti yli 7 300 lasta, joista 46 % siirtyi 2. luokalle.¹³ Tämä ohjelma onnistui yli odotusten, kun opetukseen osallistuvien lasten määrä ja heidän sitoutumisensa opetukseen kasvoi. Tämän

¹³ Osissa hankkeita opetusta ei ole jaoteltu luokka-asteiden mukaan. Vuonna 2021 monet oppilaat kertasivat edellistä luokkaa vuoden 2020 rajoitusten takia. Siksi oppilasmääriä ei voi tarkastella johdonmukaisesti luokka-asteiden mukaan.

lisäksi **Nepalissa** ja **Laosissa** tuettiin vähemmistöihin kuuluvien lasten perusopetuksen laatua. **Senegalissa** vähemmistökielien asema yhteisöissä ja yhteiskunnassa on vahvistunut sereerinkielisten esikoululuokkien ja pulaarinkielisten lukutaitoluokkien myötä. Vaikuttamistyön ansiosta tietoisuus äidinkielen opetuksen tärkeydestä ja arvostus vähemmistökieliä kohtaan lisääntyi. Sereerinkielistä esiopetusta järjestettiin 22 esikoululuokassa. Hankkeen myötä lähes 700 lasta sai äidinkielen esiopetuksen myötä paremmat edellytykset oppimiseen ranskankieliseen perusopetukseen siirryttäessä. Opetushankkeen kautta valmistui sereer–ranskanakirja, josta tiedotettiin opetussektorin vastuunkantajia.

Köyhyysindikaattorit osoittavat, että alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen tilanne on lähes poikkeuksetta muuta väestöä heikompi. Köyhyydessä elävistä pahimmillaan jopa 60–70 % kuuluu vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin. Lähetyseura tukee vähemmistöjä toteuttamaan omaa kulttuuriaan ja elämäntapaansa vuorovaikutuksessa ja osana ympäröivää yhteiskuntaa. **Vähemmistöt löysivät vaihtoehtoisia elinkeinoja, heidän toimeentulonsa monipuolistui ja oikeus työhön ja elintasoon vahvistui**, kun **Kambodzhassa** etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvien kyläyhteisöjen toimeentulo kehittyi ja Ratanakirin läänissä 23 kylässä järjestettiin lukutaito-opetusta lasten omalla äidinkielellä. Opettajia koulutettiin alkuperäiskieliseen lukutaitoon, ja yläkouluikäisten koulunkäyntiä tuettiin. Hanke tuki myös alkuperäiskielten liikkuvan kirjaston toimintaa ja jarain kielen aakkosten kehittämistä. Koronapandemian aikana opetusta annettiin radion kautta ja yhteyttä oppilaisiin ja kyliin ylläpidettiin sosiaalisen median kautta. Etiopiassa Kaffan läänissä Lähetyseuran työ paransi merkittävästi etnisten vähemmistöjen elämää Saylemin ja Menageshin piirikunnissa. Vähemmistöjen eristäminen ja syrjintä vähenivät valistuskampanjoiden sekä yhteisöjen välisen ja tasapuolisen vuorovaikutuksen seurauksena, ja heidät osallistettiin oman paikkakunnan elämään ja palveluihin. Tiedon ja resurssien oikeudenmukaisella jakamisella edistettiin myös vähemmistöjen pääsyä korkeatasoiseen koulutukseen.

Riistetyt ja hyväksikäytetyt

Yhteistyö bolivialaisen kumppanin (Cepromin, BO702) kanssa lopetettiin kesken ohjelmakauden, mikä näkyy tämän osion tuloksissa tavoitteita pienempinä lukuina. Esitetyt tulokset saavutettiin kahdessa hankkeessa Kambodzhassa ja Botswanassa, jossa kummassakin koronapandemia vaikutti tuloksiin voimakkaasti.

Lähetyseuran työssä riistettyjä ja hyväksikäytettyjä ovat henkilöt, jotka kokivat joko taloudellista, fyysistä, seksuaalista tai muuta riiston tai hyväksikäytön muotoa. Kehitysyhteistyö kohdistui näiden ihmisten parissa erityisesti ihmiskaupan ja taloudellisen hyväksikäytön uhreihin, kuten orjiin ja lapsityöläisiin, fyysisen tai seksuaalisen hyväksikäytön uhreihin sekä näihin ryhmiin liittyvän asenteellisen ja rakenteellisen syrjinnän poistamiseen. Hyväksikäytössä on kyse vallasta, jota joku tai jotkut voivat käyttää hyötyäkseen tai edistääkseen omia tarkoitusperiään syrjityssä asemassa olevan kustannuksella. Pandemiavuosien 2020 ja 2021 aikana Lähetyseuran työ **riistettyjen ja hyväksikäytettyjen ihmisten elämän normalisoimiseksi, ja heidän oikeutensa vahvistamiseksi fyysiseen koskemattomuuteen sekä riippumattomaan toimeentuloon ja elintasoon** vaikeutui. Tänä aikana raportoitui muun muassa lähisuhdeväkivallan ja teiniraskauksien lisääntymisestä. Lähetyseuran kumppaneilla on ollut vaikeuksia tavoittaa näitä henkilöitä. Tätä ongelmaa on pyritty kiertämään radio-ohjelmien ja median avulla. Jotta **riski joutua uudelleen hyväksikäytetyksi pieneksi**, hankkeet pyrkivät sekä lisäämään hyväksikäytettyjen ihmisten tietoisuutta omista oikeuksistaan että lisäämään yhteisöjen tietoisuutta hyväksikäytön eri muodoista, jotta se osataan tunnistaa. Ohjelmakauden aikana yli 6 000 hyväksikäytettyä henkilöä tuli tietoiseksi oikeuksistaan (4.1.2) ja yli 3 000 yhteisön jäsenen tietoisuus hyväksikäytettyjen oikeuksista kasvoi (4.2.1). Tietoisuutta lisättiin muun muassa erilaisten kulttuuritapahtumien ja koulutusten kautta koronatilanteen salliessa. Laajemmasta vaikutuksesta kielii se, että hyväksikäyttötapauksia, myös poikiin kohdistuvia, tuli entistä enemmän esille ja viranomaisten käsiteltäväksi.

Syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret

Nuorilla oli turvallisemmat elinolosuhteet, kun heidän elinolosuhteitaan parannettiin ohjelmassa muun muassa tukemalla perustarpeiden, kuten ravinnon, huolenpidon ja kasvatuksen, täyttymistä sekä pääsyä koulutuksen ja terveydenhuollon palveluiden ja ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen piiriin. Vuonna 2021 yli 19 000 nuorta tavoitettiin tukipalveluilla, ja heistä yli 17 600 nuoren pääsy peruspalveluihin parantui (5.1.1). Lähes 10 000 lapsen ja nuoren elämän- ja sosiaaliset taidot vahvistuivat ohjauksen myötä vuonna 2021. Koko ohjelmakaudella tämä luku oli yli 26 000 lasta ja nuorta (5.2.3).

Vuonna 2021 yli 30 000 yhteisöjen jäsenen tietoisuus lasten ja nuorten oikeuksista lisääntyi (vuonna 2018 yli 8 600; 2019 yli 7 700; 2020 yli 8 900 ja 2021 yli 30 000) (5.1.4). Esimerkiksi **Tansaniassa** Merun alueella koulutettiin vuonna 2021 kaikkiaan 20 900 koululaisen vanhempaa, mikä nosti huomattavasti yhteisöjen tietämystä lasten ja nuorten oikeanlaisesta kohtelusta ja oikeuksista (TZ701). **Kambodzhassa** lähes 800 lastensuojelusta vastaavaa viranomaista ja kansalaisyhteiskunnan toimijaa osallistui kansallisen tason kokouksiin ja verkostotapaamisiin, joissa oli esillä lasten ja nuorten, erityisesti poikien kohtaaman seksuaalisen hyväksikäytön tunnistamista, ehkäisemistä ja uhrien tukemista (KH702). **Zimbabwessa** 650 syrjittyyn asemaan joutunutta lasta sai turvallisen aikuisen tuekseen huolehtimaan hyvinvoinnistaan, kun 550 yhteisöjen vanhempaa jäsentä, lähinnä isoäitejä, ryhtyi heille sijaisvanhemmiksi (ZW701). Näiden lasten sijoittaminen lähinnä perheiden ja sukulaisten hoitoon oli heille laitoshoidon turvallisempi vaihtoehto. Isoäitien kehittämä malli mahdollisti yhteisöllisyyden, yhdessä kasvamisen ja oppimisen niin lapsille kuin ryhmien aktiivi-isoäideillekin.

Nuoret tunnistivat voimavarojensa ja tavoitteensa, ja heidän itsetuntemuksensa ja elämänhallintaan tarvittavat taitonsa kasvoivat, kun vuonna 2021 kaikkiaan yli 23 000 syrjäytymisvaarassa olevalla lapsella ja nuorella oli aiempaa paremmat mahdollisuudet elämänsä hallintaan ja oikeuksiensa toteutumiseen (5.0.1). Heistä tyttöjä oli 54 %, poikia 46 % ja vammaisia lapsia ja nuoria 4 %. Lähetyseuran kumppanit edesauttoivat syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten pääsyä turvaverkkojen piiriin, elämänsuunnan löytymiseen ja turvallisen aikuisen tuekseen. Monien syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hataraa ymmärrystä omasta potentiaalistaan ja puutteellisia elämänhallintaan tarvittavat perustietoja ja -taitoja korjattiin ohjelman myötä, kun yli 26 000 nuoren elämäntaidot ja sosiaaliset taidot kasvoivat (5.2.3), mikä ylitti toiminnalle asetetun tavoitteen (25 000 nuorta). Lähes 20 000 nuorta tuli tietoisiksi omista oikeuksistaan vuoden 2021 aikana (5.2.1), ja yli 4 700 nuoren ammatilliset tai toimeentuloon liittyvät taidot paranivat (5.2.2). Koska nuorten elämänhallinta kasvoi, noin 43 %:lla hankkeissa mukana olleista nuorista oli konkreettisia suunnitelmia tulevaisuudestaan vuoden 2021 lopulla (5.0.4), mikä ylitti ohjelmakauden määrällisen tavoitteen (tulos 148 %; tavoite 115 % vuoden 2018 tasosta). Lähes 19 000 nuorta osallistui vuonna 2021 yhteisöpohjaiseen toimintaan, kuten vertaisryhmiin ja yhteisöjen päätöksentekokeskusteluun (5.2.4), ja yli 4 700 nuorta lisäsi työelämätaitojaan (5.2.2).

Esimerkiksi ohjelmakauden päätteeksi **Etiopiassa** (ET705) varhaisnuorilla oli Amaron ja Wonagon alueilla yhteisöpohjaisen terveystarkkailun ansiosta paremmat tiedot seksuaali- ja lisääntymisterveydestä sekä elämänhallinnasta. He pystyivät suojautumaan aiempaa paremmin haitallisilta perinteiltä kuten lapsiavioliitoilta ja silpomiselta sekä teiniraskauksilta ja sukupuolitaudeilta. Tietotaito levisi myös heidän lähipiiriinsä, ja nuorten terveyspalveluiden käyttö lisääntyi.

6.3 Teema 2: Oikeudenmukaisuus

Edistyminen kohti tavoitteita

Ohjelma edisti taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista 12 eri maassa¹⁴ painottaen toimintaa Afrikan mantereella. Oikeudenmukaisuuden toteutuminen voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa, kun ihmisoikeuksien toteutumisen esteitä puretaan lisäämällä **poliittisten päättäjien ja talousvaikuttajien (vastuunkantajien) tietoisuutta ja toimintaa** ihmisoikeuksien toteutumiseksi. Tätä varten päättäjien ja talousvaikuttajien tietoa ihmisoikeuksista ja keinoja kantaa oma vastuunsa lisättiin. Teema sisälsi kohderyhmänään vastuunkantajia ja muita vastuullisia toimijoita. Poliittiset päättäjät ja talousvaikuttajat käsittivät vastuunkantajia, kuten kansalliset ja paikallishallinnon virkamiehet, ja poliittiset päättäjät, kuten

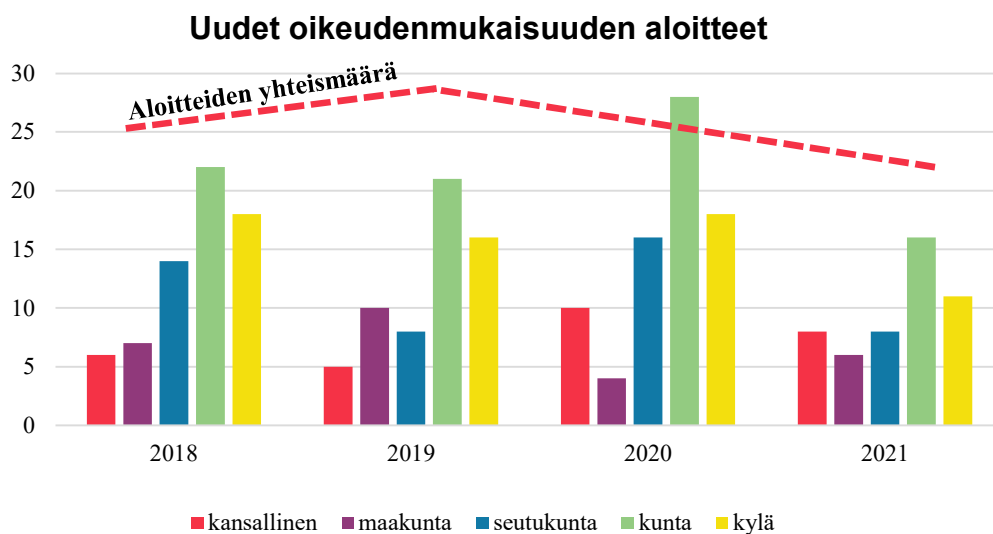
Kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda2030)

¹⁴ Bolivia, Botswana, Etelä-Afrikka, Etiopia, Kambodža, Kolumbia, Laos, Mauritania, Nepal, Senegal, Tansania ja Zimbabwe

kansanedustajat, ministerit ja paikallishallinto. Lisäksi toiminta kohdistui muihin talousvaikuttajiin. Kaikkein Lähetyseuran toimintaan sisältyi myös vastuunkantajiin kohdistuvia toimintoja ja kapasiteetin vahvistamista läpileikkaavasti.

Ohjelmakaudella kumppanit tekivät yli sata uutta eri hallinnollisiin tasoihin kohdistunutta aloitetta, uudistusprosessia tai toimenpidettä politiikan ja lainsäädännön kentällä, ja vuosittainen aloitemäärä pysyi tasaisena 23–28 aloitteessa (6.0.1). Lähetyseuran kumppanit olivat erityisesti kunta- ja paikallistasolla merkittäviä vaikuttamistyön tekijöitä. Lisäksi kumppanit investoivat merkittävän työmäärän kansallisen tason aloitteisiin. Päättäjien, viranomaisten ja talousvaikuttajien tiedot ihmisoikeuksista lisääntyivät, ja vastuunkantamisen keinot paranivat. Tämä oli osaltaan seurausta Lähetyseuran systemaattisesta kumppaneiden kapasiteetin lisäämisestä. Kuva 6 alla esittää näiden aloitteiden jakautumisen eri hallinnon tasoilla. Koska useat aloitteet koskevat eri hallinnollisia tasoja, aloitteiden kohdistumista ja niiden yhteenlaskettua summaa ei voi verrata toisiinsa.

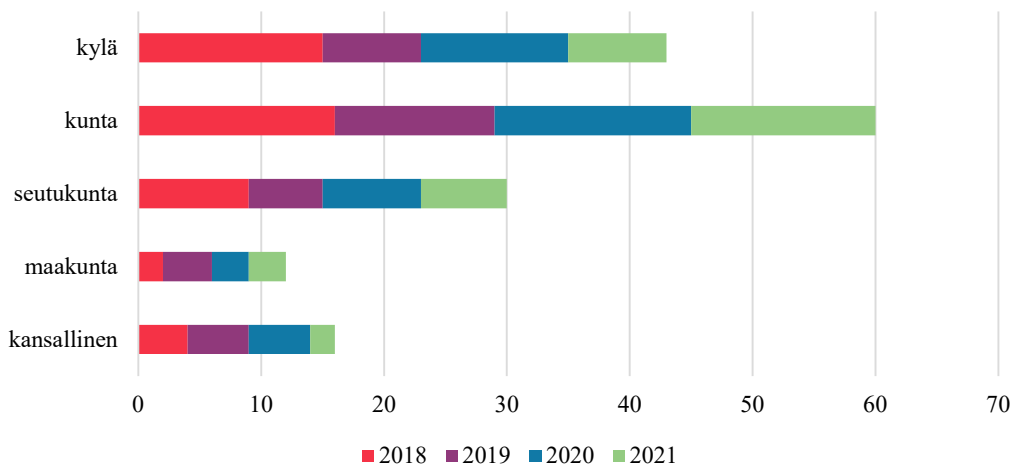

Kuva 6. Uudet sosiaalista ja/tai ekologista oikeudenmukaisuutta lisäävät aloitteet, prosessit tai toimenpiteet politiikan, lainsäädännön ja päätöksenteon kentällä.

Kansalaisyhteiskunnan johtajien kyky ajaa syrjittyjen oikeuksia ja löytää keinoja niiden esillä pitämiseen vahvistui heidän **aktiivisesti puolustaessa syrjittyjen oikeuksia** 10–13 eri tasoihin kohdistuneella vuosittaisella aloitteella (7.0.1 yhteensä 48 aloitetta). Oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytykset paranivat pitkällä aikavälillä, kun **kumppaniorganisaatiot toimivat ammattitaitoisesti ja hyvän hallintotavan mukaisesti**. Kumppaniorganisaatiot tekivät ohjelmakauden aikana kymmeniä¹⁵ vaikuttamistyön aloitetta (6.0.2), vaikka koronapandemia verotti tulosten saavuttamista ensimmäisen ohjelmavuoden jälkeen. Kvalitatiivisesti arvioiden muutos kumppaniorganisaatioiden toiminnassa johti pysyviin positiivisiin toimintatavan muutoksiin. Kuva 7 alla kuvaa tarkemmin kumppaniorganisaatioiden vaikuttamistyön kohteita vastuunkantajien taholla. Kumppaniorganisaatiot tekivät aloitteita myös kansalaisyhteiskunnan johtajien ymmärryksen lisäämiseksi vastuullisen toimijan ja vaikuttajan roolista, osaamisen lisäämiseksi syrjittyjen oikeuksien ajamisessa ja esillä pitämisessä sekä kannustaakseen osallistumista sosiaalipoliittisten linjausten ja kehityssuunnitelmien tekemiseen.

¹⁵ Vuonna 2021 oli 23 aloitetta ja vuonna 2018 oli 33 aloitetta.

Kumppanien vaikuttamistyön kohteet

Kuva 7. Kumppanien vaikuttamistyön kohteet ja vastuunkantajatasot.

Tulokset

Vaikka **vastuunkantajien** tietoisuus syrjittyjen ryhmien oikeuksista ja omasta vastuuvuolisuudesta lisääntyi kolmena ensimmäisenä ohjelmavuonna, vuoden 2021 tulos laski hieman edellisestä vuodesta (6.1.1 ja 7.1.1). Tähän oli syynä koronapandemian aiheuttamat haasteet syrjittyjen ryhmien tavoittamisessa. Samaan aikaan vastuunkantajien tiedot ja taidot vaikuttamistyössä jatkoivat kasvuaan, mutta eivät aivan yltäneet asetettuun tavoitteeseen (6.1.2, 7.1.2 ja 8.2.1) huolimatta hyvistä tuloksista kansalaisyhteiskunnan johtajien parissa.

Ohjelma saavutti pääosin tavoitteensa kumppaneiden jatkaessa aktiivisesti paikallistason vaikuttamistyötä. Myös kansallisella tasolla tehtiin vaikuttamistyötä edellisten vuosien tapaan. Lainsäädännön toimeenpano paikallistasolla ja toimeenpanon valvonta kansallisella tasolla ovat haasteita monissa kumppanimaissa. Oikeus-, sosiaali- ja poliisiviranomaisten tietoa, kykyä ja motivaatiota toimeenpanna kansainvälisiä ihmisoikeuksia koskevaa kansallista lainsäädäntöä parannettiin, kun Lähetyseuran yhteistyökumppanit kouluttivat ja tukivat viranomaisia kehittämään toimintatapojaan vastaamaan lain asettamia vaatimuksia.

Kumppaniorganisaatioiden työntekijöiden ja avainhenkilöiden osaaminen hallinnollisissa ja temaattisissa aiheissa vahvistui yli odotusten, kun ohjelmakauden lopussa koulutettujen osaajien määrä yli kaksinkertaistui (8.1.1). Huomattavaa on, että naisia koulutettiin yli kolminkertainen määrä lähtötasoon verrattuna.

Esimerkiksi **Laosissa** kumppanit tekivät tiivistä yhteistyötä viranomaisten kanssa varsinkin paikallisella tasolla. Viranomaiset saivat käyttöönsä tärkeää tietoa alueen väestöstä ja sen oloista. Esimerkkinä tästä on vammaisten henkilöiden kartoittaminen hankealueella, joka antoi viranomaisille välttämätöntä perustietoa heidän tilanteestaan ja tarpeistaan sekä toisaalta auttoi avaamaan paikallisten asukkaiden silmiä vammaisten henkilöiden tarvitsemalle tuelle ja hyväksynnälle yhteisissä kylien asioissa (LA702). **Nepalissa** vaikuttamistyö johti vuonna 2021 uusiin vastuunkantajien sitoumuksiin psykososiaalisen vammaisuuden sisällyttämisestä hallinto- ja strategiatyöhön. Näistä 11 sitoumusta tuli kansanedustajilta, 7 sitoumusta virkamiehiltä ja 3 sitoumusta perustuslakivaliokunnan jäseniltä (NP708). **Kambodzhassa** kumppani lisäsi maan sisäministeriön, sosiaaliministeriön ja kansallisen ihmiskaupanvastaisen neuvoston tietämystä ihmiskauppaa koskevien säännösten puutteista ja kehitystarpeista sekä edisti eri viranomaisten osallistumista kansallisen tason koordinaatiotyöhön ihmiskaupan estämiseksi muun muassa kansallinen ihmiskaupan vastaisessa komiteassa (National Committee for Counter Trafficking NCCT) vuonna 2021 (KH706).

Ohjelmakaudella **Boliviassa** paikallisviranomaisten tietoisuus kasvoi alkuperäisyhteisöjen vaikeuksista ja syrjinnästä, erityisesti naisten asemasta ja monien yhteisöjen väkivaltaisesta kulttuurista, mutta myös naisten ja lasten oikeuksista sekä oikeudesta ruokaan ja veteen. Hanke päättyi vuoden 2021 lopussa, mutta hankkeen positiiviset vaikutukset laajentuivat hankkeen levittämän tiedon ja osaamisen ansiosta (BO701). **Etiopiassa** edistettiin kansallisen ja paikallishallinnon virkamiesten tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista

yhteiskunnan eri osa-alueilla, mikä paransi vammaisten henkilöiden työllistymistä eri aloille. Hanke toimi Etiopian kansallisen kuurojen liiton ja Etiopian opetusministeriön kanssa inklusiivisen opetuksen parantamiseksi myös yliopistotasolla, ja se kasvoi paikalliseksi referenssihankkeeksi järjestökentän konsultoidessa hanketta eri aloitteiden edistämiseksi. Yhteistyö nivoutui Suomen valtion tukeman opetussektorin kehittämiseen Etiopiassa (ET701). **Senegalissa** päättäjien ymmärrys vammaisten henkilöiden määrästä ja kyvyistä osallistua ympäristönsä päätöksentekoon parantui ja tietoisuus henkilödokumenttien hankkimisprosessista lisääntyi. Päättäjäkoulutus vammaisten henkilöiden oikeuksista kiinnosti vastuunkantajia alueellisella, kunnallisella ja paikallisella tasolla (XX705).

6.4 Teema 3: Rauhan ja sovinnon edellytykset vahvistuvat paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa

Edistyminen kohti tavoitteita

Lähetysseura vahvisti rauhan ja sovinnon edellytyksiä paikallisissa yhteisöissä ja yhteiskunnissa, kun rauhanrakentajiksi kutsutut paikallistoimijat ja -kumppanit¹⁶ osallistivat konfliktin kannalta olennaisia ryhmiä yhteisöjen sisäiseen rauhantyöhön. Ohjelmassa edistettiin ja kehitettiin heidän työtään oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden tukemiseksi. Kvalitatiivisesti arvioiden hyödynsääjien tietotaito lisääntyi **ohjelman aikana** johtaen pysyviin positiivisiin toimintatavan muutoksiin (9.0.1). Kun kaikki yhteisöryhmät tunsivat omat ja toistensa oikeudet, yhteisöjen sisäisten konfliktien määrä väheni. Lähetysseuran tukemissa rauhanrakennushankkeissa tehtiin ohjelmakauden varrella noin neljä vuosittaista interventiota rauhanrakennuksen tietotaidon ja voimavarojen vahvistamiseksi (9.1.2). Esimerkiksi **Kolumbiassa** kumppanin läsnäolo ohjelmakaudella antoi vahvaa taustatukea rauhanrakentajille ja vaikeassa tilanteessa oleville yhteisöille. Tämä voimaannutti paikallisjärjestöjä johtajuuteen sekä yhteiskunnalliseen toimintaan ja dialogiin. Vuonna 2021 kumppanin Local to Global -vaikuttamistyön ohjelma nosti esiin ja teki näkyväksi toiminta-alueidensa köyhien ja syrjittyjen yhteisöjen vaikeudet Geneven päätoimistonsa kautta kansainvälisillä ihmisoikeusjärjestöjen foorumeilla (CO701).

Kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda2030)

Tulokset

Vuonna 2021 saavutettiin tavoite, kun 3 500 henkilöä, joista noin 60 % oli naisia, osallistui rauhanrakennukseen. Yli 2 000 rauhanrakentajan taidot lisääntyivät (55 % naisia). Ohjelmakauden vuosina yli 20 000 henkilöä osallistui rauhanrakennukseen, ja heistä keskimäärin 56 % oli naisia. Rauhanrakentajien, naisten ja miesten, taidoissa rauhan ja sovinnon rakentamisessa ylitettiin tarkistettu tulostavoite (9.1.1). Vuonna 2021 vahvistettiin oikeudenmukaista rauhaa dialogi- ja sovintoprosesseja tukemalla, sekä psykososiaalisella tuella. Esimerkiksi **Kolumbiassa** 29 yhteisöä ja 6 ruohonjuuritason järjestöä kasvatti kapasiteettiaan puolustaa oikeuksiaan ja osallistua rauhanprosessiin Chocóssa ja Araucassa (CO701). Nuorten koulutuksen tuloksena yhteisöt rakensivat 12 aitaa siviiliomaisuuden suojaamiseksi. Alkuperäisyhteisöissä naisten johtajuustaitoja ja kulttuurista identiteettiä vahvistettiin. Psykososiaalisella tuella oli merkittävä osuus rauhan ja sovinnon prosesseissa Antioquian maakunnassa (CO702). **Tansaniassa** (TZ704) neljä kymmenestä hankekylästä teki konfliktien ehkäisemiseksi maankäytön suunnitelmat, jotka hyväksyttiin kunnissa. Vuonna 2021 maanviljelijöiden ja karjankasvattajien välillä ei tapahtunut konflikteja.

Ohjelmakaudella Blanquita-Murrin etnisten ryhmien välisen rauhantoimikunnan kehitystä on tuettu vuodesta 2018, minkä seurauksena yhteisöt ja niiden johtajat ovat entistä paremmin tietoisia konfliktiajan tapahtumista, muistojen käsittelyn tärkeydestä ja rauhanponnisteluiden eri ulottuvuuksista. Avainhenkilöiden ja johtajien

¹⁶ Niin sanotut kylän vanhimmat, uskonnolliset johtajat, opettajat, nais- ja nuorisajohtajat ja niin edelleen.

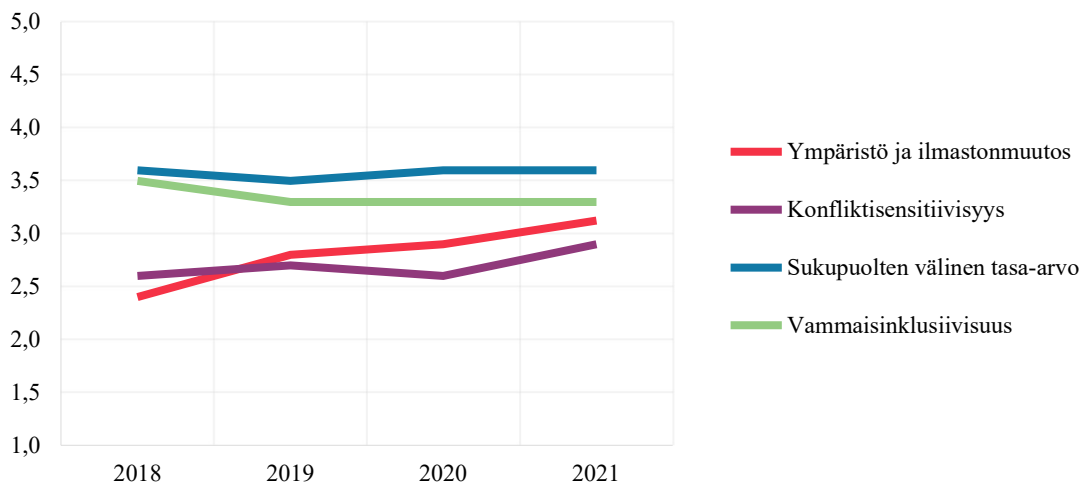
lisääntyneitä tietoja ja vaikuttamistaitoja käytettiin vetoomusten tekemiseen ja vaikuttamistyöhön yhdessä muiden rauhantoimijoiden kanssa rauhansopimuksen ja sen toimeenpanon tukemiseksi (CO702).

Koronapandemia heikensi rauhanrakentajien koulutusmahdollisuutta erityisesti **Nepalissa** (NP703), jossa rauhanrakentamiseen liittyviä aktiviteetteja ei voitu vuonna 2020 järjestää suunnitellussa laajuudessa. Koronapandemian aikana kumppani poisti stigmoja liittyen esimerkiksi eri ihmisryhmiin tai uskontoihin ja paransi näin elämää yhteisöissä. Koulutettujen naispuolisten rauhanrakentajien määrä nousi vuonna 2021, ja heidän osuutensa kasvoi suhteellisesti neljän prosenttiyksikön verran ohjelmakauden alusta. Naisten aktiivinen osallistuminen Sanjalin rauhanhankkeeseen lisäsi eri uskontoihin kuuluvien perheiden harmonista rinnakkaiseloa (9.0.2). **Kolumbiassa** (CO701 ja CO702) naisten ja nuorten aktivointi ja kouluttaminen ohjelmakaudella osoittautui välttämättömäksi oikeudenmukaisten, ihmisoikeuksia kunnioittavien ja kestävien rauhaa luovien ratkaisujen löytämiseksi. Rauhanrakennuksen tietotaitoa ja voimavaroja vahvistettiin responsiivisella, tarvelähtöisellä ja hyödynsaajat aktiivisesti osallistavalla toimintamallilla viidellä eri hallinnon tasolla (9.1.2). Toimijoiden valinnalla tuettiin paikallista omavastuullisuutta, ihmisten ja paikallisyhteisöjen, erityisesti naisten, nuorten ja syrjäytyneiden ryhmien, aktiivista osallistumista ja osallisuutta.

6.5 Läpileikkaavat teemat ja valtavirtaistaminen

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman läpileikkaavat teemat olivat ympäristö- ja ilmastomuutos, konfliktisensitiivisyys, sukupuolten välinen tasa-arvo (gender) ja vammaisinklusiivisuus. Teemat linkittyivät Suomen kehityspolitiikan läpileikkaaviin tavoitteisiin. Läpileikkaavat teemat valtavirtaistettiin siten, että ne huomioitiin ohjelman ja sen hankkeiden suunnittelussa, toteutuksessa ja raportoinnissa. Osa teemoista oli tiettyjen hankkeiden (kuten vammais-, ilmasto- ja rauhanrakennushankkeet) itsenäisiä tulosalueita. Teemojen läpileikkaavuutta arvioitiin niille suunniteltujen mittareiden avulla asteikolla 1–5 (5 korkein). Mittarin pisteytys laadittiin siten, että mitä useampi kyseistä läpileikkaavaa teemaa koskeva interventio hankkeessa on toteutettu, sitä enemmän hanke saa pisteitä teeman valtavirtaistamisesta. Pisteytyksen teki raportoija (hankehallinnon tai temaattinen asiantuntija). Arviointi otettiin käyttöön vuoden 2018 raportoinnin yhteydessä.

Läpileikkaavat teemat

Kuva 8. Läpileikkaavien teemojen valtavirtaistamisen taso 2018–2021. 1=vähän, 5=paljon valtavirtaisuutta

Ympäristö ja ilmastomuutos

Lähetysseuran kehitysyhteistyöhankkeista merkittävä osa sisältää ilmaston tai ympäristön tilaa kohentavia toimia, ja 38 % hankkeista sisälsi erityisen ilmastokomponentin. Suorat ilmastotoimet sisälsivät uusiutuvan energian tuottamisen, ympäristöystävällisten teknologioiden ja kiertotalousratkaisujen käyttöönoton ja yhteisöjen resilienssin kasvattamisen. Läpileikkaavasti kartoitettiin hankkeiden mahdollisia haittavaikutuksia ja niiden välttämistä erilaisin käytäntein. Ympäristö- ja ilmastokestävyys valtavirtaistettiin sosiaalista

oikeudenmukaisuutta edistävissä hankkeissa vammaispalveluista terveydenhuoltoon järjestöjen tekemin riskikartoituksin, ympäristökasvatusta vahvistaen tai kumppanin vastuullista hankintapolitiikkaa kehittäen. Kehitysyhteistyöohjelman metaevaluaatio suositti Lähetysseuraa toisintamaan ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä syntyneet parhaat käytännöt ja kouluttamaan ilmastokestävyyttä läpileikkaavasti myös muihin läpileikkaaviin teemoihin. Johdon vastine hyväksyi suosituksen todeten läpileikkaavuuden jatkuvan seuraavalla kehitysyhteistyön ohjelmakaudella.

Raportointivuonna 2021 ympäristö ja ilmastonmuutos -teeman läpileikkaavuuden keskiarvo kaikkien kehityshankkeiden osalta oli 3,1. Tämän läpileikkaavan teeman pisteytys on noussut kaikkein voimaikkaimmin ohjelmakauden aikana. Mukana arvioissa ovat kehitysyhteistyöhankkeiden lisäksi Suomen Lähetysseuran päästökompensaatiopalvelun hankkeet Udyapurissa Nepalissa ja Kishapussa Tansaniassa.

Ohjelmakauden kuluessa kaikille kumppaneille ja hankkeille järjestettiin ilmasto- ja katastrofiriskikoulutus. Esimerkiksi Nepalin hankkeet laativat koulutuksen pohjalta katastrofiriskin hallintasuunnitelman heti ohjelmakauden alussa. Oppimista tuettiin ohjelmakauden aikana muun muassa jakamalla hyviä käytäntöjä ja kokemuksia sekä usealle kielelle toimitetulla ilmastomanuaalilla (vuonna 2020). Ilmastonmuutosteemoja seurattiin kaikilla monitorointimatkoilla, ja esimerkiksi Etelä-Afrikassa (ZA703) ympäristötietoisuus ja ympäristöystävällisten valintojen toteuttaminen sidottiin hankearkeen. Zimbabwea jatkuva ilmastonmuutosmonitorointi Gwain isoäidit kasvattajina (ZW701) -hankkeessa näkyi tiedostamisena, valintoina, asenteiden muutoksina ja varautumissuunnitelmina.

Monilla alueilla koulutuksessa, vertaisoppimisessa ja toiminnan suunnittelussa hyödynnettiin Lähetysseuran kumppanin Luterilaisen maailmanliiton vahvaa ilmasto- ja ympäristöosaamista. Nepalilaisen Sahas-kumppanin ekologinen osaaminen tuholaiistorjunnasta vapaasta viljelystä (NP709) oli esillä vuonna 2019 Maailma kylässä -tapahtumassa ja sosiaalisessa mediassa. Vähemmistöryhmien tasavertainen inkluusio yhteiskunnassa -hankkeessa (ET707) naisten vaikuttaminen ja aloitteet ympäristöasioiden asioiden hoitamisessa noteerattiin laajasti.

Kolumbiassa LML:n ihmisoikeusohjelmassa (CO701) huomioitiin Luterilaisen maailmanliiton (LML) vahvan osaamisen pohjalta ympäristönsuojelua ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat kestävä kehityksen tavoitteet, Pariisin sopimus ja kansallinen säännöstö. Tämän pohjalta hankkeissa aloitettiin muun muassa orgaaninen maanviljely sekä aurinkopaneelien ja ympäristöystävällisten materiaalien käyttö. Paikallisen kumppanin kautta nostettiin oikeustoimia Lipa-laguunin saastuttajia vastaan. Senegalissa ja Mauritaniassa (XX705) ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät vahvasti ja vaikuttivat muun muassa kastelujärjestelmien muuttamiseen aurinkoenergialla käytettäväksi ruokaturvahankkeessa. Ympäristö ja ilmastonmuutos jalkautettiin muun muassa äidinkielen oppimateriaaliin sekä lasten ympäristö- ja hygieniapetukseen.

Konfliktisensitiivisyys

Konfliktisensitiivisyys nousi¹⁷ hankkeissa hienoisesti **vuonna 2021** konfliktien eskaloituttua usealla alueella. Etiopiassa Bench-Majin äidinkielen opetuksen hankkeessa (ET703) konfliktierkkyyttä käsiteltiin vuonna 2021 lisäämällä tietoisuutta rauhan ylläpitämisestä eri etnisten ryhmien välillä. Hebrun ja Legehidan alueen naisten voimaannuttamishankkeessa (ET706) paikallisjohtajuutta vahvistamalla ja eri sidosryhmien välistä yhteistyötä edistämällä rauhan jatkumisen edellytykset paranivat. Vähemmistöryhmähankkeessa (ET707) konfliktia aiheuttavaa kilpailua resursseista vähennettiin kouluttamalla vastuunkantajia huomioimaan vahingoittamattomuuden politiikka kaikessa vähemmistöihin kohdistuvassa toiminnassa. Konfliktisensitiivisyys nousi arvosta 2 (2018) arvoon 4 (2021). Etelä-Afrikan vammaistyössä (ZA703) poliittiset jännitteet vaikeuttivat vammaisten henkilöiden ja heidän perheidensä asemaa, ja heinäkuussa 2021

¹⁷ Arvo 2,9 vuonna 2021 versus arvo 2,6–2,7 vuosina 2018–2020.

KwaZulu-Natalin provinssissa leimahtaneiden rasististen mellakoiden jälkihoitona vastuunkantajia ja oikeudenhaltijoita osallistettiin ja hankkeen omistajuutta vahvistettiin.

Alkuperäisyhteisöjen kehittämishankkeessa (KH701) hyödynsaajayhteisöt joutuivat khmer-valtaväestön hyväksikäyttämiksi ja huijaamiksi esimerkiksi maa-oikeuksissa, ja alkuperäisyhteisöt pyrkivät eristäytymään valtaväestöstä suojellakseen itseään. Konflikteja ehkäistiin ja lievennettiin lisäämällä yhteisöjen tietoa oikeuksistaan ja kykyä puolustaa niitä. Avointa ja kunnioittavaa kommunikointia osapuolten välillä tuettiin. Tansanian Ilmastokestävät yhteisöt -hankkeessa (TZ710) tunnistettua konfliktiriskiä maan käytöstä paimentolaisten ja viljelijöiden välillä eriteltiin ja ehkäistiin, eikä konflikteja raportoitu hankkeen loppuun mennessä. Etiopiassa Dessiessä ja Kombolchassa vammaisten yhteisöpohjainen hanke (ET704) toimi intressien ristiriitatilanteessa, jota lievennettiin konfliktinhallinnan keinoin koko hankkeen aikana suunnittelusta arviointiin.

Varsinaisilla konfliktialueilla konfliktisensitiivisyys on työn perustana. Esimerkiksi Kolumbian konfliktialueilla toimiva hanke (CO702) arvioitiin korkeimmalla konfliktisensitiivisyysasteikolla, ja se suunniteltiin vastaamaan rauhansopimuksen jälkeisen rauhan ja sovinnon prosessin haasteisiin. Kaikki hanketoiminta perustui kontekstin ja konfliktitekijöiden syvään ymmärrykseen. Laajasti toteutettu, jatkuva ”do no harm” -monitorointi lisäsi luottamusta Farcin entisten taistelijoiden sijoitusalueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä olevissa kyläyhteisöissä. Lähetyseuran kumppani Luterilainen maailmanliitto koordinoi verkostojensa kautta paikallisten järjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien tukea kansallisten viranomaisten ja muiden alueen toimijoiden kanssa. Vuonna 2021 vahvistettiin miinaonnettomuuksissa vammautuneiden henkilöiden järjestöjen itsenäistä toimintakykyä.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Kehitysyhteistyöohjelmassa hyödynnettiin Lähetyseuran vuonna 2020 hyväksyttyä sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden toimintaohjetta. Lisäksi Lähetyseuran globaalit yhteistyökumppanit kehittivät omia gender-ohjeistuksiaan. Monet kumppanit kehittivät toimintatapojaan sukupuolisensitiivisemmäksi muun muassa tasaamalla oman organisaationsa sukupuolijakaumaa ja huolehtimalla, että ammatillista osaamista vahvistavat koulutukset jakaantuvat organisaatioissa tasapuolisesti. Koska tasa-arvokehitys tuottaa tuloksia viiveellä, tasa-arvon pisteytys läpileikkaavana teemana pysyi vuonna 2021 edeltävien vuosien tasolla.

Lähetyseuran toiminta ohjelmakaudella oli tyttöjen ja naisten asemaa vahvistavaa. **Mauritaniassa** (XX705) hyödynsaajien sukupuolijakaumaa korjattiin. **Vuonna 2021** naiset ja tytöt muodostivat hyödynsaajien enemmistön, ja yhteisöt ja auktoriteetit tunnistivat naisten täyden päätäntäoikeuden yhteisöissä. Naiset olivat järjestäytyneempiä, osallistuvat päätöksentekoihin ja asettuvat ehdolle paikallisvaaleissa. Kaupunginvaltuustoihin valittiin naisia. Naisten kouluttaminen vahvisti heidän tietoisuuttaan oikeuksistaan ja rohkeutta toimia niiden puolesta. Naisten yrittäjäyys lisääntyi ja toimeentulo kohentui. Koepuutarhoissa naiset oppivat vihannesten ja hedelmien markkinointia.

Ohjelmakaudella **Zimbabwessa** hanke (ZW701) oli sukupuolitransformatiivinen jo suunnitteluvaiheessa, kun syrjäytetyt ja marginaaliin työnnetty isoäitiryhmät suunnittelivat, toteuttivat ja seurasivat maan perustuslakiin ja SADECCin sukupuolipöytäkirjaan perustuvan hankkeen. Naisjohtajuus kasvatus- ja hoivahankkeessa mullisti myös käsitykset hoiva-alasta yksityisen piiriin kuuluvasta perinteisestä tehtävästä julkiseksi palveluksi. Hanke rikkoi tabuja myös antamalla naisille ja tytöille seksuaali- ja lisääntymisterveysvalistusta. Isoäidit puuttuivat tyttö- ja poikalapsiin kohdistuneeseen sukupuoliväkivaltaan tekemällä kotikäyntejä orpojen ja muiden haavoittuvassa olevien lasten kotitalouksiin. Hankkeen indikaattorit olivat sukupuolen mukaan eriteltyjä. Miehillä, naisilla, pojilla ja tytöillä oli yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kaikkiin aktiviteetteihin. Koululuohjelmassa tuensaajista tyttöjä oli 60 %. Toimeentulomahdollisuuksien monipuolistumista tukevien toimintojen kautta tytöt ja naiset saivat vahvistusta selviytymistä ja tukevien tietojen ja taitojen osalta. **Botswanassa** Bonelan vammaishankkeessa (BW702) kumppani oppi ohjelmakaudella tunnistamaan sukupuolten tasa-arvon keskeisenä tavoitteena ihmisoikeuksien saavuttamisessa ja korosti sitä ihmisoikeuskoulutuksissa. Haitalliset sukupuolienormit tunnistettiin dokumentoimalla yhteisöissä tapahtuneita oikeuksien loukkauksia, kuten sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa, lapsiavioliittoja, teiniraskauksia ja seksuaaliterveyspalveluiden puutteellisuutta. Näiden pohjalta hanke tuki toiminnallaan sukupuolittunutta väkivaltaa kokeneita vammaisia naisia ja tyttöjä. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvää tietoa jaettiin vastuunkantajille ja yhteisöille osana vammaisten oikeuksiin liittyvää tietoisuuden edistämistä.

Kambodzhassa First Step -hankkeessa (KH702) suhtautuminen poikien hyväksikäyttöön muuttui hitaasti. Nimenomaan pojille suunnattuja erityisiä palveluja oli edelleen vähän tarjolla, eivätkä pojat saaneet riittävää psykososiaalista tukea. Koska poikien hyväksikäyttö on yhteiskunnallinen tabu, sen tutkintaa oli vaikea saada vireille, ja poikien tapausten käsittely kesti pidempään kuin tyttöillä. Hankkeen gender-läpileikkaavuus oli korkeaa tasoa (pistemäärä 4). Nepalissa naisten (mukaan lukien dalitit) toimeentulomahdollisuudet parantuivat, muun muassa ilmastokestävän maanviljelyn opetuksen kautta (NP702 ja NP709). Tyttöjen pääsy perusopetukseen parantui, ja erityisesti muslimivähemmistön tyttöjä tuettiin kouluun Etelä-Nepalissa (NP703). Äidinkielistä perusopetusta tuettiin Rukumissa (NP704). Etäopetuksen tuki koronapandemian aikana vähensi tyttöjen koulupudokkuutta. Naisten terveys koheni sanitaatio-opetuksen ja vesipisteiden rakentamisen ansiosta (NP706). Äitiysneuvonnassa annettiin terveydellisistä, sosiaalisista ja ravitsemuksellista tukea ja neuvontaa (NP706).

Vammaisinklusiivisuus

Vammaistyö on Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman keskeinen alue. Vammaisinklusiivisuuden läpileikkaavuus on pysynyt hyvällä tasolla (3,3/5) koko ohjelmakauden läpi, mutta laskenut hienoisesti vuoden 2018 tuloksesta. Vammaisiin henkilöihin kohdistuva työ on ollut haasteellista, sillä vammaisia henkilöitä on stigman vuoksi työstä tunnistaa yhteisöissä. Vammaistyön aloitustaso on usein muita ryhmiä alhaisempi ja muutos hitaampaa. Hyviä tuloksia saavutettiin erityisesti vammaisten ja yhteisöiden tietoisuuden lisäämisessä ja peruspalveluihin pääsyssä. Tavoitettujen vammaisten henkilöiden osuus oli 5,4 % oikeudenhaltijoista, mikä on suhteutettuna hyvä tulos.

Laosissa Akha-yhteisöjen kehittämishankkeessa (LA702) koulutettiin 640 yhteisöjen jäsentä vammaisten henkilöiden oikeuksista (50 % heistä oli naisia ja tyttöjä). Lähetyseuran kumppani kartoitti hankealueella tunnistetun 85 vammaisen henkilön tilanteen hoitoonohjausta ja palveluiden suunnittelua varten. Heidän luokseen tehtiin seurantakäyntejä toimintakauden ajan, ja vuonna 2021 kylissä yhteisöjen suhtautuminen vammaisiin henkilöihin, heidän perheenjäseniinsä ja tarpeisiinsa muuttui. Kyläläiset huomioivat vammaisten ja heidän perheidensä tarpeet yhteisön töiden suunnittelussa ja toteutuksessa muun muassa auttamalla maatöissä ja talojen korjauksessa sekä jakamalla ruokaansa heidän kanssaan. Hankkeen vammaisinklusiivisuuden pisteytys nousi vuonna 2021 takaisin tasolle 4/5. Vuonna 2020 hyödynsääjia oli vaikea tavoittaa koronapandemiasta johtuvien rajoitusten ja kouluttajapulan takia.

Botswanassa BONELA lisäsi työnsä kautta suuren yleisön tietoisuutta vammaisten henkilöiden tasavertaisista oikeuksista yhteiskunnan jäsenenä. Kuuden vammaisen naisen tarina julkaistiin kirjana, jonka julkistamistilaisuus sai paljon mediahuomiota. Vammaisinklusiivisuus toteutui laajasti, vaikka kumppani ei ollut vammaisorganisaatio (BW731).

7. Koronapandemian vaikutukset ohjelmaan 2020–2021

7.1 Toteutuneet muutokset hankehallinnossa

Lähetyseura selvitti ulkoministeriölle/KEO-30 kahdesti vuonna 2020 ja vuosikeskustelujen yhteydessä helmikuussa 2021 koronapandemian vaikutuksia kehitysyhteistyöohjelman toteutukseen. Tämän tulosraportin liite 12 kokoa yhteen koronaa koskevat selvitykset vuodelta 2020. Heti koronapandemian puhjettua Lähetyseura teki ohjelma- ja hanketason riskiarviot pandemian vaikutuksista erityisen kumppanikyselyn pohjalta. Ohjelmasuunnitelman sisältämiä hankkeita muutettiin työalueilla syntyneiden tarpeiden mukaisesti, ja muutokset kirjattiin sopimusten lisäpöytäkirjoihin. Ohjelman toteutusta myöhäistettiin vuodelle 2021 lähes kaikilla työalueilla, aktiviteetteja peruttiin ja niiden toteutustapoja muutettiin terveysturvallisiksi. Uusia koronapandemiaan liittyviä aktiviteetteja lisättiin toimintasuunnitelmaan. Hankkeiden sisäisten budjetti-muutosten kokonaisarvoksi tuli yhteensä 176 257 euroa vuonna 2020 ja 90 100 euroa vuonna 2021. Koronapandemian ehkäisemiseen, hoitamiseen ja vahingollisten liitännäisseuraamusten estämiseen osoitettiin 260 550 euroa vuoden 2019 siirtyviä varoja ja 80 000 euroa vuoden 2020 siirtyviä varoja KEO-30 myöntämällä käyttötarkoituksen muutoksilla. Näillä varoilla tuettiin tarveperustaisesti erityisten koronahankkeiden toteutusta: hygieniatyötä, ruoka-apua, suojamateriaalien ja koronatodistusten hankkimista, tietoisuuden lisäämistä ja psykososiaalista tukea, etäopiskelumahdollisuuksia, sukupuoleen perustuvan väkivallan vastaista

työtä ja toimeentulon tukea. Hyödynsaajina olivat erityisesti vanhukset, raskaana olevat naiset, lapset ja vammaiset henkilöt.

Esimerkiksi **Kambodzhassa**, jossa pandemia nopeasti heikensi ihmisten työ- ja elinkeinomahdollisuuksia etenkin päivä- ja tehdastyöläisten osalta, lähes kaikki Lähetyseuran kumppanit toimittivat hätäapua perheille ruoka-avun muodossa. ICC (KH701) puolestaan tuki radion kautta lähetettävää koulutusta lasten omalla äidinkielellä, antoi ruoka-apua ja tukea sanitaatiopalveluihin etnisten vähemmistöjen keskuudessa. **Nepalissa**, jonka talouteen koronapandemia iski pahasti, hankkeissa jaettiin suojavarusteita ja muita tarvikkeita sekä vahvistettiin psykososiaalista tukea (NP707).

Tansaniassa koronatyötä päästiin poliittisista syistä tekemään vasta **vuoden 2020** toisella puoliskolla. Lähetyseura edisti kumppaneidensa välityksellä muun muassa vedensantia (noin 10 000 koululaista, myös vammaisten lasten kuntoutuslaitokseen), käsienpesua (10 000 koululaista TZ701) sekä maskien ja käsidesin saatavuutta. Noin 10 miljoonaa ihmistä tavoitettiin radion hygieniakasvatuksen avulla (TZ711). **Etiopiassa** eri medioissa välitettiin koronätietoutta ja tavoitettiin sitä kautta yli 300 000 ihmistä. Hankkeessa jaettiin myös hygieniatarvikkeita ja suojavarusteita terveyskeskuksiin sekä vähävaraisille. (ET741). **Zimbabwessa** 180 haavoittuvassa asemassa olevaa perhettä tuettiin ruoan, lääkkeiden ja sairaanhoidon hankkimisessa sekä pienimuotoisen liiketoiminnan perustamisessa (ZW731).

Boliviassa työttömyys ja toimeentulo-ongelmat lisääntyivät, ja suurin osa väestöstä joutui hankimaan tulonsa epäviralliselta sektorilta muun muassa katukaupustelijoina ja pienyrittäjinä. Vuoden 2020 puoli vuotta kestäneet laajat liikkumisrajoitukset rajoittivat ohjelmatyötä. **Kolumbiassa** yli 4 000 ihmistä tavoitettiin eri medioiden kautta ohjelmilla, joissa kampanjoitiin lähisuhdeväkivaltaa vastaan ja jaettiin koronätietoutta. Ruoka-avusta hyötyi lähes 1 900 ihmistä. Kaikki Latinalaisen Amerikan kumppanit toteuttivat erillisiä koronahankkeita, joista yksi rahoitettiin käyttötarkoituksen muutoksella kehitysyhteistyövaroista ja toinen Lähetyseuran katastrofirahastosta.

Pandemiatilanne viivästytti hanketoimintoja myös vuonna 2021. Muun muassa hanke-evaluaatioiden viivästymisen takia myös metaevaluaatio saatiin aloitettua suunniteltua myöhemmin. Suurin osa Lähetyseuran ulkomaantyöntekijöistä kotiutettiin keväällä 2020, ja Lähetyseura siirtyi etätöihin, jota on jatkettu vuoden 2021 loppuun saakka. Joissakin maissa (muun muassa Nepal) lähetettyjen työntekijöiden viisumeita ei uusittu pandemian aikana. Korona johti myös Lähetyseuran sisäisen rahoituspohjan kaventumiseen seurakuntatyön ollessa pysähdyksissä. Toimintaa supistettiin säästötoimin.

7.2 Pandemiatilanteen hyvät käytänteet ja opit

Ulkoministeriö/KEO-30 reagoi nopeasti tukien Lähetyseuran tekemiä aloitteita käyttötarkoituksen muutoksista siirtyvälle rahoitukselle ja ohjelmamuutoksille, mikä mahdollisti tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan tuen käytön nopeasti muuttuvassa tilanteessa.

Lähetyseura sopeutti toimintaansa joustavasti ja kehitti ohjelman puoliväliarvion suositusten mukaisesti **kokonaisvaltaisen strategisen toimintamallin pandemiatilanteeseen**. Pandemian eritahtinen eteneminen eri alueilla korosti jatkuvaa tarvetta tarkistaa ja muokata suunnitelmia olosuhteisiin sopiviksi. Paikallisten kumppanien tuottamien tilannekuvien avulla muistutettiin kotimaan yleisöä siitä, että kyseessä on maailmanlaajuinen ongelma, joka vaikuttaa erityisesti kaikkein köyhimpiin. Lähetyseuran tarvelähtöisesti arvioitu tuki kumppaneille huomioi erityisesti vammaiset henkilöt ja kielivähemmistöt.

Lähetyseuran läsnäolo kumppaneiden kanssa kärsi pandemian aikana. Monet yhteistyötahot siirtyivät etäkokouksiin, ja monet opettelivat ensimmäistä kertaa uusien teknologioiden käytön. Tämä avasi myös uusia mahdollisuuksia digitaalisen sisällön käyttämiseksi Lähetyseuran ja kumppanien välillä sekä monien ilmaisten koulutusten hyödyntämiseksi. Kumppanit osoittivat hyvää resilienssikykyä sopeuttaessaan toimintatapansa ja työsuunnitelmansa joustavasti koronarajoitusten vaatimalla tavalla, ja pystyivät nopeasti vastaamaan akuutteihin, pandemian myötä syntyneisiin tarpeisiin. **Kumppaneiden temaattinen erityisosaaminen**, kuten naisten oikeuksiin liittyvä asiantuntijuus tai WASH-osaaminen (vesi, sanitaatio ja hygienia), oli erityisen hyödyllistä pandemian myötä syntyneisiin tarpeisiin vastaamisessa.

Digiratkaisujen kehittämisessä kiinnitettiin huomiota myös inklusiivisuuteen ja ratkaisut suunniteltiin käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Facebook-livet ja podcastien teko tulivat myös tutuiksi. **Kehitysyhteistyön etäohjauksesta** on tullut myös negatiivista palautetta, sillä etenkin pääkaupunkien ulkopuolella ja vaatimattomilla alueilla nettiyhteydet ovat huonoja ja kalliita. Osa Lähetysseuran työalueista ei ole nettiverkkojen kuuluvuusalueella. Kielimuurit, mukaan lukien viittomakieli, nousevat esiin videon välityksellä tehtävissä koulutuksissa. Lähetysseuran työssä tuetaan myös ihmisoikeusprosesseja, joiden edistymisestä saatavilla oleva tieto on usein hajanaista, ja vaatii useampien tahojen kokoontumisen ja niin sanotun epävirallisen tiedon kulkemisen.

Naiset ja tytöt kärsivät erityisesti koulujen sulkemisesta ja muista koronarajoituksista, lisääntyvästä perheväkivallasta ja heikentyneestä ammatillisen koulutuksen saatavuudesta. Koronasuluista ja etätöistä johtuen tieto tyttöjen oikeuksista, lapsiavioliitoista, teiniäitien hankalasta tilanteesta ja kotiväkivallan laajuudesta ei aina tavoittanut virallisia tahoja tai kansainvälisiä järjestöjä, eivätkä ne tulleet aina esille esimerkiksi YK:n ihmisoikeusneuvoston maaraportoinnissa¹⁸.

Vammaiset henkilöt kohtasivat vaikeuksia saada asiallista koronatietoutta esimerkiksi viittomakielellä, eikä vammaisten lasten oikeus opetukseen toteutunut koulujen sulkeuduttua. Koronapandemia osoitti yhteiskuntien inklusiivisuuden vahvistamisen tärkeyden kriisitilanteissa, ja kriisin jälkihoidossa panostustarpeen vammaisten henkilöiden osallistamiseen ja vammaisten lasten kouluun paluuseen. Koronapandemia ja sen jälkihoito osoitti, että uhka pysyvälle tai pitkäaikaiselle syrjäytymiselle on suuri.

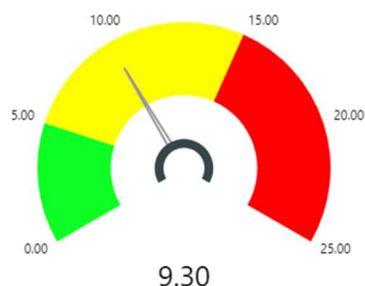
Lähetysseura **identifioi ja tuki myös pandemian liikkeelle sysäämiä rakentavia kehityskulkuja**. Esimerkiksi Zimbabwessa isoäidit (ZW703) ryhtyivät huolehtimaan orvoksi jääneistä ja syrjäytymisvaarassa olevista lapsista tukien heidän mahdollisuuttaan myöhemmin integroitua osaksi yhteisöjään. Lasten laitoshoidon haasteet nousivat paremmin esille, ja koronapandemian aikana sille löytyi vaihtoehtoinen malli yhteisö- ja perhekeskeisestä sijoituksesta.

8. Ohjelman riskit

Ulkoisia (toimintaympäristöön liittyviä) ja sisäisiä (organisaatioihin ja toimintaan liittyviä) riskejä seurattiin ja arvioitiin ohjelmakauden aikana hanke-, maa- ja ohjelmatasolla. Ohjelmatasolla riskien todennäköisyyttä ja vaikutusta arvioitiin asteikolla (1–5). Näiden tekijöiden kertolaskulla saatiin kokonaisriskitaso, joka voi olla enintään 25. Kokonaisarvon 12 ylittävien riskien hallintaan kiinnitettiin erityistä huomiota.

Riskejä ja niiden toteutumista arvioitiin hanke- ja maatasolla yhdessä kumppaneiden kanssa. Kumppanit päivittivät riskiarvionsa ja varautumissuunnitelmansa sekä raportoivat niistä puolivuositain Lähetysseuralle. Riskejä ja varautumissuunnitelmia käsiteltiin myös Lähetysseuran ja kumppanien seurantatapaamisissa. Kumppanien rooli painottui toimintakontekstin muutosten ja niiden tuomien hankevaikutusten arviointiin ja varautumiseen. Lähetysseura arvioi erityisesti rahoituksen ehtoihin, talouteen ja hyvään hallintoon liittyviä riskejä. Riskienhallintakoulutus oli myös osa kumppanien kapasiteetin vahvistamista. Ohjelman **kokonaisriskitason** nouseva trendi jatkui edelleen vuonna 2021 ja sai arvon 9,30. Vuonna 2020 luku oli 9,06, vuonna 2019 8,13 ja vuonna 2018 6,48. Vuoden 2021 nousu selittyi erityisesti useiden ulkoisten riskien nousulla. Koronapandemian jatkuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntien toimintaan nostivat osaltaan riskitasoa.

¹⁸ Universal Periodic Review, UPR.

Maatasa 2021

LA	KH	ET	BW	ZA	NP	MR	ZW	BO	CO	SN	TZ
5.33	6.83	8.00	8.06	8.06	8.56	9.33	9.33	9.56	10.50	10...	17...

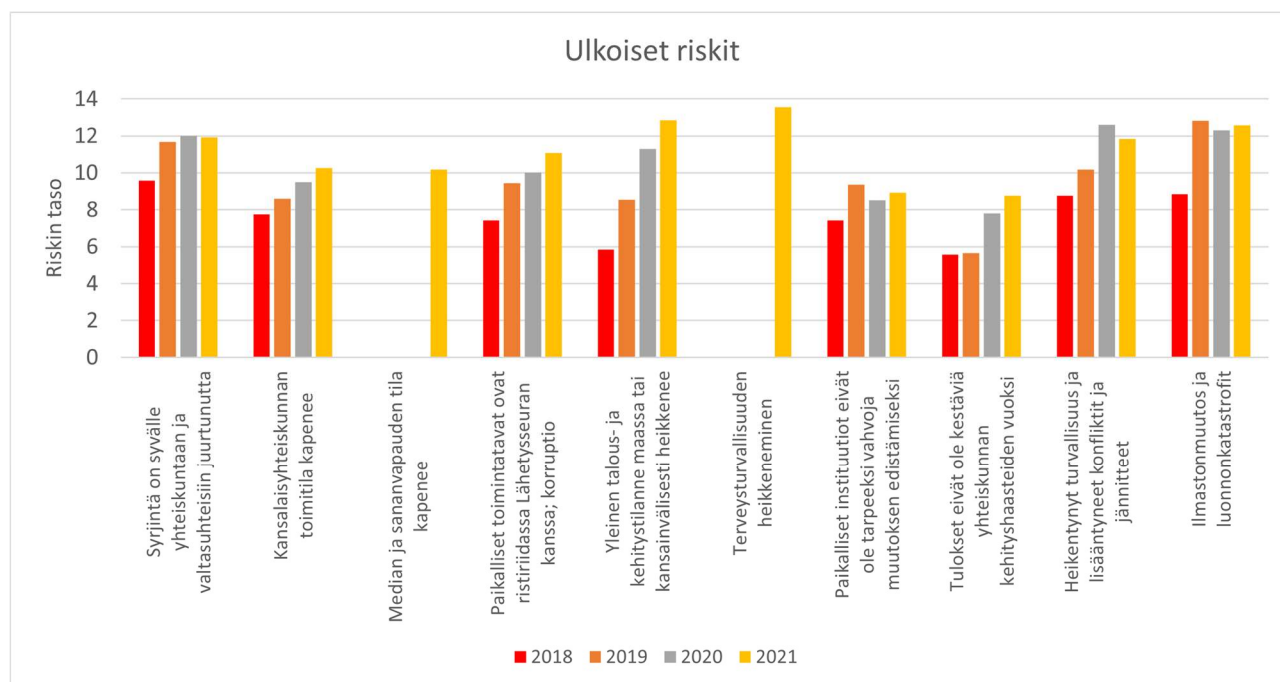
Maatasa 2020

LA	KH	BW	NP	ZA	MR	ZW	ET	BO	CO	SN	TZ
4.00	5.40	7.33	7.47	7.60	8.13	8.40	9.20	9.60	9.87	11....	20...

Kuva 9. Ohjelman kokonaisriskiarvot maittäin vuosina 2021 ja 2020.

Vuoden 2020 aikana tunnistettiin yksi uusi sisäinen ja kaksi uutta ulkoista riskiä, jotka lisättiin vuoden 2021 ohjelmataston seurantaan ja raportointiin tarkemman riskitason arvioimiseksi ja maatason varautumistoimenpiteiden määrittämiseksi. Nämä riskit liittyvät median ja sananvapauden tilaan, terveysturvallisuuteen sekä seksuaaliseen hyväksikäyttöön, väkivaltaan ja häirintään (riskitaulukossa riskit numero 3, 6, ja 20).

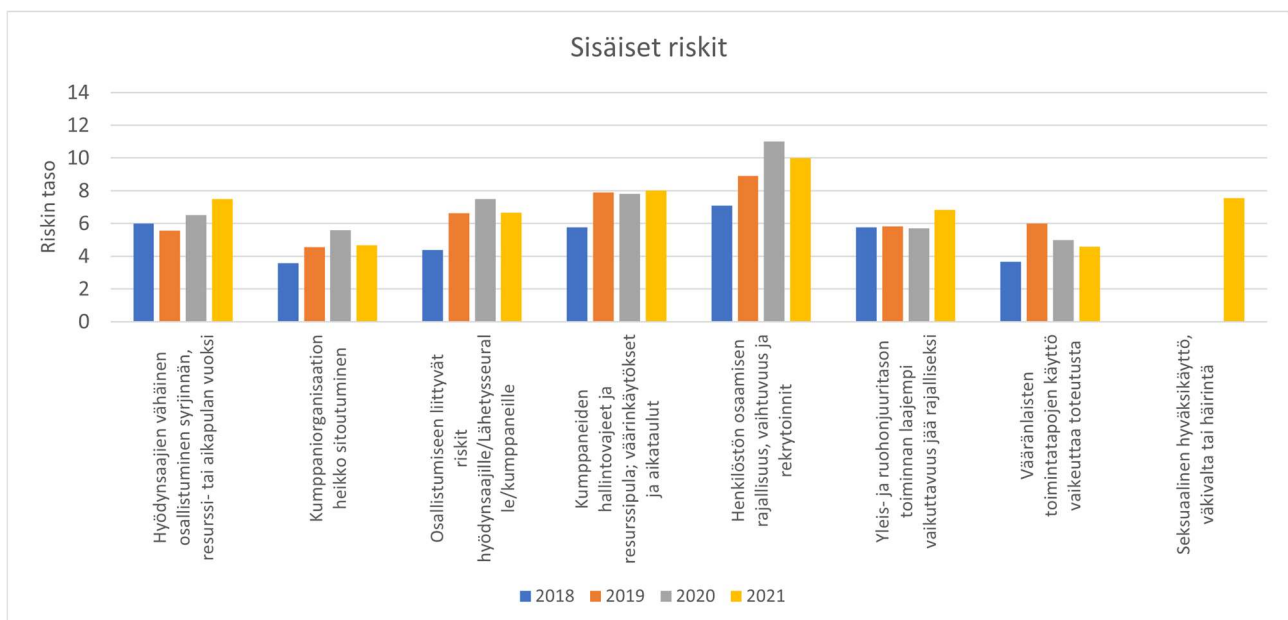
Vuonna 2021 **maatason kokonaisriskitaso** arvioitiin edellisen vuoden tapaan korkeimmaksi Tansaniassa ja Senegalissa. Molemmat riskiarvot kuitenkin laskivat vuoden 2020 arvoista. Muiden toimintamaiden osalta vain Bolivian kokonaisriskiarvo säilyi edellisvuoden tasolla, muiden arvot nousivat. Kokonaisriskitasoa lisäsi nousu erityisesti ulkoisissa riskeissä, sisäisten riskien pysyessä maltillisina. Ulkoisista riskeistä nousivat erityisesti riskit *kansalaisyhteiskunnan tila kapenee, paikalliset toimintatavat ovat ristiriidassa Lähetysseuran toimintaperiaatteiden kanssa, yleinen talous- ja kehitystilanne maassa tai kansainvälisesti heikkenee* sekä *tulokset eivät ole kestäviä yhteiskunnan kehityshaasteiden vuoksi*. Vuonna 2020 tunnistetut uudet ulkoiset riskit *median ja sananvapauden tilan kapeneminen* sekä erityisesti *terveysturvallisuuden heikentyminen* arvioitiin myös korkealle.

Kuva 10. Ohjelmataston ulkoiset riskit.

Ulkoisissa riskeissä vuonna 2021 korkean riskin raja-arvon (12) ylitti uusi riski *terveysturvallisuuden heikkeneminen* (13,55). Riski sai arvon 12 tai sen yli kaikissa toimintamaissa Etiopiaa lukuun ottamatta. Koronapandemia vaikutti ohjelman toimintamaissa edelleen vuonna 2021, ja pandemian aiheuttamat välilliset vaikutukset esimerkiksi lasten koulunkäyntiin olivat dramaattisia ja tuntuvat yhteiskunnissa vielä pitkään (lisätietoa koronapandemian vaikutuksista kappaleessa 7). Kokonaisriskiarvon 12 ylitti myös *yleinen talous- ja kehitystilanne maassa tai kansainvälisesti heikkenee*, jonka kohdalla myös koronapandemian vaikutus on ollut keskeinen tekijä, sekä *ilmastonmuutos ja luonnonkatastrofit*. Ilmastonmuutoksen ja luonnonkatastrofeihin liittyen Lähetyseura on ohjelmakaudella panostanut enenevässä määrin yhteisöjen resilienssin ja katastrofivalmiuden kehittämiseen erityisesti koulutustoiminnan kautta. Vuonna 2021 Building Resilience to Climate Change and Disasters -koulutuspakettiin perustuvia koulutuksia toteutettiin eri työalueilla etäyhteyksin, erittäin hyvällä menestyksellä. Uudella ohjelmakaudella teema nousee kehitysyhteistyöohjelmassa entistä suurempaan rooliin.

Ulkoisista riskeistä korkeat riskiarvot saivat myös *syrintä on syvälle yhteiskuntaan ja valtasuhteisiin juurtunutta* (11,92) sekä *heikentynyt turvallisuus ja lisääntyneet konfliktit ja jännitteet* (11,83), jossa kahdeksan toimintamaan riskiarvo oli 12 tai enemmän. Konfliktiriski toteutui Etiopiassa, jossa Tigrayn konflikti kärjistyi vuoden lopulla. Etiopian hankkeisiin konflikti vaikutti siten, että konfliktialueilla tai läheisyydessä toimivat hankkeet eivät pystyneet toteuttamaan kaikkia suunniteltuja toimintojaan.

Kuva 11. Ohjelmataason sisäiset riskit.

Sisäiset riskit pysyivät myös vuonna 2021 maltillisella tasolla, eikä mikään riski ylittänyt erityisen korkean riskin rajaa. Kuten koko ohjelmakauden ajan, myös vuonna 2021 suurin kokonaisriskiarvo (10) oli riskillä *henkilöstön osaamisen rajallisuus, vaihtuvuus ja rekrytoinnit*. Riskin arvo kuitenkin laski edellisvuodesta. *Hyödynsaajien vähäisen osallistumisen* riski sekä *toiminnan laajemman vaikuttavuuden rajalliseksi jäämisen* riski raportoitiin edellisvuotta korkeammalle erityisesti Tansaniassa, mutta muiden sisäisten riskien kokonaisriskiarvot laskivat. Vuonna 2020 tunnistettu uusi sisäinen riski, *seksuaalinen hyväksikäyttö, väkivalta ja häirintä*, arvioitiin kohtuullisen merkittäväksi, mutta hankkeisiin liittyviä tapauksia ei vuoden aikana ilmennyt.

Ohjelmakaudella henkilöstön osaamiseen ja vaihtuvuuteen liittyvä riski on toteutunut vuosittain useammassa toimintamaassa, sillä monet kumppanit kärsivät ainakin ajoittain resurssipulasta ja henkilöstön vaihtuvuudesta. Kumppanien kapasiteetin kehittäminen ja koulutus sekä hallinnollisissa että sisällöllisissä teemoissa on ollut tärkeä varautumiskeino tämän riskin vähentämiseksi. Vuosina 2020 ja 2021 henkilöstöriski toteutui osittain myös Lähetyseuran omassa toiminnassa koronapandemian, heikentyneen taloustilanteen ja ulkomaantyön uudelleenorganisoinnin tuomien haasteiden seurauksena. Uudistettu organisaatio aloitti toimintansa vuoden

2021 alussa. Uudet toimenkuvat ja työjärjestelyt veivät alkuun voimavaroja, ja henkilöstön vaihtumista tapahtui. Lähetyssseurassa henkilöstöön liittyviin riskeihin pyrittiin vastaamaan panostamalla uuden henkilöstön perehdytykseen, kehittämällä työtapoja ja työhyvinvointia. Haasteista huolimatta kehitysyhteistyöohjelma pystyttiin toteuttamaan ja viemään päätökseensä menestyksekkäästi. Ohjelmakauden metaevaluaatio toteaa ohjelman ja hankkeiden reagoineen haasteisiin ja muutoksiin nopeasti ja joustavasti.

Aluekohtaisesti korkeimmat kokonaisriskiarvot saivat Tansania, Senegal ja Kolumbia. **Tansanian** kokonaisriskitaso on ollut korkeimpien joukossa koko ohjelmakauden ajan. Vuosina 2020 ja 2021 riskit liittyivät erityisesti koronapandemiaan ja sen käsittelyyn valtion politiikassa. Tämä teki myös koronan vastaisesta työstä riskialtista. Vuonna 2021 uuden valtionjohdon aikana tilannetta on johdettu avoimemmin, ja esimerkiksi koronarokotteita on saatavilla, vaikkakin rokotevastaisuus on laajaa. Pandemian vaikutus on ollut suuri myös Tansanian taloudelle ja ihmisten elinkeinoille. Hankkeiden osalta pandemian vaikutukset ovat nostaneet kestävyysriskiä elinkeinoin ja ruokaturvaan liittyvän työn tulosten osalta, sillä hankkeet toimivat pääasiassa syrjäisillä alueilla, joista puuttuvat markkinat ja palvelut, ja korona on tiukentanut tilannetta entisestään.

Länsi-Afrikassa (Senegal ja Mauritania) Lähetyssseuran henkilöstön vaihtuvuus ja työntekijöiden haasteellinen rekrytointi erityisesti kielitaitovaatimusten vuoksi on ollut koko ohjelmakauden ajan korkealla oleva riski. Riski toteutui osittain myös vuonna 2021. Turvallisuustilanne heikkeni Sahelin alueella ja Länsi-Afrikassa, ja riski terrorismin lisääntymiselle kasvoi. Pakolaisvirta Malin rajojen kautta saattaa myös lisätä alueen epävakautta erityisesti Mauritaniassa. Mauritania on jäsen G5 Sahelissa, viiden maan allianssissa, jonka päämaja on Nouakchottissa ja jotka tekevät yhteistyötä turvallisuusasioissa, kuten terrorismin ehkäisyssä. Lähetyssseura ja sen kumppanit seuraavat tilannetta tarkkaan ja riskienhallintasuunnitelma on valmiina.

Latinalaisessa Amerikassa (Kolumbia ja Bolivia) heikentynyt turvallisuus, lisääntyneet konfliktit ja jännitteet, erityisesti alkuperäiskansoihin kohdistuva syrjintä sekä koronan aiheuttama terveysturvallisuuden heikentyminen ovat olleet ohjelmakauden isoimpia riskejä. Koronapandemia jatkui vuonna 2021, ja sairastumiset ja liikkumisrajoitukset vaikeuttivat hankkeiden toteutusta ja hyödynsaajien osallistumista ajoittain. Kolumbiassa aseellinen konflikti ja puolisotilaallisten joukkojen ja sissiryhmien toiminta kiihtyivät ja ihmisoikeuspuolustajien ja yhteisöjohtajien murhien määrä kasvoivat huomattavasti vuoden loppua kohti tulevien presidentin- ja edustajainhuoneiden vaalien lähestyessä. Lähetyssseuran kumppanit ovat varautuneet turvallisuusuuhkiin ja ehkäisevät riskejä ennakolta. Kumppaneilla on turvallisuusohjeistus, jota noudatetaan tinkimättä. Luterilainen maailmanliitto seuraa YK:n turvallisuusprotokollaa liikkeussaan toiminta-alueillaan, ja kyläyhteisöjen oma monitorointi on tärkeä tietolähde.

9.1 Ohjelman seurannan ja arvioinnin toteutuminen ja kehittäminen

Lähetyssseura panosti kuluvalle ohjelmakaudella vahvasti **tulosperustaisen ohjelmahallinnon kehittämiseen** ja vahvistamiseen koko ohjelmatyössään. Tulosperustaisuus painottui kehitysyhteistyön ohjelmahallinnon ja siihen liittyvien järjestelmien kehittämistyössä. Lisäksi Lähetyssseura panosti enenevässä määrin kumppanikeskeiseen lähestymistapaan ja ohjelman loppua kohden myös entistä kevyempään ja käyttäjälähtöisempään raportointiin väliarvioinnin suositusten mukaisesti.

Kehitysyhteistyöohjelman pohjana oli kohderyhmiin perustuva **tulosketju**. **Ohjelmamittarit** tulivat laajasti käyttöön tällä ohjelmakaudella, ja niiden tavoitearvoja tarkistettiin syksyisin pidetyissä vuosittaisissa ohjelman seurantakokouksissa. Ohjelmakaudella Lähetyssseurassa kehitettiin ja otettiin käyttöön **sähköinen hankehallintajärjestelmä** (Salesforce) ohjelman ja hankkeiden seurantaan ja raportointiin. Kehitysyhteistyöohjelman **hankehallintomanuaalia** uudistettiin vuonna 2021 paremmin kattamaan tulos- ja ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa. Uusi hankemanuaali valmistui vuoden 2022 puolella.

Kehitysyhteistyöohjelman väliarviointi toteutettiin **kevällä 2020**, ja se kattoi ajanjakson 2018–2019 (liite 10a). Väliarviointi keskittyi ohjelman relevanssiin ja tuloksellisuuteen. Väliarvioinnissa nousivat esille hanketason seurannan ja raportoinnin kehittämistarpeet. Hyvinä käytäteinä nousivat esiin Lähetyssseuran vahva panostus tulosperustaisen seurannan kehittämiseen, hanketason seurantatiedonkeruun vahvistamiseen ja tähän liittyvään kumppaneiden kapasiteetin vahvistamiseen. Arviointiraportissa nousi myös esille

hanketason seurannan monimutkaisuus ja harmonisaation puute suhteessa kumppaneiden toisille rahoittajatahoille tekemään raportointiin. Kehitysyhteistyöohjelmassa tarve hankeraportoinnin ja siinä käytettävien lomakkeiden selkeyttämiseksi ja keventämiseksi tunnistettiin, ja uudistustyöt aloitettiin vuonna 2020. Hankeraportointia ja mittareita selkeytettiin ja kevennettiin ohjelmakaudella.

Kehitysyhteistyö**hankkeissa** teetettiin ohjelmakauden lopussa ulkoiset **loppuevaluaatiot** (liite 10e). Näistä **loppuevaluaatioista tehtiin metaevaluaatio** (liite 10c). Metaevaluaatioraportti suositti Lähetysseuraa keskittymään uuden ohjelman tuloksetun toiminnallisuuteen ohjelman toteutuksessa, mukaan lukien indikaattoreiden lukumäärä, sekä yksinkertaistamaan raportointia. Johto vastineessaan hyväksyi tämän suosituksen todeten uuden kehitysyhteistyöohjelman tuloksetun olevan suoraviivaisempi ja selkeämmin raportoitava. Samoin metaevaluaatio suosittaa harmonisoimaan hankearvioinnit ohjelmaston oppimisen tehostamiseksi. Johto on osittain hyväksynyt suosituksen, ja toteaa, että uudessa ohjelmavaiheessa Lähetysseura etsii tapoja yhdenmukaistaa arvioinnit soveltuvien osin. Joillakin hankkeilla on useita rahoittajia, joten vain tietyn Lähetysseuran mallipohjan käyttäminen ei välttämättä ole mahdollista.

Arviointi	Valmistumisvuosi
Kehitysyhteistyöohjelman väliarviointi 2018–2019	2020
Hankkeiden loppuevaluaatiot 2018–2021	2021/2022 1. kvartaali
Kehitysyhteistyöohjelman (2018–2021) metaevaluaatio	2022

9.2 Kumppanin kapasiteetin seuranta ja arviointi

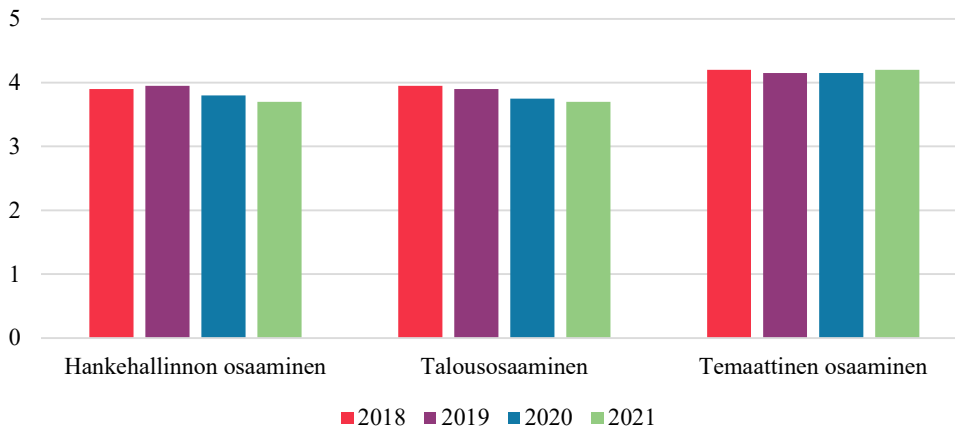
Vuonna 2021 Lähetysseura järjesti kumppaneille etäkoulutusta ilmastonmuutoksesta ja taloushallinnosta. Ilmastonmuutos- ja ympäristöaiheisissa sisällöissä koulutus vastasi selvästi ohjelmaston ja sen kumppaneiden tarpeisiin, sisältäen muun muassa katastrofiriskien vähentämistä ja varautumisen tukemista (DRR). Ilmastoteemaiset koulutukset saivat hyvää palautetta, ja ilmastokestävyys alkoi nousta keskusteluissa entistä tärkeämmäksi osaksi Lähetysseuran työtä. Koulutukset vahvistivat myös Lähetysseuran osaamista ilmastokysymyksissä ja ilmastovaikuttamisessa. Yhdessä ACT-järjestöjen kanssa toteutettu tutkimus From Words to Action vahvisti puolestaan yhteispohjoismaista vaikuttamistyötä sukupuolisensitiivisen lähestymiskulman huomioimisessa ilmastorahoituksessa. Lähetysseura osallistui myös ACT-allianssin ilmastonmuutokseen ja koronarokotteisiin liittyvään vaikuttamistyöhön.

Vammaisten henkilöiden oikeuksia edistettiin vuonna 2021 muun muassa kumppanikonferensseissa Mekongin alueella sekä itäisessä ja eteläisessä Afrikassa. Vaikuttamistyössä ilmastonmuutoksen vaikutus vammaisten henkilöiden oikeuksiin nousi aiempaa enemmän esille. Myös vammaisten naisten ja tyttöjen seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan vastaista työtä edistettiin valtiollisten ja uskonnollisten johtajien kanssa muun muassa Tansaniassa. Vaikuttamistyötä lasten oikeuksien toteutumiseksi jatkettiin. Ihmisoikeusvaikuttamisessa korostuivat osallistumiset ihmisoikeuksien määräaikaistarkasteluun YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Ohjelmakauden aikana tätä työtä tehtiin Nepalissa, Zimbabwessa ja Tansaniassa.

Vuoden 2021 aikana laadittiin myös epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen ahdistelun vastainen ohjeistus ja aloitettiin sen jalkautus. Epäasiallisen käytöksen, korruptioepäilyn ja lastensuojelullisten huolien ilmoituskäytäntöä uudistettiin niin, että se mahdollistaa myös anonyymit ilmoitukset Lähetysseuran verkkosivujen kautta. Lastensuojeluohjeistus käännettiin ranskaksi, espanjaksi, nepaliksi ja swahiliksi. Myös lastensuojeluohjeistuksen jalkautus aloitettiin ja kumppaneiden välistä oppimista lastensuojelukysymyksissä edistettiin, ja työ jatkuu vuonna 2022. Lähetysseura osallistui aktiivisesti myös ACT-allianssin työn piirissä olevien ihmisten suojelua koskevaan työskentelyyn.

Etäkoulutukset muun muassa kielioikeuksista ja äidinkielisestä opetuksesta olivat suosittuja ja mahdollistivat yhteistä oppimista kumppaneiden ja Lähetysseuran työntekijöiden kesken. Lähetysseura pyrki kehittämään yritys- ja korkeakouluyhteistyötä ulko- ja opetusministeriöiden kanssa koulutussektorin kehitysyhteistyössä. Lähetysseuran tavoitteena oli vaikuttaa syrjäytyneiden ryhmien koulutustarpeiden huomioimiseen koulutussektorin kansainvälisissä kehityshankkeissa ulkoasiain- ja opetushallinnon suuntaan.

Kumppanin kapasiteetin osa-alueiden tasot (2018–2021)

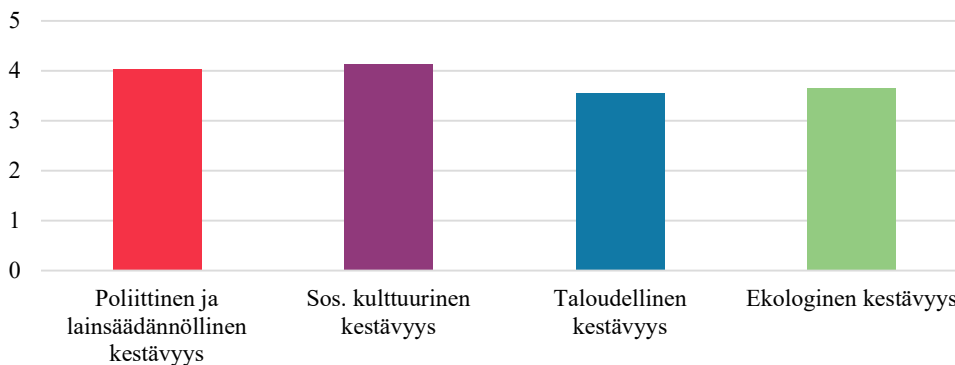
Kuva 12. Kumppaneiden kapasiteetin eri osa-alueiden kehittyminen ohjelmakaudella.

Kehitysyhteistyöohjelman metaevaluaatiossa todetaan järjestöjen arvostavan Lähetyseuraa kumppanina. Ne ovat nähneet Lähetyseuran tuovan lisäarvoa työskentelyynsä ennen kaikkea sisältökysymyksissä. Lähetyseuran rooli on ollut tärkeä syrjittyjen ryhmien inklusion edistämässä ja siihen liittyvän potentiaalın hyödyntämisessä. Lähetyseuran lähestymistapaa yhteistyökumppanina arvostetaan, ja erityistä lisäarvoa on nähty sen roolissa eri kumppaneiden ja relevanttien muiden tahojen välisen vuorovaikutuksen fasilitoijana ja yhteistyön edistäjänä. Kumppanit toivovat aiempaa vahvempaa osallistamista ohjelmatazon suunnitteluun ja seurantaan, mikä tukisi ohjelman sisäisten synergioiden vahvistamista ja ohjelmallisuutta.

KYT-ohjelman arvioinnit osoittavat, että Lähetyseuran vahva panostus tulosperustaiseen ohjelmahallintoon on vahvistanut kumppaneiden hankehallinnon osaamista. Näissä ohjelmissa on kuitenkin vahva tarve hankeraportoinnin ja siinä käytettävien lomakkeiden selkeyttämiselle ja keventämiselle. Arvioinneissa nousi myös esille tarve vähentää ohjelmien välistä päällekkäisyyttä etenkin ohjeistusten ja muiden työkalujen laatimisessa.

9.3 Hankkeiden kestävyiden seuranta ja arviointi

Kestävyiden osa-alueiden tasot (2021)

Kuva 13. Arvio kestävyiden eri osa-alueiden tasosta 2021.

Ohjelman ja hankkeiden kestävyyteen myönteisesti vaikuttavia seikkoja ovat metaevaluaation mukaan:

Kumppaneiden kapasiteetin kehittämisellä oli tärkeä rooli kestävyyden varmistamisessa. Useiden hankkeiden arvioinnit sekä kumppanien ja hyödynsaajien haastattelut vahvistivat, että hankkeiden toteuttamisen aikana yhteisölle ja paikallisille kumppaneille tarjottu koulutus ja valmiuksien vahvistaminen keskeisissä prioriteeteissa vahvistivat kumppaneiden järjestelmiä ja prosesseja. Kestävyyttä vahvisti erityisesti edunsaajien opitut uudet käytännöt ja niiden soveltaminen, mikä mahdollisti kumppaneille ja hyödynsaajille paremman pääsyn palveluiden piiriin. Esimerkiksi Kolumbiassa maamiinojen vammauttamat henkilöt saivat hankkeelta vertaisharjoittelua ja tukea lupien saamisessa. Sen ansiosta vammaiset kokemusasiantuntijat pystyivät nyt itse pitämään työpajoja miinaonnettomuuksien välttämistä ja uhrien oikeuksista. Myös ohjelmahallinnon kykyjen vahvistaminen vaikutti myönteisesti toiminnan kestävyyteen (CO703).

Paikallisten yhteisöjen ja edunsaajan osallistuminen suunnitteluun mahdollisti jatkuvuuden ja kestävyyden. Yhdessä toteutettu ohjelmasuunnittelu oli ihmisoikeusperustaista ja kulttuuriset erityispiirteet huomioivaa, minkä seurauksena yhteisöjen jäsenet kantoivat vastuuta tavoitteiden saavuttamisesta. Ohjelmassa luotiin esimerkiksi yhteisöjen kehityssuunnitelmia, jotka perustuivat kylien omiin rakenteisiin ja mahdollistivat saumattoman yhteistyön yhteisöjen jäsenten välillä.

Kestäviä tuloksia raportoitiin erityisesti, kun **paikallisviranomaiset olivat kokonaan tai osittain mukana hankkeen alusta saakka**, ja hankkeet toteutettiin yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa itsenäisten hankkeiden sijaan. Esimerkiksi Nepalissa hankkeita monistettiin kylästä kylään tiiviissä yhteistyössä paikallisen hallituksen ja yhteisöjen kanssa. Vahva merkki omistajuudesta, jatkuvuudesta ja kestävyydestä on, kun useiden vuosien jälkeenkin hankkeessa opittuja käytänteitä edelleen jatkettiin (NP702, NP706 ja NP709). Tulosten kestävyyttä rajoittaa kuitenkin paikallisen hallintohenkilöstön tiuha vaihtuvuus. Sitä voidaan mahdollisesti kompensoida dokumentoimalla toimintaa ja toistuvilla koulutuskäytännöillä.

Taloudellinen voimaantuminen ja paikallisten organisaatioiden vahvistaminen luovat kestävyyttä näiden modaliteettien sisäänrakennetun logiikan kautta. Kun ihmisten taloudellinen selviytymiskyky vahvistuu, he voivat lähettää lapsensa koulun, mikä luo jatkuvuutta ja kauas ulottuvia positiivisten tulosten ketjuja. Siviiliyhteiskunnan taloudellisten resurssien vahvistaminen on erityisen tärkeää vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa siinä, miten he voivat toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Esimerkiksi **Kolumbiassa** taloudellinen voimaantuminen on taannut maamiinoista selviytyneiden, heidän perheidensä ja yhteisöjensä selviytymisen (CO703). Taloudellista voimaannuttamista valtavirtaistettiin esimerkiksi **Etiopiassa**, kun hankkeen edunsaajat kasvattivat tulojaan 27 % lähtötasosta. Vuonna 2021 yli 50 vammaista henkilöä osallistui tuloja tuottavaan toimintaan, ja 95 % heistä lisäsi tulojaan ja paransi elinolojaan. Lisäksi taloudelliseen toimintaan osallistuminen kohensi vammaisten henkilöiden itsetuntoa ja paransi heidän mahdollisuuttaan osallistua yhteisön asioihin (ET704). **Nepalissa** kumppanin tukemien 90 kotitalouden tulotaso nousi 13 % verrattuna lähtötasoon, kun pienyritystäjätaidot karttuivat ja sitä mukaa avautui pääsy säästämiseen ja luottoihin. 90 % hyödynsaajista oli naisia (NP702).

Kestävyyttä rajoittavia tekijöitä puolestaan olivat:

Joidenkin hankkeiden **riippuvaisuus lahjoittajien rahoituksesta**. Joissakin hankkeissa rahoitus on esimerkiksi oman rahoituspohjan puuttuessa tai viranomaisrotaation seurauksena edelleen heikolla pohjalla. Hankkeen ydintoiminnot ja -aloitteet saattoivat perustua lahjoitusrahoitukseen, mikä vaarantaa hankkeen hyötyjen ja sen tuottamien palveluiden jatkuvuuden. Kaikesta huolimatta jotkin kumppanit ovat Lähetyseuran järjestämän koulutuksen sekä yhteistyön ja verkottumisen tukemisen avulla kyenneet monipuolistamaan rahoituspohjaansa ja suunnittelemaan uutta toimintaa tulevaisuutta varten. Yhteistyökumppaneiden kiinnostus ja pyrkimys jatkaa toimintaa on kestävyyden kannalta positiivinen indikaattori.

Paikallinen konteksti vaikutti ajoittain negatiivisesti tulosten kestävyyteen. Kehitysyhteistyöohjelman metaevaluaatio osoitti joitakin kontekstiin liittyviä haasteita täytäntöönpanon aikana, jotka sekä tukivat että rajoittivat kehitystulosten kestävyyttä. Lähetyseura reagoi näihin haasteisiin hakemalla ja soveltamalla opittuja käytäntöjä ohjelman toteutuksen aikana sekä huomioi ne uuden ohjelman suunnittelussa vuosille 2022–2025. Toisaalta Lähetyseura ei pyrkinyt välttämään hauraita konteksteja vaan ne saattoivat olla peruste hankkeiden aloittamiselle esimerkiksi Kolumbiassa, jossa aseellinen konflikti luo riskejä ja monenlaisia uhkia paikallisille toimijoille ja hyödynsaajille. Kansainvälisten järjestöjen, kuten Luterilaisen maailmanliiton (hankkeet CO701 ja CO703), läsnäolo ja toiminta vahvisti, tuki ja turvasi paikallisia järjestöjä ja rauhanrakentajia. Pitkät etäisyydet olivat toinen uhka kestävyydelle. Valtion heikko läsnäolo tai puutteellinen

tuki olivat yleisempiä syrjäisillä alueilla, ja edunsaajat kärsivät myös syrjäisyydestä aiheutuvista korkeista kustannuksista.

Hankedokumentaatio tai hankkeiden rakenne oli toisinaan riittämätön kestävyyden takaamiseksi. Kestävän kehityksen suunnittelu sisälsi myös irtautumissuunnittelun, ja hankedokumenteissa määriteltiin erityinen luettelo toimista, joilla edistettiin kestävyyttä ohjelma- ja projektitasolla. Lähetysseura pyrki varmistamaan kestävyyttä kapasiteetin vahvistamisella, olemassa olevien rakenteiden ja instituutioiden käytöllä, parhaiden käytäntöjen jakamisella, ohjelmatason mallintamiskäytännöillä sekä osallistavalla suunnittelulla, huolellisella toimintaympäristöanalyysillä, olemassa olevien rakenteiden käytön ja hanketason vaikuttamistyöllä. Vaikka osassa hankkeita oli dokumentoitu irtautumissuunnitelma (exit-suunnitelma), näitä toimia ei ollut vielä riittävästi otettu osaksi organisaation strategioita. Kehitysyhteistyöohjelman puoliväliarvioinnissa tavoitteenasettelun haasteeksi todetaan selkeän **ohjelmatason muutosteorian** puuttuminen. Arvioinnin suositusten mukaisesti uuteen kehitysyhteistyöohjelmaan kehitettiin temaattisille ohjelmakokonaisuuksille tulosperustaisen lähestymistavan mukaiset muutosteoriat. Niiden avulla seurataan tulevan ohjelman tuloksellisuutta, analysoidaan ohjelman toteutuksessa opittua ja tarvittaessa tämän pohjalta tarkennetaan välittömien ja keskipitkän aikavälin muutosten tavoitteenasettelua. Uuden ohjelman pidemmän aikavälin kokonaistavoite on selkeämmin fokusoitu, ja muutoslogiikan toteutumisen kannalta keskeiset olettamukset ja riskit on kuvattu. Kehitysyhteistyöohjelman alaisuudessa toteutettavan humanitaarisen avun muutosteoriassa huomioitiin erityispiirteet, joissa painottuvat operaatioiden lyhyet aikajänteet, toimintokeskeisyys ja välittömät tuotokset.

10. Oppiminen ja toiminnan ohjaaminen

10.1 Hyvät käytännöt ja innovaatiot

Ohjelmassa saavutettuihin tuloksiin (luku 6) on keskeisesti myötävaikuttanut Lähetysseuran kumppanilähtöisyys. Lähetysseuran sisäisessä arviointiraportissa todettiin kumppaneiden arvostavan Lähetysseuraa kumppanina ja sen **kumppanuuslähestymistapaa**¹⁹. Ilman keskinäistä arvostusta ja pitkäaikaista kumppanuutta, on tulosten saavuttaminen Lähetysseuran toimintakonteksteissa haastavaa. Lähetysseura tulee jatkamaan, ja entisestään vahvistamaan, kumppanilähtöistä toimintaa.

Ohjelman väliarvioinnissa todettiin **ohjelman olevan relevantti maissa ja paikalliskonteksteissa**, joissa sitä toteutetaan. Ohjelmassa oli vahva painotus vähiten kehittyneisiin maihin, mitä tullaan jatkamaan uudella ohjelmakaudella. Läsnäoloa yhteisöissä ja alueilla, joissa muita toimijoita ei ole, tullaan niin ikään edelleen jatkamaan.

Lähetysseuran **läpileikkaavat teemat** olivat kuluvalle ohjelmakaudella *ympäristö ja ilmastonmuutos, sukupuolten välinen tasa-arvo, vammaisinklusiivisuus*, sekä *konfliktisensitiivisyys*. Ohjelman arviointiraportissa todettiin kumppaneiden yleisesti ottaen pitävän läpileikkaavia tavoitteita varsin **relevantteina omille organisaatioilleen ja yhteisöille**, joissa ohjelman hankkeita toteutetaan. Läpileikkaavia teemoja koulutettiin kumppaneille, ja erityisen onnistunut oli Lähetysseuran kehittämä resilienssiin, ilmastonmuutokseen ja katastrofeihin pureutuva koulutusmateriaali, jonka avulla levitettiin ilmastonmuutokseen sopeutumisen hyviä käytäntöjä saman tyyppisten ongelmien kanssa painiskeleville kumppaneille eri toimintamaissa. Palaute koulutuksista oli hyvää, ja erityisen onnistuneena pidettiin mahdollisuutta **oppia yhdessä ja jakaa hyväksi koettuja tapoja ja menetelmiä**. Lähetysseura tulee jatkamaan läpileikkaavien tavoitteiden koulutuksia uudella ohjelmakaudella, painottaen kumppanivetoisia työpajoja ja yhdessä oppimista.

Ohjelman **vahva panostus tulosperustaiseen ohjelmahallintoon** vahvisti kumppaneiden hankehallinto-osaamista. Vahvan tulosperustaisen ohjelmahallinnon merkitystä työn sisällöllisen fokusoinnin tukena jatketaan ja itse tulosperustaista rakennetta kevennetään.

¹⁹ Suomen Lähetysseuran ulkomaantyön ohjelmien väliarviointien synteesiraportti, 18.9.2020.

Vuonna 2020 koronapandemia vaikeutti hankeseurantaa ja pakotti etsimään uusia, **digitaalisia tapoja seurata tehtyä työtä**. Esimerkiksi monitorointimatkojen määrä väheni kolmannekseen pandemian alettua 2020. Pandemian jatkuessa monitorointimatkat olivat mahdollisia paikallisten pandemiaolojen sen salliessa ja rokotusten edetessä. Lähetyseura myös evakuoiti globaalisti työntekijänsä osaksi vuotta 2020, ja paluu ja uudet lähdöt työalueille riippuivat pandemiatilanteen kehittymisestä ja rajoituksista eri maissa. Toiminnan ohjaaminen siirtyi pitkälti etämonitoroinnin varaan. Ajankohtaeskusteluja käytiin kumppanien kanssa verkossa ja puhelimitse, samoin koulutustoimintaa järjestettiin aiempaa enemmän digitaalisesti.

Vaikka muutos toimintakulttuurissa on suuri, antoi digitaalinen toiminta mahdollisuuden pienin kuluin laajemman kumppaniverkoston kohtaamiseen ja uusia mahdollisuuksia yhteiseen oppimiseen ja hyvien käytäntöjen jakamiseen. Kun monitorointia, seurantaa ja asiantuntijatukea annettiin digitaalisin etäyhteyksin, tällä oli myös merkittäviä myönteisiä ilmastollisia vaikutuksia.

Etäyhteyksien koettiin soveltuvan hyvin erityisesti hallinnollisten asioiden seurantaan, suunnitteluun ja toimintaympäristön muutosten kartoittamiseen, vaikka joissakin toimintamaissa heikot verkkoyhteydet vaikeuttivatkin ajoittain virtuaalisia kohtaamisia. Ohjelmakauden aikana kumppanien digitaaliset taidot ja Lähetyseuran henkilöstön kyky käyttää digitaalisia työkaluja monitorointiin, talousseurantaan ja kouluttamiseen paranivat.

Vaikuttamistyön ja kehitysyhteistyötoiminnan integraatio syveni vuosina 2018–2021. Työskentelyä suunniteltiin entistä enemmän kokonaisuutena, ja oikeusperustainen työskentely kumppanien kanssa vahvisti myös kumppanien vaikuttamistyötä maatasolla. Lähetyseura osallistui myös aiempaa vahvemmin **monitoimijayhteistyöhön ja verkostoihin toimintamaissa**. Tämä toimi yhteisenä oppimisalustana ja auttoi resurssien kohdentamisessa päällekkäisyyttä välttämällä.

10.2 Oppiminen ja toiminnan ohjaaminen

Metaevaluaatio totesi kehitysyhteistyöohjelman 2018–2021 yleisesti ottaen onnistuneeksi. Ohjelma oli vastannut kohderyhmän tarpeita, onnistunut tavoitteidensa saavuttamisessa, ollut kustannustehokas ja edistänyt hankkeillaan onnistuneesti toivottuja vaikutuksia. Arviossa todettiin kuitenkin samalla, että ohjelma oli ajoittain hyvin kunnianhimoinen ja rakenteeltaan monimutkainen. Ohjelman toteutuksessa kohdattiin kontekstiin liittyviä haasteita ja tulosten kestävyudessa oli sekä tulosten kestävyttä tukevia että niitä rajoittavia käytäntöjä. Arviossa suositeltiin kontekstikohtaisen lähestymistavan jatkamista ja muiden identifioitujen hyvien lähestymistapojen, kuten intersektionaalisen lähestymistavan, kehityksen ja katastrofien välisen yhteyden, vertaisoppimiskäytäntöjen sekä olemassa olevien hyvien käytäntöjen laajempaa kehittämistä ja käyttöä. Myös ohjelmataason oppimisen tehostamista, raportoinnin keventämistä, henkilöstön hyvinvointiin panostamista ja kaiken tehdyn työn huomioimista budjetoinnissa suositeltiin. Lähetyseuran ulkomaantyojohto on hyväksynyt suositukset ja toimeenpanee ne osana uuden kehitysyhteistyöohjelman toteutusta.

Kehitysyhteistyön metaevaluaatio suositti Lähetyseuraa laajentamaan **vertaisoppimiskäytäntöjä** kumppaneiden tiedon edelleen hyödyntämiseksi. Johdon vastineessa todetaan, että vertaisoppiminen on otettu kehittämisalueeksi uudessa kehitysyhteistyöohjelmassa 2022–2025. Vertaisoppimista painotetaan yhä enemmän kumppaneiden kesken ja heidän kanssaan, ja kumppaneille tarjotaan myös kohdennettua kapasiteetin kehittämistä, joka tukee heitä hankkeiden toteuttamisessa ja työn edelleen kehittämisessä pitkällä aikavälillä.

Kehitysyhteistyön metaevaluaatio suosittaa Lähetyseuraa edelleen kehittämään vaikuttavuuttaan sisällyttämällä rahoitusehdotuksiin, budjetointiin ja henkilöresurssien kohdentamiseen **työstä nousevia parhaita käytäntöjä ja opittuja kokemuksia**. Hyvien käytänteiden systematisointi ja dokumentointi strategisen suunnittelun käyttöön lisää myös työn kestävyttä. Johto vastineessaan hyväksyy tämän suosituksen todeten, että uudessa kehitysyhteistyöohjelmassa 2022–2025 oppiminen ja parhaiden käytäntöjen jakaminen nähdään avaimina onnistumiseen ja kestäviin tuloksiin. Parhaiden käytäntöjen identifiointi on sisällytetty budjettiin, ja sen käytön suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat temaattiset neuvonantajat. Uudessa kehitysyhteistyöohjelmassa on varattu budjettimäärärahaa myös läpileikkaavien hyvien käytäntöjen

dokumentointiin. Myös hyvien käytäntöjen yhdistämiseksi kartoitetaan menetelmiä, joilla kestävyyttä voidaan lisätä.

Ohjelmakauden aikana laadittiin myös **epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen ahdistelun vastainen ohjeistus** ja aloitettiin sen jalkautus. Epäasiallisen käytöksen, korruptioepäilyn ja lastensuojellustien huolien ilmoituskäytäntöä uudistettiin niin, että se mahdollistaa myös anonyymit ilmoitukset Lähetyseuran verkkosivujen kautta. Lastensuojeluohjeistus käännettiin ranskaksi, espanjaksi, nepaliksi ja suahiliksi. Myös lastensuojeluohjeistuksen jalkautus aloitettiin ja kumppaneiden välistä oppimista lastensuojelukysymyksissä edistettiin, ja työ jatkuu vuonna 2022. Lähetyseura osallistui aktiivisesti myös ACT-allianssin työn piirissä olevien ihmisten suojelua koskevaan työskentelyyn.

Vuonna 2020 kehitysyhteistyöohjelma laajentui vuosille 2020–2021 saadun lisärahoituksen ansiosta. Tämä tarjosi mahdollisuuden laajentaa ohjelmaa joustavasti muun muassa ilmastonmuutokseen varautumiseen kuudessa Afrikan kohdemaassa. Tästä laajennuksesta saatuja oppeja hyödynnettiin uuden ohjelman suunnittelussa.

Kumppaneilta saadun palautteen pohjalta Lähetyseura uudisti kehitysyhteistyömanuaalia ja sen liitteitä. Uusi manuaali valmistui vuonna 2022, ja sitä hyödynnetään uuden kehitysyhteistyöohjelman toteuttamisessa. Kehitysyhteistyöohjelman väliarviointi (2020), metaevaluaatio (2022) ja hanke-evaluaatiot ohjelmakaudella tukivat kaikki oppimista. Havaintoja käsiteltiin Lähetyseuran työntekijätiimeissä ja vuoropuhelussa kumppaneiden kautta. Vuodesta 2021 Lähetyseuran Communities of Practice -rakenteet (työntekijöiden sisältöpohjaiset yhteiskehittelyryhmät) tukivat organisaation omaa oppimista.

10.3 Ohjelman päättäminen ja uuden ohjelman suunnittelu

Kehitysyhteistyöohjelman 2018–2021 **päättämiseen** liittyvät velvoitteet toteutettiin suunnitellusti. Kehitysyhteistyöhankkeissa käynnistettiin ulkoiset loppuevaluaatiot, joista osa valmistui vuoden 2022 puolella. Näiden pohjalta toteutettiin ulkoinen metaevaluaatio, jonka tuloksia hyödynnettiin ohjelmakauden 2018–2021 raportoinnissa ja uuden ohjelman käynnistys- ja kehitystyössä.

Vuoden 2020 alussa käynnistettiin Lähetyseuran **uuden kehitysyhteistyöohjelman laatiminen** vuosille 2022–2025. Ulkoministeriön kehitysyhteistyövarojen ensimmäisen vaiheen haku sijoittui syksyyn 2020, ja Lähetyseuran hakemus hyväksyttiin jatkoon. Haun toinen vaihe oli keväällä 2021. Lähetyseura vähensi hakemuksessa strategisesti maiden, kumppaneiden ja hankkeiden määrää, mutta nosti haettavan rahoituksen määrää. Tavoitteena oli lisätä ohjelman tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Kehitysyhteistyöohjelman väliarvion suosituksia käytettiin strategisen suunnittelun työkaluina uuden kehitysyhteistyöohjelman suunnittelussa. Suunnittelutyössä konsultoitiin kumppaneita ja henkilöstöä, ja nelivuotinen rahoitushakemus jätettiin ulkoministeriöön toukokuussa 2021.

Loppuvuodesta 2021 ulkoministeriö myönsi Lähetyseuralle 24,5 miljoonan euron rahoituksen, joka jakaantuu etupainotteisesti vuosille 2022–2025 (2022: 6,2 milj. euroa, 2023: 6,2 milj. euroa, 2024: 6,1 milj. euroa ja 2025: 6,0 milj. euroa). Valmistelutyöt ohjelman käynnistämiseksi aloitettiin vuoden 2021 puolella, mikä mahdollisti hankkeiden ja uusien kumppanuuksien käynnistämisen ohjelmien taitosvaiheessa.

Lähetyseuran **uusi kehitysyhteistyöohjelma rakentuu** tässä raportissa raportoidun kehitysyhteistyöohjelman ja sitä toteutettaessa **tapahtuneen oppimisen varaan**. Kehitysyhteistyöohjelma 2022–2025 edistää syrjittyjen ryhmien oikeuksia ja osallisuutta yhteistyössä paikallisten kirkkojen, uskonnollisten järjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen kanssa. Ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on lisätä syrjittyjen ryhmien, mukaan lukien naisten ja tyttöjen, resilienssiä ja inklusiota ohjelman kohdealueilla. Uuden ohjelman painopisteet ovat kolmessa tulosalueessa:

1. haavoittuvien yhteisöjen resilienssi kohdata ilmastonmuutokseen liittyviä ja muita katastrofiuhkia on vahvistunut,
2. etenkin syrjittyihin ryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten pääsy inklusiiviseen ja laadukkaaseen koulutukseen on parantunut ja
3. vammaisten henkilöiden oikeuksien huomioiminen yhteiskunnan päätöksenteossa ja käytännöissä on vahvistunut vammaisia henkilöitä ja heidän organisaatioitaan aktiivisesti osallistaen.

Valtavirtaistamisen ja kohdennettujen toimien avulla toteutetut uuden ohjelman neljä läpileikkaavaa tavoitetta ovat:

1. vammaisten henkilöiden inkluusio,
2. sukupuolten tasa-arvo,
3. ilmastokestävyys ja
4. vähäpäästöinen kehitys.

Ohjelma painottaa voimakkaasti yhteistä oppimista kumppaneiden kanssa sekä hyvien käytäntöjen ja saatujen kokemusten jakamista laajempaan käyttöön kumppaneiden keskuudessa ja Lähetysseuran vaikuttamistyössä, globaalikasvatuksessa ja kehitysviestinnässä. Ohjelma noudattaa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa, ja suunnittelu-, seuranta-, arviointi- ja oppimisjärjestelmä perustuu tulospohjaiseen seurantajärjestelmään.

Uusi kehitysyhteistyöohjelma edistää Suomen kehityspolitiikan päätavoitetta köyhyyden poistamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Se syöttää suoraan kolmeen Suomen neljästä kehityspoliittisesta painopistealueesta (1, 3 ja 4) sekä seitsemään kestävä kehityksen tavoitteeseen (1, 2, 4, 5, 10, 13 ja 16). Ohjelma sisältää erillisen vammaiskomponentin, joka on 21,1 % ohjelman nelivuotisesta budjetista. Ohjelman 32 kehityshanketta toteuttaa 24 yhteistyökumppania 9 maassa. Uuden kehitysyhteistyöohjelman pääpaino on vahvasti vähiten kehittyneissä maissa (84,3 % hankebudjeteista).

LIITTEET

2. Ohjelman hankkeet ja kumppanit 2018
3. Talousraportti
4. Tilintarkastajan raportti ja tilintarkastuskertomus
5. Omavastuu
6. Henkilöapu
7. Ohjelmakauden hyödynsaajat
8. Ohjelman seurantataulukko
9. Päivitetty riskimatriisi
10. a) Kyt-ohjelman välievaluaation loppuraportti 2020
 - b) Johdon vastine välievaluaation loppuraporttiin
 - c) Metaevaluaation loppuraportti 2018–2021
 - d) Johdon vastine metaevaluaation raporttiin
 - e) Loppuarvioidut hankkeet
11. a) Humanitaarisen avun raportti 2021
 - b) Lista humanitaarisista hankkeista 2018–2021
12. Koronaraportti 2020